

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI PROGRAMI**

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EKOSE

SANATTA YETERLİK TEZİ

Hazırlayan

Sevinç Çelikyay

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Bahattin ŞEBER

İSTANBUL-2016

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

...TEKSTİL ve MODA TASARIMI... Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Programı öğrencisi
SEVİNÇ ÇELİKYAY tarafından hazırlanan
"GECMİŞTEN GÜNÜMÜZE EKÖSE"
adlı bu çalışma jürimizce Sanatta Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 23/05/2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası:

Jüri Üyesi: YRD. DOĞ. BAHATTİN ŞEBER
Moda ve Tekstil
Danışman: IŞIK Üniv. TASARIMI ASD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: PROF. BETÜL ATLI
Moda ve Tekstil
KŞİK Üniv. TASARIMI ASD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: YRD. DOĞ. ZEHRA DOĞANI SÖZÜK
Tekstil ve Moda
HALIÇ Üniv. TASARIMI ASD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: YRD. DOĞ. MUSTAFA SÜRÜGÜLER
Tekstil ve Moda
HALIÇ Üniv. TASARIMI ASD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: YRD. DOĞ. ŞEHRET AKTERE
Tekstil ve Moda
HALIÇ Üniv. TASARIMI ASD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

Bu çalışmayla, öncelikle; popüler bir desen olan ekose desenin tanımının netleşmesine katkı sağlanmak istenmiştir.

Ayrıca, ekose desenin ülkemizde ve dünyadaki kullanımı, algılanması ve günümüzdeki yeri ile ilgili konular araştırılmıştır.

Ekosenin, özellikle İskoçya ile olan bağlantısına ve bunun sebeplerinin ne olabileceği konusunda düşüncelere ve örneklere yer verilmiştir.

İskoçya'ya Şubat 2013 ve Temmuz 2014 yıllarında gidilerek; İskoçya, İskoç halkı ve ekoseye olan bakış açıları gözlemlenmiştir. İskoçya'nın, bir tekstil desenini bu kadar öne çıkaracak çalışmaları, nasıl ve ne şekilde başardığı konusu örneklerle anlatılmaya çalışılmıştır.

Konunun ayrıca, tarihsel gelişimi, sosyal, kültürel, ekonomik bağlantıları ve boyutları da incelenmiştir.

Öncelikle, ekoseyle ilgili araştırma yapmam için beni yönlendiren ve bana böylesine keyifli bir konuda araştırma fırsatı veren çok değerli hocam Yrd. Doç Dr. Bahattin Şeber 'e ve O'nun nezdinde tüm değerli hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2016

Sevinç Çelikyay

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KISALTMALAR	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VII
ÖZET	XVII
ABSTRACT	XIX
1. GİRİŞ	1
2. EKOSE DESEN TANIMI	3
2.1. Ekose Desen Tarihçesi.....	5
3. TÜRKLER VE EKOSE DESEN	11
4. AMERİKA KITASI VE EKOSE DESEN	15
5. AVRUPA KITASI VE EKOSE DESEN	23
5.1. Almanya’da Ekose Desen.....	23
5.2. Hollanda’da Tekstil ve Ekose Desen.....	24
5.3. İtalya’da Tekstil ve Ekose Desen.....	27
5.4. İspanya’da Tekstil ve Ekose Desen.....	29
5.5. İngiltere’de Tekstil ve Ekose Desen.....	29
5.6. Fransa’da Tekstil ve Ekose Desen.....	32
6. AFRİKA KITASINDA EKOSE DESEN	36

7. UZAKDOĞU'DA EKOSE DESEN	38
8. AVUSTRALYA KITASI VE EKOSE DESEN	41
9. 20. YÜZYILDA EKOSENİN MODERN GİYİME ETKİLERİNİ TETİKLEYEN FAKTÖRLER	43
10. EKOSE VE İSKOÇYA	49
10.1. İskoç Tarihi ve Ekose.....	49
10.2. İskoçya Coğrafi Yapısı ve Nüfus Yoğunluğu.....	53
10.2.1. İskoç Bayrağı ve Dili.....	58
10.2.2. İskoçya'da Yerleşim.....	59
11. EKOSE DESENİN DÜNYA GENELİNDE İSKOÇ DESENİ OLARAK POPÜLER OLMASININ SEBEPLERİ	67
11.1. İskoçya ve Göçler.....	67
11.1.1. İskoçya ve İskoç Diasporası.....	70
11.1.2. İskoçya ve İskoç Filmleri.....	71
12. DÜNYAYI DEĞİŞTİREN İSKOÇLAR	75
13. İSKOÇ SPORU VE EKOSE	79
14. İSKOÇ MARKALARI EKOSE VE PROMOSYON FAALİYETLERİ	83
14.1. İskoçya ve Barbour Markası.....	85
14.2. İskoçya ve Pringle Markası.....	86
14.3. İskoçya ve Harris Tweed Markası.....	87
14.4. İskoç Viskileri.....	87

15. İSKOÇYA VE DOKUMA	91
15.1. İskoçya ve Harris Tweed Dokumaları.....	95
15.1.1. Harris Tweed ve İlginç Hikayesi.....	98
16. İSKOÇYA’DA GİYİM TARİHSEL SÜREÇ	100
16.1. Plaid ve Kiltler.....	100
16.2. İskoç Giyiminde Aksesuarlar.....	102
16.3. İskoç Giyiminde Threws Denen Pantolonlar.....	106
17. GÜNÜMÜZDE İSKOÇYA VE KİTLER	108
18. İSKOÇYA’DA KADIN GİYİMİ	109
18.1.İskoç Kadın Giyiminin Tarihçesi.....	109
19. EKOSE DESENİN İSKOÇYA’DA YÜKSELİŞİ	120
20. EKOSENİN İSKOÇYA’DA BÜYÜK ÖNEM KAZANMASININ SEBEPLERİ	122
20.1.İngilizlere Karşı İsyancılar.....	122
20.2. Ekosenin İsyancıların Sembolü Haline Gelmesi.....	124
20.3 Ekosenin İngilizler Tarafından Yasaklanması.....	124
20.4 Ekosenin Yasaklanmasından Sonra Büyüyen Ekose Tutkusu.....	125
20.5. Ailelere Ait Klan Ekoseleri Kavramı.....	126
21. İNGİLİZ KRALİYETİNİN EKOSEYE ETKİSİ	130
21.1. Kraliçe Viktorya’nın Büyük Ekose Tutkusu.....	134
21.2.İngiliz Kraliyeti’nin Devam Eden Ekose Tutkusu.....	142
22. EKOSENİN YÜKSELMESİNDE EDEBİYATIN ETKİSİ	146

22.1. Edebiyatla Gelişen Klan Ekoseleri Merakı.....	150
22.2. 20.yy'da Klan Ekoseleri.....	152
22.3. Klan Ekoselerinin Kayıt altına Alınması ve Kurumlara Ait Ekose.....	155
22.3.1. Ekose Desenin Polis üniformalarında Kullanılması.....	157
23. 20. YÜZYIL MODASINDA VE TOPLUMSAL HAYATINDA EKOSE.....	158
23.1. 20.yy Başlarında Değişen Moda ve Ekose Desen.....	160
23.1.1. Chanel'in Ekoseye Etkisi.....	161
23.2. Okul Üniformalarında Ekose Desen.....	167
23.2.1. Ekose Okul Üniformalarından Çıkan Tarzlar.....	168
24. DEĞİŞEN GENÇLİK VE EKOSE DESEN.....	172
24.1. Ekose ve Punk.....	172
24.1.1. Vivienne Westwood Ekose ve Punk.....	172
24.1.2. Jean Paul Gaultier Ekose ve Punk	179
25. 20. YÜZYIL MODASINDA EKOSE DESEN.....	180
25.1. Farklı Moda Arayışları ve Ekose.....	180
25.2. 20.yy Başlarında Moda Tasarımcıları ve Ekose.....	182
25.2.1. Değişen Güzellik Anlayışı ve Ekose.....	185
25.3. Savaş Yılları ve Ekose.....	189
26. MODADAKİ ÖNEMLİ GELİŞMELER VE EKOSE DESEN.....	192
26.1. Savaş Sonrası Moda ve Ekose Desen.....	192
27. HİPPİ AKIMI VE EKOSE DESEN.....	195
28. JAPON MODA TASARIMCILARI VE EKOSE DESEN.....	197

29. 90'LARDA MODADA YAŞANAN BÜYÜK HAREKETLİLİK VE EKOSE DESEN	203
29.1. Versace ve Ekose Desen.....	203
29.2. Galliano ve Ekose Desen.....	204
30. 2000'Lİ YILLARDA MODA VE EKOSE DESEN	205
30.1. Modada Yeni Beklentiler ve Ekose Desen.....	205
30.1.1. Moda Tasarımcıları ve Farklı Arayışlar.....	205
30.1.1.1. Alexander Mc Queen ve Başarılı Çıkışları.....	208
30.1.2. Moda Tasarımcıları ve Bitmeyen Arayışlar.....	209
31. GÜNLÜK HAYATTA EKOSE DESEN	213
32. SONUÇ	217
33. KAYNAKLAR	219
34. EKLER	223
35. ÖZGEÇMİŞ	232

KISALTMALAR

Bkz. : Bakınız

İ.Ö : İsa'dan Önce

İ.S. : İsa'dan Sonra

yy. : Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1 Ekose desen dokunan tezgahta, çözgü ve atkılarının görüntüsü(solda) ve ortaya çıkan ekose desen(sağda).....	3
Şekil 2.2. İki renk kullanılarak yapılan ekose(solda) ve İskoçlara ait 180 renk kullanılarak yapılan ekose.....	4
Şekil 2.3. Halk arasında pötü kare diye bilinen ekose desen.....	4
Şekil 2.4. Maya Uygarlığından bir duvar resmi ve kadının üzerindeki ekose desen.....	6
Şekil 2.5. İnka tuniklerinde sık görülen ekose desen.....	7
Şekil 2.6. İ.Ö 6.yy'da Mısır'da bulunan bir perdedeki kadın figüründe, ekose desen....	8
Şekil 2.7. EskiMısır'dan bir duvar resmi; Nil nehrinde bir tekne ve ekose desen.....	9
Şekil 2.8. İngilizler'e ait bir el yazmasında, yatay dokuma tezgahı ve ekose desen....	10
Şekil 3.1. Edirne'den halk giyimi ve ekose desen.....	12
Şekil 3.2. Osmanlı sınırlarında giyim; Bulgaristan(solda) ve Cezayir.....	13
Şekil 3.3. Sofra bezleri.....	14
Şekil 3.4. Türkiye'de hamamlarda kullanılan peştemaller.....	14
Şekil 4.1. Kızılderililere ait eski bir fotoğraf ve ekoseli battaniyeler.....	16
Şekil 4.2. Ekose battaniyelerle poz veren Kızılderililer.....	17
Şekil 4.3. Köleler için istenen <i>Linsay</i> ekose örneği ve Wilson'a gönderilen mektup...18	
Şekil 4.4. Amerika'nın 40.Başkanı Ronald Reagan, kovboy şapkası ve ekose gömleği ile.....	19
Şekil 4.5. Oduncu gömlekleri.....	20
Şekil 4.6. Güney Amerika'dan(Peru) bir aile, geleneksel kıyafetleriyle.....	21
Şekil 4.7. 1920'de Güney Amerika'da(Guatemala) geleneksel kıyafetleriyle poz veren bir genç kız ve ekose eteği.....	22
Şekil 5.1. Almanya'da bulunan Thorsberg kostümünün reproduksiyonu; ekose desenden	

yapılmış kostüm ve açık renk kenar bordürleri.....	24
Şekil 5.2. Hollanda’da kadın giyimi ve ekose desen.....	25
Şekil 5.3. Ekose desenden yapılmış şal ve önlükleriyle Hollandalı kadınlar.....	26
Şekil 5.4. Ekose elbisesiyle poz veren Hollandalı kadın 1863-1866.....	27
Şekil 5.5. Ortaçağ’da İtalyan soylu kadın giyimi ve ekose desen.....	28
Şekil 5.6. İspanya ve kadın erkek giyiminde ekose desen.....	29
Şekil 5.7. Britanya kostümlerine ait resim.....	30
Şekil 5.8. Londra’da 1917’de Roger Fry tarafından yapılan resimde kadının üzerindeki ekose desenli elbise dikkat çekiyor.....	31
Şekil 5.9. Fransa’da ortaçağda soylu-giyimi-13-14.yy(solda) ve Kraliyet askerlerine ait giyim-15.yy.....	32
Şekil 5.10. Fransa’da 18.yy’da popüler giyim tarzı ve ekose.....	33
Şekil 5.11. Fransız kadın giyiminden örnekler ve ekose desen-19.yy başı.....	34
Şekil 5.12. Jacques Fath’a ait 1949 tarihli tasarım.....	35
Şekil 6.1. Afrika’da Burkino Faso’da teğellenerek yapılan ve denimle boyanan geleneksel kente kumaşları.....	36
Şekil 6.2. Ashanti Krallarının sonuncusu Prempeh ve kareli kente kumaşından kıyafeti(solda), Uganda’da(Kilema), kareli kumaş giyen kral ve beraberindekiler.....	37
Şekil 7.1. Birmanya Kraliyet Sarayı’ndan askeri saray kostümü(1878-1885).....	38
Şekil 7.2. Burma’dan bir genç ve ekose eteği.....	39
Şekil 7.3. Bali’de saput polang diye adlandırılan ve Hindularca dini amaçla kullanılan ekose kumaş.....	40
Şekil 8.1. 1943’te Avustalya’da ekmek dağıtan genç kız ve ekose gömleği.....	41
Şekil 8.2. Samoa’ya özgü tapa kumaşı(solda) ve Tapa kumaşından elbisesiyle genç kız.....	42
Şekil 9.1. Sessiz sinema döneminin en popüler ismi Charlie Chaplin’in ve ekose yeleşti.....	44
Şekil 9.2. Douglas Fairbanks, dökümlü Amerikan takımını ile-	

1930'lar.....	45
Şekil 9.3. 1960'ların en iyi giyinenler listesinde yer alan Amerika'nın suikaste kurban giden başkanı J. F. Kennedy'nin eşi Jackie Kennedy	46
Şekil 9.4. Pop kraliçesi Madonna ekose eteğiyle.....	47
Şekil 9.5. Ekose, günümüze taşınmış İskoç değerlerinin en önemlilerinden.....	48
Şekil 10.1. İskoçya'da akla ilk gelen her zaman ekose kumaş olur.....	49
Şekil 10.2. Falkirk'te bulunan ve İ.S. 3.yy ait ekose kumaş parçası.....	50
Şekil 10.3. 1988'de Çin'de bulunan Tarım mumyaları.....	51
Şekil 10.4. Taklamakan çölünde bulunan mumyaların üzerindeki ekose desen.....	51
Şekil 10.5. Bir tören ve dünya çapında meşhur kıyafetleriyle İskoç askerleri.....	53
Şekil 10.6: Büyük Britanya Haritası ve İskoçya.....	54
Şekil 10.7. Edinburg çok tarihi ve önemli bir şehir.....	55
Şekil 10.8. Şehrin en yüksek tepesinde yer alan Edinburg kalesinin farklı açılardan görünümü.....	56
Şekil 10.9. İskoçya'nın kışı çok sert geçer.....	57
Şekil 10.10. İskoç bayrağı.....	58
Şekil 10.11. İskoçya'da yaşam geniş alanlara yayılmıştır.....	59
Şekil 10.12. Inverlochy Castle(solda), Murray ailesine ait Blair kalesi.....	60
Şekil 10.13. İskoçya yeşilliği ve dağları bakımından çok zengin.....	60
Şekil 10.14. İskoçya'nın kuzeyi oldukça sakin ve doğası hemen hemen hiç bozulmamıştır.....	61
Şekil 10.15. 1646 yılından bir kaynakta; dağlı bir İskoçyalının zor durumunu gösteren tasvir.....	62
Şekil 10.16. Rosa Bonheur'a ait resim ve koyun güden dağlı İskoç.....	63
Şekil 10.17. Dağlık alanlarda yaşayan İskoçlar, eskiden beri savaşçı olarak tanınırdı..	64
Şekil 10.18. Edwin Landseer'den dağlık alanlarda geyik avı tasviri.....	65
Şekil 10.19. İskoçya günümüzde geleneklerine bağlı ve refah seviyesi yüksek bir ülke-Edinburg kalesinden bir tören görüntüsü.....	66

Şekil 11.1. John Watson Nicol'ün göçü anlatan bir çalışması.....	67
Şekil 11.2. Thomas Faed'in resminde(1865), göç eden yakınlarının arkasından hüzünle bakan aileler.....	68
Şekil 11.3. 20.yy başında Kanada'ya göç eden İskoç'lardan hatıra fotoğrafı.....	69
Şekil 11.4. Kanada'ya göç eden İskoçlar.....	69
Şekil 11.5. James Bond filmlerinin unutulmaz ismi Sean Connery.....	71
Şekil 11.6. Her fırsatta Kilt giyen Sean Connery.....	72
Şekil 11.7. Mel Gibson'ın oynadığı ve yönettiği, 5 Oscar ödüllü film; <i>Cesur Yürek</i>	73
Şekil 11.8. İskoçyalı(Highlander) filminin afişi ve Christopher Lambert.....	74
Şekil 12.1. Alexander Fleming 1928'de penisilini buldu.....	75
Şekil 12.2. 1876'da telefonu icat eden Graham Bell.....	76
Şekil 12.3. Golf sporu da bir İskoç icadı; 1749 yılı ve golf oynayan çocuklar.....	77
Şekil 12.4. Dünyada ilk renkli resim, İskoç bilim adamı James Clerk Maxwell tarafından 1861'de ekose bir kurdelenin resmi olarak tarihe geçmiştir.....	78
Şekil 13.1. İskoçya-Almanya maçında, İskoç taraftarlar(2003).....	79
Şekil 13.2. İki rakip İskoç takımı: Glasgow Rangers(solda), Celtic ve takımlara ait ekoseler.....	80
Şekil 13.3. 2014 Commonwealth oyunlarına giden İskoç sporcular.....	81
Şekil 13.4. İskoç taraftarlar bir futbol maçında.....	82
Şekil 14.1. Harris Tweed, İskoçya'nın en önemli markalarının başında geliyor.....	83
Şekil 14.2. Dünya çapında meşhur Pringle markası.....	84
Şekil 14.3. Hunter lastik çizmeleri de çok meşhur.....	84
Şekil 14.4. Barbour'un ünlü wax ceketleri.....	85
Şekil 14.5. İskoçya'nın en eski markalarından biri de Pringle'dır.....	86
Şekil 14.6. Harris Tweed. Harris Tweed kumaşları ve aksesuarları dünya çapında meşhur.....	87
Şekil 14.7. Dünyanın en ünlü viskileri İskoçlara ait.....	88
Şekil 14.8. İskoç içkileri ve ekose.....	89
Şekil 14.9. Viski kokulu kumaş.....	90

Şekil 15.1. İskoçya’da her yer ekose.....	91
Şekil 15.2. Ulusal İskoç Müzesinde yer alan dokuma tezgahları ve araç gereçleri.....	92
Şekil 15.3. Ekose dokumalar için çoğunlukla kök boyalar kullanılmaktadır.....	93
Şekil 15.4. Black-watch ekosesi diye adlandırılan ekosenin; antik, modern ve weathered versiyonları(soldan sağa).....	94
Şekil 15.5. İskoçya’nın meşhur kara surat koyunları.....	94
Şekil 15.6. Harris Lewis adası ve dokuma yüzlerce yıldır iç içe olmuştur.....	95
Şekil 15.7. Harris Tweed hala geleneksel yöntemlerle elde dokunuyor.....	96
Şekil 15.8. Harris Tweed kumaşını oluşturan elyafların boyanması.....	97
Şekil 15.9. Ekose tutkusuyla bilinen ünlü tasarımcı Chanel, özellikle Harris Tweed dokumalarını tercih ederdi.....	98
Şekil 15.10. Harris Tweed markasına ait koleksiyon.....	99
Şekil 16.1. 1631 –Mackay’a ait İskoç Askerleri(ahşap oyma tekniği ile yapılmış çalışma).....	101
Şekil 16.2. Kiltlerle kullanılan aksesuarlardan bazıları(başlık, şapka çeşitleri ile kemer ve ayakkabılar).....	102
Şekil 16.3. Sporran adı verilen ve bele kemerle takılan çantalar.....	103
Şekil 16.4. Klan Breadalbane’a ait askeri kilt ve aksesuarlar(solda) ile İngiliz birliklerinde gayda çalan bir İskoç askeri.....	104
Şekil 16.5. Askerlerin kullandığı ve sonradan siviller için uyarlanan aksesuarlardan başlıcaları.....	105
Şekil 16.6. 17.(solda) ve 19.yy’a ait broşlar.....	106
Şekil 16.7. Erkek giyiminde daha çok at binenlerin tercih ettiği throws denen dar pantolonlar.....	107
Şekil 17.1. Kiltler, büyük küçük tüm İskoç erkekleri için çok önemli.....	108
Şekil 18.1. Çizgili arisaid giymiş bir İskoç kadını(klan Mathieson).....	110
Şekil 18.2. Dağlık alanlarda kadın giyimi.....	111
Şekil 18.3. Günlük hayat ve kadın giyiminden örnekler- 18.yy sonu.....	112
Şekil 18.4. Kadın ve çocuk giyimi .(Edwin Landseer’in resminden bir kesit).....	113

Şekil 18.5. Klan Mc Nicol.....	114
Şekil 18.6. 1845'te Armytage tarafından yapılan resimde Arisaid'li bir kadın.....	115
Şekil 18.7. Mac Kenzie ekosesini farklı bir şekilde taşıyan kadın tenisçi.....	116
Şekil 18.8. 1726 yılından günümüze gelebilmiş en eski arisaid.....	117
Şekil 18.9. Kilt benzeri etekler daha çok kadın dansçılar tarafından giyilmektedir.....	118
Şekil 18.10. İskoçya'dan gelin ve damat.....	119
Şekil 19.1. Martin Martin'in İskoçya'nın batı adalarındaki yaşamla ilgili kitabının ilk baskısı- 1703.....	120
Şekil 20.1. İskoç tarihinin en önemli isyanlarından 'Culloden Battle', 1745.....	122
Şekil 20.2. Jacobite'lara ait ekose desen.....	123
Şekil 20.3. Jacobite'ler-1745.....	124
Şekil 20.4. İskoçya'daki İngiliz Birliklerine ait ekose desen- blackwatch ekosesi.....	125
Şekil 20.5. Wilson'ın dokuma atölyesi Bonnockburn'da bulunmaktaydı.....	127
Şekil 20.6. Wilson'ın ekose örnekleri(solda) ve arşivinden mektuplar.....	127
Şekil 21.1. İngiliz Kralı IV. George.....	131
Şekil 21.2. Sir Walter Scott.....	132
Şekil 21.3. Walter Scott'un ölümsüzleştirdiği Rob Roy, İngiliz Birliklerine karşı.....	132
Şekil 21.4. 1822 yılında gerçekleşen ziyareti, İskoç şölenine dönüştüren halkın John Ewbank tarafından tasviri.....	133
Şekil 21.5. Meşhur Balmoral Şatosu.....	134
Şekil 21.6. Kraliçe Victoria(1837-1901) ve ekose şalı.....	135
Şekil 21.7. Prens Albert İskoç geleneksel kıyafeti ile.....	136
Şekil 21.8. Prens Albert'ın tasarladığı Balmoral ekosesi.....	137
Şekil 21.9. Kraliçe Victoria'nın Balmoral'daki oturma odası.....	138
Şekil 21.10. Victoria döneminde, günlük kadın giyiminde ekose desen.....	139
Şekil 21.11. Burberry markasına ait ünlü ekose desen, 19.yy ortalarında kullanılmaya başlandı.....	140
Şekil 21.12. Ekose, 19. yy ortalarından sonra çok popüler oldu.....	141
Şekil 21.13. Victoria döneminde, dergilerde yer alan bir karikatür.....	142

Şekil 21.14. Prens Edward, İskoç tarzı giyimiyle.....	143
Şekil 21.15. Geleneksel İskoç kıyafetiyle 8.Edward.....	144
Şekil 21.16. Kraliçe II. Elizabeth ve ailesi Balmoral'da-Eylül 1960.....	145
Şekil 22.1. James Logan.....	147
Şekil 22.2. 1842'de basılan Vestiarium Scotium.....	148
Şekil 22.3. Sobieski kardeşler.....	149
Şekil 22.4. Klan Mac Bain(solda) ve Klan MacKay.....	150
Şekil 22.5. Munro(solda) ve Mac Leod klanları.....	151
Şekil 22.6. 19.yy sonunda gururla kendilerine ait ekoselerini taşıyan klan mensupları.....	152
Şekil 22.7. Klanlara ait bilgi kartları.....	153
Şekil 22.8. İskoçya'da turizm ve turistik eşya deyince, akla nerdeyse sadece ekose gelmektedir.....	154
Şekil 22.9. Avustralya ve bazı şehirlerin ekoseleri.....	156
Şekil 22.10. Kanada Kraliyet Hava Kuvvetlerine ait bando takımı ve gayda çalan Kanada askerleri.....	156
Şekil 22.11. 1930'da İskoçya'da ilk kez polis teşkilatının kullandığı ekose.....	157
Şekil 23.1. 1826'da Fransız modasını gösteren bir çalışma.....	159
Şekil 23.2. Modacı Chanel ve örgü takımı.....	161
Şekil 23.3. Chanel ve ekose ayrılmaz bir bütündür.....	162
Şekil 23.4. 1967 yılı ve Chanel mankenleri Moskova'da.....	163
Şekil 23.5. Chanel'den sonra, modaevinin başına geçen Karl Lagerfeld.....	164
Şekil 23.6. Chanel'in, 2013 modasının tanıtımında davetiyelerden mekana; davetlilere verilen battaniyelere kadar her şey ekose olarak düşünülmüş.....	165
Şekil 23.7. Chanel'in 2013 sonbahar-kış modasına ait tasarımlarından bazıları.....	166
Şekil 23.8. Ekose günümüzde birçok okulun tercih ettiği bir desendir.....	167
Şekil 23.9. Yale öğrencileri ve okul üniformaları.....	168
Şekil 23.10. Amerika'da ortaya çıkan 'preppy tarzı.....	169
Şekil 23.11. Fransız gençleri ve <i>swing</i> dansı-1949.....	170

Şekil 23.12. Denim ve ekose gömlek-1958.....	171
Şekil 24.1. Vivienne Westwood.....	173
Şekil 24.2. Kraliçeye ait Royal Stewart ekosesi.....	174
Şekil 24.3. 1970'ler ve punk gençler.....	175
Şekil 24.4. Almanya'da bir protesto ve bir punk genç.....	176
Şekil 24.5. Japonya ve Tokyo'dan genç punk gençler.....	176
Şekil 24.6. Vivienne Westwood Sonbahar-Kış 2004-2005.....	177
Şekil 24.7. Westwood, sonbahar-kış 1990-91(solda) ve Westwood, sonbahar-kış 1991-92.....	178
Şekil 24.8. Westwood Sonbahar-kış 1991-92(en solda) ve Westwood, sonbahar-kış 1993-94.....	178
Şekil 24.9. Jean Paul Gaultier ve başarılı tasarımları.....	179
Şekil 25.1. Ekose yakası, firfırlı kolları ve bol dökümü ile dönem modasına farklı bakış. Farklı moda arayışları-1906.....	181
Şekil 25.2. Bir Amerikan mağazasının fiziksel aktiviteler için hazırladığı yün ekose kıyafet.....	181
Şekil 25.3. 1918 yılının yaz modasını gösteren baskı ve ekose desen	183
Şekil 25.4. 20.yy'ın başında, dönemin en ünlü tasarımcılarından Elsa Schiaparelli'ye ait tasarımlar.....	184
Şekil 25.5. 1930'larda, Madeleine Vionnet'e ait; şehir dışı gezmeleri için hazırlanmış tasarımlar.....	185
Şekil 25.6. 1935 yılına ait bu baskıda spor ve rahat giyime ait örnekler yer alıyor.....	186
Şekil 25.7. İskoçya'dan bir triko firmasının reklamı-1930.....	187
Şekil 25.8. Woman's Own dergisinin hediye ettiği, ekose elbise kalıbı- 1937.....	188
Şekil 25.9. II.Dünya Savaşı sırasında popüler olan siviller için siren elbiseleri; ekose desen dikkat çekmekte.....	189
Şekil 25.10. Bu tek sıra düğmeli ekose kıyafet, gayriresmi durumlar için uygundu(İngiliz erkek dergisi Pall Mall Fashions'ın 1940 Sonbahar/Kış koleksiyonu).....	191

Şekil 26.1. 1949’da Amerikalı tasarımcı Pauline Trigere’e ait kaban tasarımı.....	193
Şekil 26.2. Salvatore Ferragamo ve ayakkabı tasarımları-1940’lar.....	194
Şekil 27.1. 1969’dan Ossie Klark’a ait bir hippie kıyafeti.....	195
Şekil 27.2. 1970 ve Bill Gibb’in tasarımıyla dönemin ünlü modeli Twiggy.....	196
Şekil 28.1. Kenzo 1984.....	198
Şekil 28.2. Rei Kawakubo ve Comme des Garçons’dan ekose bir tasarım-1983.....	199
Şekil 28.3. Rei Kawakubo’nun Comme des Garçons’adlı markasından, İki farklı ekose yorumu.....	200
Şekil 28.4. Jun Takahashi Sonbahar-Kış koleksiyonu, 2000-2001.....	201
Şekil 28.5. Junya Watanabe, sonbahar- kış 2004-05(solda) ve 2006-07.....	202
Şekil 29.1. 90’ların başında büyük ses getiren tasarımlara imza atan Versace.....	203
Şekil 29.2. Galliano 2005-2006 (solda) ve Galliano, 2000-2001 Sonbahar-Kış koleksiyonlarından, iki farklı ekose tasarım.....	204
Şekil 30.1: 7 farklı modacı ve ekose tasarımları- 2013(YSL, Moschino, Celine, Stella Mc Cartney. Alberta Ferretti, Vivienne Westwood Red Label, Punk At Preen.....	206
Şekil 30.2. 2015 yılında ekoseye yer veren tasarımcılar Marni(solda) ve Stella Mc Cartney.....	206
Şekil 30.3. Louis Vuitton – 2013.....	207
Şekil 30.4. Alexander McQueen ve ünlü film yıldız Sarah Jessica Parker, bir davette; McQueen tasarımlarıyla-2006.....	208
Şekil 30.5. Marc Jacobs 2009(solda) ve Louis Vuitton için yaptığı tasarım; Sonbahar-kış 2004-2005.....	209
Şekil 30.6. Balenciaga’dan nostaljik bir çalışma, Sonbahar/kış 2006-07.....	210
Şekil 30.7. Ralph Lauren 1988 koleksiyonuna ait bir poster.....	211
Şekil 30.8. Dolce& Gabbana’dan değişik bir reklam kampanyası, sonbahar/kış 2008-09.....	212
Şekil 31.1. Ekose yastıklar.....	213
Şekil 31.2. Giyim kuşamda ekose desen, çok yaygın olarak kullanılmakta.....	214

Şekil 31.3. Ekosenin kullanılmadığı yer yok gibidir.....	215
Şekil 31.4. Meşhur Burberry ekosesi arabada-2014.....	216
Şekil 31.5. Volkswagen; halk arasındaki ismi ile ‘Vos vos’ ekose desene bürünmüş.....	216

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Sevinç Çelikyay
Anabilim Dalı : Tekstil ve Moda tasarım
Programı : Tekstil ve Moda tasarım
Tez Türü ve Tarihi : Sanatta Yeterlik - Mayıs 2016

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EKOSE

ÖZET

Ekose desen, dünya üzerindeki birçok farklı kültür tarafından kullanılan, oldukça popüler bir desendir. Dünyanın hemen her köşesinde kullanılan kareli ve ekose kumaşlar, ister gelişmiş ülkelerde, ister geri kalmış ülkelerde olsun, farklı amaç ve yöntemlerle; geçmişte olduğu gibi günümüzde de kullanılmaktadır. Desen, sadece tekstilde değil; tekstil içi ve dışı birçok üründe, yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ülkemizde ve diğer birçok ülkede kullanılan bu desen, İskoçlar için çok başka bir anlam taşımaktadır. İskoçlar, ekose deseni oldukça fazla benimsemişler; ulusal kültürlerinin ve kimliklerinin sembolü haline getirmişlerdir. Bunda, tarih boyunca yaşadıkları birçok olayın, savaşların, isyanların etkisi olmakla birlikte; geleneksel değerlerin, sanat ve edebiyatın da katkıları çok olmuştur. İskoçlar, bugün ekose desene; neredeyse bayrakları kadar değer vermektedirler. Dünya üzerinde, bir tekstil desenine bayrakları kadar önem veren, böylesine başka bir ülke örneği bulunmamaktadır.

İskoç halkı, ulusal kimliklerini vurguladığını düşündükleri ekose deseni, her zaman ve her yerde gururla taşımaktan duydukları mutluluğu, tüm dünyaya her fırsatta göstermiş ve bugün de göstermeye devam etmektedirler. Dünyadaki birçok kültür ise bu

deseni; İskoçlar ve İskoçya ile bağdaştırmaktadır.

Ekose denince, çoğunun aklına, asıl adı kilt olan ve ekose kumaşlardan yapılmış etekleri giyen İskoç erkekleri gelmektedir. Yüzyıllar boyunca bu kıyafet, önce dağlık alanlarda; sonra da geniş ovalarda yaşayanların geleneksel kıyafeti olmuştur. Kilt, İskoç'lar için çok önemlidir.

Ekose desenin günümüzde kullanılmadığı alan ise yok gibidir. Bununla birlikte; en çok tekstil ve moda sektöründe kullanılan bir desen olan ekose desenin, belli tarzlar ve toplumsal olaylar neticesinde, zaman içinde farklı anlamlara bürünmesine de tanık olunmaktadır. Modada kullanım alanı çok geniş olan ekosenin, bazı ünlü tasarımcılarla özdeşleştiği ve koleksiyonlarının vazgeçilmezi yaptıkları da bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekose, İskoç Deseni, İskoç Kostümü, Kilt.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Sevinc Celikyay
Department : Textile& Fashion Design Department
Course : Textile& Fashion Design Department
Thesis Advisor : Bahattin Seber
Academic Degree-Term : PhD- May 2016

TARTAN: FROM PAST TO PRESENT

ABSTRACT

Tartan is a prominent design which has been used by many different cultures throughout the world. Fabrics with checkered or tartan design have been woven by almost every society across the globe; whether primitive or highly developed. It has been a common design for many cultures in the past as well as today. It is also known as a quite versatile design that can be seen not only in textiles but many other areas.

Although the tartan is no doubt utilized by many cultures; the use of tartan by Scottish individuals are quite meaningful. Only in Scotland has it taken on such a strong cultural significance. This may have been related to the history behind the tartan today; wars, rebellions and traditional aspects must have all added value and brought tartan in a unique position today. Scottish people value tartan as much as they do their national flag. There is no other nation that can be seen to do such thing. This is truly an uncommon circumstance.

Scottish people think, tartan signifies their national identity and they are proud to show this, every possible occasion. On the other hand, many nations, attributes this

design to Scotland and Scottish people. The thought of tartan is generally associated with Scottish people; particularly Scottish men wearing kilt. Kilt is a very important part of Scottish traditional costume. In the past it was the significant dress code for the Scottish warriors of the highlands and over the years it has become the traditional costume throughout Scotland.

Today, the use of tartan in textile and fashion industry is quite expansive. It is possible to see this design, in many different areas too. Over the years, tartan might have been related to different social events and incidents and also attributed to many different style codes but it has always been the most important aspect of many renowned designers' collections'.

Key Words: Tartan, Scottish Design, Scottish Costume, Kilt

1. GİRİŞ

Ekose desen, hepimizin bildiği, tanıdığı yaygın olarak kullanılan bir desendir. Sadece tekstilde değil; tekstil içi ve dışı birçok üründe, oldukça sık kullanılmaktadır.

Konuyla ilgili, ülkemizde yapılan yeterli araştırma olmadığından; yabancı kaynaklar incelenecek ve bu konu netleştirilmeye çalışılacaktır.

Daha önce yapılan ön çalışmada, çeşitli literatür taraması yapılmış; konuyla alakalı kitapların hemen hepsinin İskoçlar tarafından yazıldığı, görülmüştür. Bu konuda araştırma yapanların; ya İskoç ya da İskoç asıllı oldukları tespit edilmiştir.

Ayrıca, kitapların neredeyse tamamında, İskoç bakış açısının fazlasıyla hakim olduğu anlaşılmıştır. Konunun, bütünüyle; bu bakış açısı ile ele alınmış ve böylece değerlendirilmiş olduğu görülmüştür. Desenin İskoç kültürü ve tarihi içindeki önemi, gelişimi gibi konuların, hemen her kitapta, temel konular olarak tekrarının söz konusu olması, dikkat çekmiştir.

İlgili kitapların İskoç bakış açısını, onlar için önemli olan değerleri fazlaca vurguladıkları dikkate alınarak; konuya, farklı bir bakış açısıyla bakılmasına karar verilmiştir.

Bununla birlikte; İskoçya'ya yapılan iki farklı ziyarette, İskoç halkı ve onların şaşırtıcı ekose tutkusu yerinde gözlemlenmiştir. İskoçların ekoseye verdiği önem ve onu sahiplenmelerinin boyutlarının, ne derece farklı olduğu anlaşılmış ve bu durumun göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmüştür.

Dokuma tarihine bakıldığında; ekose deseni kullanmayan bir kültür neredeyse yok gibidir. Günümüzde, ekoseyle alakalı herhangi bir konu ise çoğunlukla İskoçya ve İskoçlarla bağdaştırılmaktadır. Dünya üzerinde bir tekstil desenine, bu kadar değer veren ve neredeyse bayrakları kadar önemseyen böylesine başka bir millet yoktur. Bir tekstil deseninin bir ülke adıyla anıldığı ve birçok ülke tarafından da bu şekilde benimsendiği, başka bir ülke de yoktur. İskoçların bunu nasıl başardığı araştırılacaktır.

Ekose desen, Türkler dahil, başka kültürler tarafından da kullanılan bir desendir.

Konuya önce bu geniş çerçeveden bakılarak girilmesi uygun görülmüştür. İlk olarak, ekose desenle ilgili genel bilgi ve tarihçe araştırılacak; Türklerin ve dünya üzerindeki farklı kültürlerin, bu alanda yaptığı çalışmalar incelenecektir.

Bunlar yapıldıktan sonra da, İskoçların ekose tutkusu ve bu desene verdikleri önemin sebepleri ve bunu etkileyen faktörlerin değerlendirilmesine çalışılacaktır. Kısaca, İskoçların ekose tutkusu; anlaşılmaya, aktarılmaya çalışılacaktır.

Ayrıca ekose desenin, moda ve toplumsal hayattaki yeri incelenecek; bu konuda öne çıkan olaylar ve tasarımcılar araştırılacaktır. Ekose desenin, toplumsal olaylar ve değişik tarzlar tarafından kullanımı konusunda, bilgi ve örneklere de yer verilecektir. Desenin moda ve tekstil sektörü içindeki farklı kullanım alanları da, detaylı bir şekilde incelenecektir.

2. EKOSE DESEN TANIMI

Ekose, bir desen çeşididir. İlk olarak dokuma kumaşlarda uygulanmış, zamanla; tekstil içinde ve dışında birçok üründe, desen olarak kullanımı yaygınlaşmıştır.

Ekose desen, en az, iki farklı renk kullanılarak oluşturulur. Bu desende önemli olan, çözüde kullanılan ipliklerin renk ve sayılarının; atkıda da, aynı sayı ve düzende kullanılmasıdır. Bu şekilde ortaya, inceli kalınlı; yatay ve dikey kesişen çizgilerden oluşan bir desen çıkar. Bu desenin düzenli tekrarıyla ortaya çıkan desene *ekose desen* denir(Faiers, 2008: 14)(Bkz., Şekil.2.1).

Şekil 2.1: Ekose desen dokunan tezgahta, çözü ve atkılarının görüntüsü(solda) ve ortaya çıkan ekose desen(sağda).

Kaynak: Dokuma örneği, Sevinç Çelikyay'a aittir.

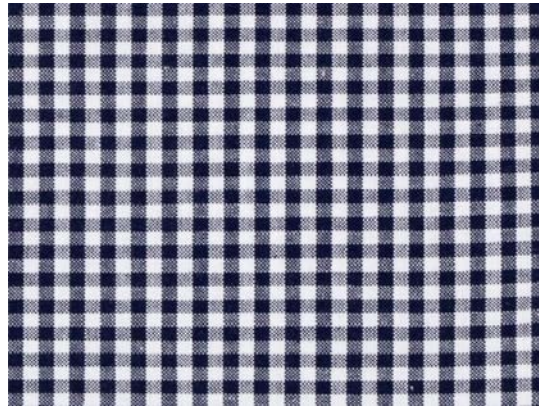
Günümüzde, iki renk kullanılarak yapılan ekose örnekleri yanında; oldukça fazla renk kullanılarak yapılan ekoseler de bulunmaktadır(Bkz.,Şekil.2.2).

Şekil 2.2. iki renk kullanılarak yapılan ekose(solda) ve İskoçlara ait 180 renk kullanılarak yapılan ekose.

Kaynak: Faiers, 2008: 14-16.

Halk arasında pötü kare(Fransızca ‘petit carré’ den gelen) olarak adlandırılan ve küçük karelerden oluşan desen de, aslında iki renkten yapılan bir ekose desendir(Bkz. Şekil.2.3.).

Şekil 2.3. Halk arasında pötü kare diye bilinen ekose desen.

Kaynak: Faiers, 2008: 20.

2.2. Ekose Desen ve Tarihçesi

Günümüzde ekose desen, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de, İskoçya ile bağdaştırılır. Hatta ülkemizde, bu desene çoğunlukla, İskoç deseni(İskoç ekosesi) denmesi sıkça rastlanan bir durumdur.

İngilizcesi *tartan* olan ekose desenin, Fransızca *tiretain* adlı kelimedenden türediği düşünülmektedir(Zaczek ve Philips, 2005: 12). Tartan kelimesi önceleri sadece bir kumaş çeşidini(desenli veya desensiz) ifade ederken, günümüzde, kumaştan çok, deseni tanımlamak için kullanılmaktadır.

Türkçede bu desene ekose denmesinin sebebi de İskoçya'nın Fransızca'da, *Ecosse* olarak geçmesine bağlanabilir. Türkçeye, Fransızcadan geçen birçok kelime olduğu düşünülürse, bu desen isminin de doğrudan ülke adı olarak geçmiş olma ihtimali, çok fazladır.

Ekose desenin, çok eskiden beri, birçok farklı kültürde kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Uzakdoğu'dan Asya'ya, Asya'dan Avrupa'ya hatta Amerika'ya, birçok uygarlığın bu deseni kullandığı görülür.

Dokumanın keşfedildiği ilk dönemden itibaren insanlar, yaptıklarını çeşitlendirmek, dekoratif bir şeyler katmak için, zamanın ve buldukları bölgenin imkanlarını değerlendirmeye, geliştirmeye çalışmışlardır. Böyle bakıldığında, dünya üzerindeki birçok eski kültürün, iki veya daha fazla renkte ipliği kullanarak; bunlardan, çok da zor olmayan ekose benzeri, çizgisel ve kareli desenler yapmaları da oldukça olağan görülmelidir.

İnsanlar tarih öncesi çağlardan beri, özellikle de en temel ihtiyacı olan giyim-kuşamını temin edebilmek için, dokumacılıkla uğraşmışlardır. Yüzlerce hatta binlerce yıl, toplumun en üst tabakasından en alt tabakasına kadar hemen herkesin dokuma yaptığı görülmüştür. Dünya üzerindeki birçok kültür dokumacılıkla uğraşmıştır.

Başer (2004: 2), “Orta ve Güney Amerika’da çok eski devirlerde dokumacılığın bilindiğini ancak dokumacılığın asıl tarihsel gelişiminin Akdeniz çevresinde eski Yunan ve Roma devirlerinde olduğunu” ifade etmektedir.

Orta ve Güney Amerika'da bulunan, antik uygarlıklardan Maya ve İnkalar'ın, dokuma konusunda, çok başarılı oldukları anlaşılmaktadır. Bunlara ait örnekler bakıldığında da; daha çok çizgisel ve kareli motiflere benzer desenlerin, sıkça kullanıldığı görülür. Binlerce yıl öncesine ait bu çalışmalardan da anlaşıldığı üzere; insanların ilk başlarda tek renk olarak başladığı basit dokuma uygulamaları, fırsatlar dahilinde farklı renklerle ve desenlerle geliştirilmiş, ortaya ekose desen tarzında desenler çıkmıştır(Bkz., Şekil.2.4.).

Şekil 2.4. Maya Uygarlığından bir duvar resmi ve kadının üzerindeki ekose desen.

Kaynak: [http://anthrojournal.com/issue/october-2011/article/gender-in-mesoamerica-interpreting-gender-roles-in-classic-maya-society\(20-10-2014\).](http://anthrojournal.com/issue/october-2011/article/gender-in-mesoamerica-interpreting-gender-roles-in-classic-maya-society(20-10-2014).)

İnka tuniklerinde, kırmızı üzerine siyah beyaz renklerden yapılmış ekose desene, çok sık rastlanmaktadır (Bkz., Şekil.2.5.).

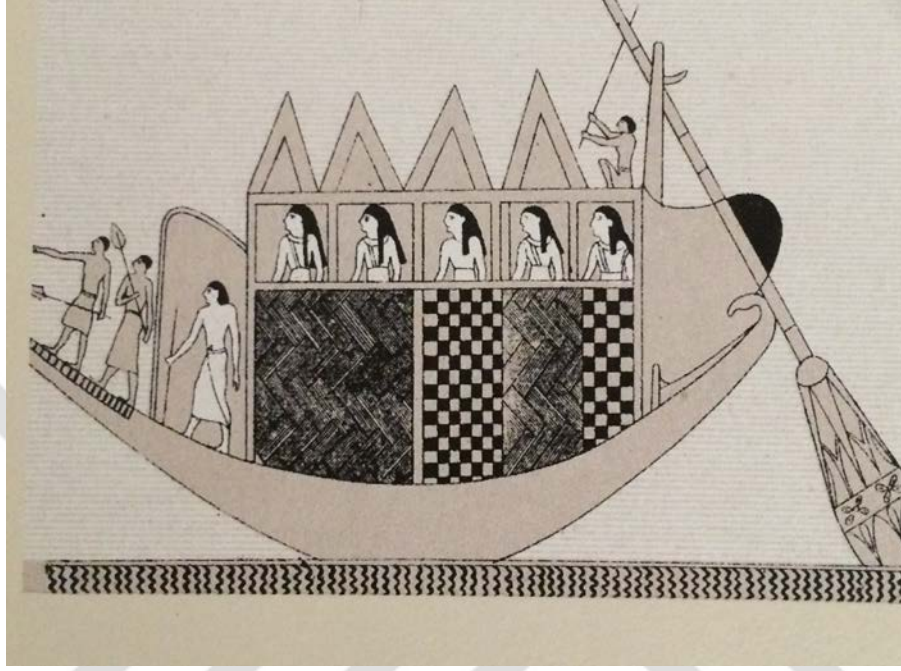
Şekil 2.5. İnkâ tuniklerinde sık görülen ekose desen.
Kaynak: Fogg, 2014: 28-29.

Mısır'da yapılan araştırmalarda bulunan ve İ.Ö 6.yy'a ait olduğu anlaşılan yün ve keten dokumadan yapılmış perde üzerinde; dua eden bir kadın figürü olduğu ve kadının üzerindeki ekose desenlerin belirgin bir şekilde fark edildiği görölmektedir (Harris, 2010: 65), (Bkz., Şekil.2.6.).

Şekil 2.6. İ.Ö. 6.yy'da Mısır'da bulunan bir perdedeki kadın figüründe, ekose desen.
Kaynak: Harris, 2010: 65.

Ayrıca, yine Mısır'da bulunan bazı duvar resimlerinde bu desene rastlanması, desenin; farklı süslemelerde de kullanıldığı konusunda bizi aydınlatmaktadır (Bkz.,Şekil.2.7). Nil nehrindeki bir teknenin tasvir edildiği duvar resminde, tekne üzerinde; ekose desenin görülmesi, buna ilişkin güzel bir örnektir.

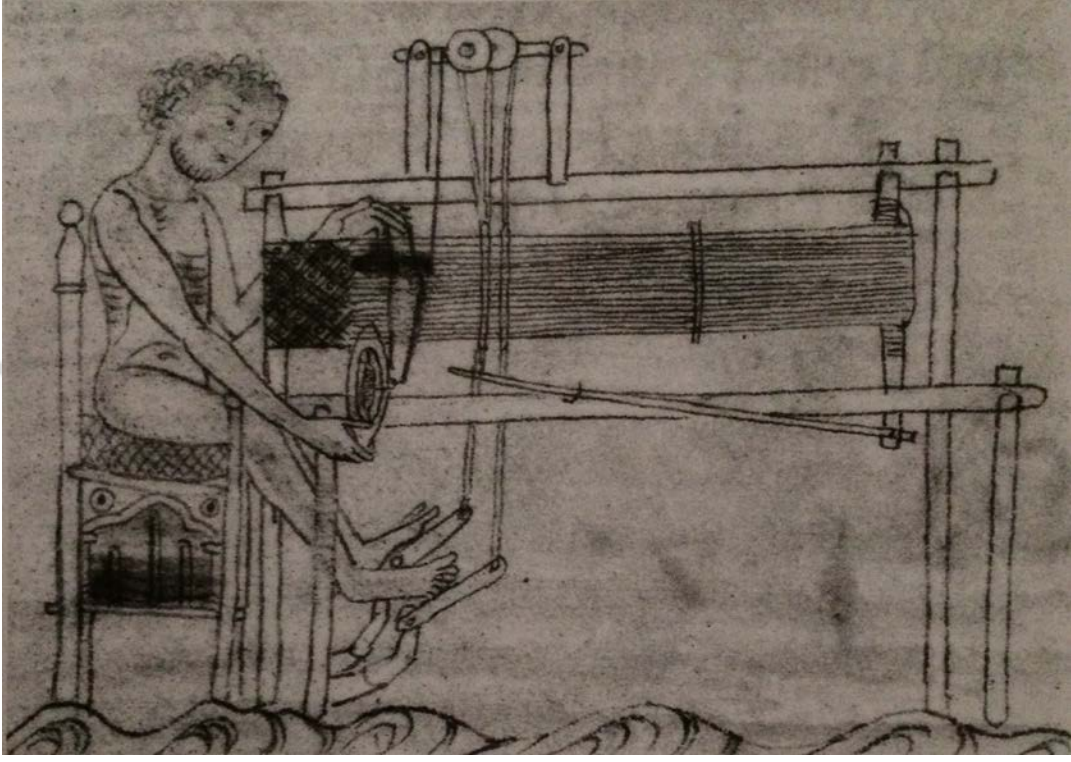

Şekil 2.7. Eski Mısır'dan bir duvar resmi; Nil nehrinde bir tekne ve ekose desen.
Kaynak: Racinet, 2003: 31

Dokuma, teknik itibari ile yüzlerce yıl fazla değişime uğramamış ve bu konuda gelişmeler, çok sık yaşanmamıştır. Özellikle de jakarlı dokuma tezgahlarının bulunmasına kadar ki geçen sürede; ekose ve kareli desenler birçok farklı kültür ve uygarlık tarafından en çok kullanılan desenler olmuştur.

Avrupa'da dokumanın, çok eski çağlardan beri yapılmakta olduğu bilinmektedir. Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra şekillenen Avrupa ülkelerinin de, kendilerine has birçok desen yanında, ekose deseni kullandığı görülmektedir. Kumaşların dayanma sürelerinin çok fazla olmamasından dolayı, bunlara ait belgelere, çeşitli kitaplarda ve el yazmalarında rastlamak mümkündür.

Örneğin, İngiliz'lere ait 13.yy'dan kalan el yazması bir kitapta, dokuma tezgahları hakkında bilgi verilirken; dokunan kumaşın ekose olduğu görülmektedir (Harris, 2010: 18), (Bkz., Şekil.2.8.).

Şekil 2.8. İngilizler'e ait bir el yazmasında, yatay dokuma tezgahı ve ekose desen.
Kaynak: Harris, 2010: 18.

Dünya kültürünü daha iyi anlamak için uygarlıkların, tekstil örneklerine, giyim-kuşam geleneklerine bakmak çoğu zaman yeterlidir. Ticareti, dini, imparatorluklardaki iniş çıkışları ve bunun gibi birçok olayı; o uygarlığın tekstilde geçirdiği evreleri gözlemleyerek, anlamaya çalışmak, bizlere birçok ipucu verebilir.

Birbirinden uzun mesafelerle ayrılan farklı kültürlerin, tekstil çalışmalarını oluştururken uyguladıkları yöntemler, bizleri zaman zaman şaşırtırken, düşündürür de.

Konumuz gereği, ekose ve kareli kumaşlar dikkate alınarak bakıldığında ise, dünya genelindeki birçok uygarlığın; kareli ve ekose tarzı kumaşlar kullandığına tanık olunması bu yüzden sıklıkla mümkün olmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun, bu desenler ilk çağlardan itibaren sıkça kullanılan desenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. TÜRKLER VE EKOSE

Türkler dokumaya çok önem vermişlerdir. Orta Asya'dan Anadolu'ya kadarki yolculukları sırasında ve Anadolu'da geçirdikleri yüzlerce yıl boyunca da; kıyafetlerinden, barınma gereçlerine ve birçok alanda kullandıkları eşyalara kadar dokuma, Türk insanı için vazgeçilmez olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nda varlıklı kesimin, gösterişli kumaşları tercih ettiği bilinmektedir. Halk arasında da, sarayda da, gösterişli ve dikkat çekici kumaşlar hep öncelikli olmuştur. Böyle olunca da, saraydakilerin esas giyim için, ekose ve kareli desenleri tercih etmemiş olmaları, doğaldır. Osmanlı kumaşlarında ekose belirgin bir şekilde yoktur. Ekose desen daha çok halk arasında; atkı, şal, kuşak, önlük gibi kıyafetin tamamlayıcısı(Bkz., Şekil.3.1.) ve sofraya bezi, çarşaf gibi ev tekstili ürünlerinde görülmektedir.

Şekil 3.1. Edirne'den halk giyimi ve önlüklerde ekose desen.
Kaynak: Osman Hamdi Bey ve De Launay M., 1873: 52-60

Asya'dan Avrupa'ya, hatta Afrika'ya kadar oldukça büyük bir alana yayılmış olan Osmanlı imparatorluğunun farklı bölgelerinde de ekose kumaşların kıyafetlerin tamamlayıcı unsurlarında ve az kullanıldığı görülmektedir(Bkz., Şekil.3.2).

Şekil 3.2. Osmanlı sınırlarında giyim; Bulgaristan(solda) ve Cezayir.
Kaynak: Racinet, 2003:573- 207.

Günümüzde Türk halkı tarafından çok tercih edilen, sofrta bezleri(Bkz., Şekil.3.3.), hamam peştemalleri(Bkz., Şekil.3.4.) de çoğunlukla ekose yada kareli dokuma örneklerindedir.

Şekil 3.3. Sofra bezleri

Kaynak: <http://ilan.elookat.com/sofra-bezi-F.htm>(18-05-2015)

Şekil 3.4. Türkiye’de hamamlarda kullanılan peştemaller.

Kaynak: <http://www.tr.all.biz/pestemal-bgg1074146>(15-05-2015)

4. AMERİKA KITASI VE EKOSE DESEN

Kuzey Amerika'da, yakın zamana kadar varlıklarını sürdürebilmeyi başarmış Kızılderililer, değişik kültürleri ile her zaman ilgi çekmişlerdir. Kızılderililerin yaşamları, kıyafetleri, törenleri, vb. birçok filme ve belgesele konu olmuştur.

19.yy'da fotoğraf makinesinin icadı sayesinde çekilen, Kızılderililerin son dönemlerine ait fotoğraf kareleri, onları biraz olsun anlatmaya, olağan dışı tarzlarını göstermeye yardımcı olmaktadır.

Kuzey Amerika'da birçok Kızılderili kabilesi bulunmaktaydı. Bunlar avcılıkta çok başarılı idiler ve daha çok bufalo, geyik gibi avladıkları hayvan derilerinden yaptıkları kıyafetleri giymekteydiler. Kilim, battaniye gibi ihtiyaçlarını ise dokumadan elde etmekteydiler. Bunlar ise oldukça renkli ve kendilerine özgü desenlerden oluşmaktaydı.

Binlerce yıl parmaklarını kullanarak yaptıkları geleneksel dokumalara İ.S. 1050-1300 yılları arasında keşfettikleri tahmin edilen, dikey dokuma tezgahlarını eklemişlerdir(Harris, 2010: 264).

Avrupalıların Amerika kıtasını keşfetmesiyle, Kızılderili toprakları, yavaş yavaş Avrupalıların eline geçmiş ve Kızılderililerin buradaki varlığı giderek azalmıştır.

Amerika'nın yeni sahipleri, birçok alanda olduğu gibi ticarete de oldukça tecrübeli ve iddialıdır. Kızılderililerin zevklerine uygun battaniyeler dokuyarak onlarla ticaret yapmaya başlarlar. Bu konuda; Pendleton Indian Blankets ve Hudson's Bay Blankets isimleriyle üretim yapan iki firma çok önemlidir. Bunlardan Hudson's Bay daha çok ekose dokumalarıyla meşhurken; Pendleton Kızılderililerin zevklerini, renklerini esas alarak dokumalar, özellikle battaniyeler üretir ve Kızılderililere bunlardan çok sayıda satar(Pendleton-Usa, 2014).

Fotoğrafların çoğunda, Kızılderililerin Avrupalı tüccarlardan aldıkları ekose battaniyeleri kıyafetlerinin üzerine sararak poz vermiş oldukları görülür(Bkz., Şekil.4.1., Şekil.4.2.).

Şekil 4.1. Kızılderililere ait eski bir fotoğraf ve ekosele battaniyeler.

Kaynak: [http:// historytogo.utah.gov/people/ethnic_cultures/the_history_of_utahs_americans_indians/\(04-12-2014\)](http://historytogo.utah.gov/people/ethnic_cultures/the_history_of_utahs_americans_indians/(04-12-2014)).

Şekil 4.2. Ekose Battaniyelerle poz veren Kızılderililer.

Kaynak: http://www.firstpeople.us/FP-HTML-Pictures/old_photos_pg01.html(04-12-2014)

Sonraları buraya yerleşen Avrupalılar, 18, 19 ve 20. Yüzyılda beraberlerinde getirdikleri tekniklerle geleneklerine uygun tekstil ürünleri üretmiş, bunları kullanmış ve ticaretini yapmışlardır.

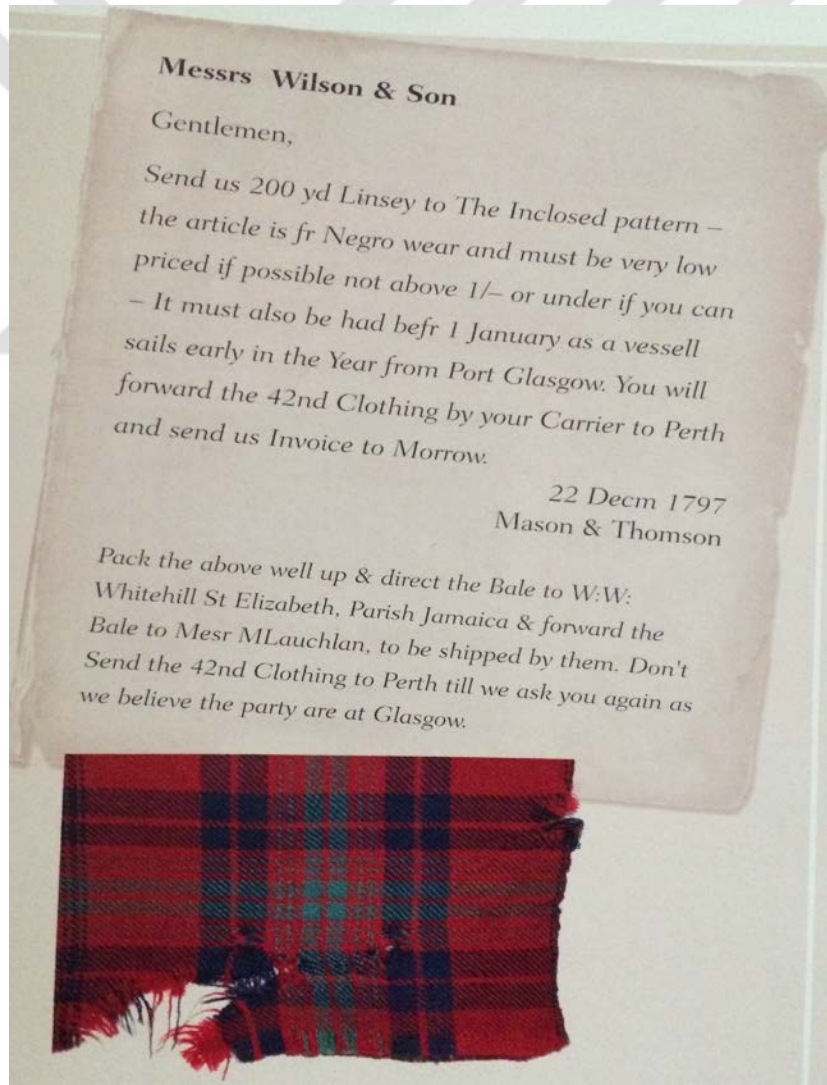
Amerika'da Avrupalıların gelmesiyle yaşanan bu yeni yapılanma, köle ticaretinde de kendini göstermiştir. Köleler ve kölelikle ilgili birçok kitap, film ve belgesel; o dönemde çekilen acılar ve sıkıntıların yanında; kölelerin giyim kuşamları ile ilgili de bizleri aydınlatır.

Nolen(2005: 17), “ Afrikalı kadın kölelerin, çizgili ve ekose desenli en güzel elbiselerini Pazar günleri giydiklerinden” bahseder.

18.yy'ın sonlarına doğru Amerika'nın batısındaki köle sahiplerinin, kaçmaları durumunda, köleleri daha iyi görebilmek için, onlara parlak renkli ekoselerden yapılmış

şallar taktırdıkları bilinmektedir. Bu şallar o dönemde çok popüler olmuştur.

Hatta İskoçların ünlü dokuma atölyesinin sahibi Wilson(Bonnockburn)'ın dosyalarında bulunan bir mektupta, (Bkz., Şekil .4.3.), kendisinden 200 yarda Lindsay ekosesi istenmiş, bunların köleler için olduğu ve maliyetinin ucuz tutulması istenmiştir(yarda maliyetinin, 1 Şilini geçmemesi konusunda istekte bulunulmuştur) (Wilton, 2007: 95).

Şekil 4.3. Köleler için istenen *Linsay* ekose örneği ve Wilson'a gönderilen mektup.
Kaynak: Wilton, 2007: 95.

Amerika'nın kovboy kültüründe de ekose desen görülmektedir. İnce ekose gömlekler kovboyların sıklıkla tercih ettiği gömlekler olmuşlardır(Bkz., Şekil.4.4).

Şekil 4.4. Amerika'nın 40. Başkanı Ronald Reagan, kovboy şapkası ve ekose gömleği ile.

Kaynak: <http://www.sataynezmuseum.org>(18-05-2016).

Günümüzde oduncu gömleği olarak da bilinen ekose gömlekler ise ilk olarak Amerika'da odun kesenlerin giymiş olduğu gömleklerdir. Kalın yün ekoseden yapılan bu gömlekler, bugün birçok ülkede kadın ve erkekler tarafından tercih edilmektedir(Bkz., Şekil.4.5.).

Şekil 4.5. Oduncu gömlekleri
Kaynak: <http://www.reddit.com>(19-05-2016)

Latin Amerika diye de bilinen güney Amerika'da, özellikle İnka ve Maya uygarlıklarının dokuma konusunda ne derece ileri oldukları, çalışmanın başında yer almıştı(Bkz. Ekose Desen ve Tarihçesi). Bugün bu topraklarda yer alan ve bu uygarlıkların devamı niteliğinde olan ülkelerde, çok renkli ve çeşitli kumaşlar ile oldukça ilginç geleneklerin olduğu görülmektedir. Özellikle, Meksika, Brezilya, Peru gibi ülkeler, bu konuda, dünyanın her zaman dikkatini çeken ülkelerdendir. Rengarenk desenlerden oluşan ve aplike, nakış gibi birçok tekniğin bolca kullanıldığı kumaşlardan meydana gelen kıyafetler, günümüzde; özellikle turistlerin büyük ilgisini çekmektedir(Bkz., Şekil.4.6.).

Şekil 4.6. Güney Amerika'dan(Peru) bir aile, geleneksel kıyafetleriyle.
Kaynak: Harris, 2010: 283

Burada yaşayan kültürlerin kumaş konusunda tercihleri çok renkli olsa da zaman zaman ekose desenlere de rastlanmaktadır(Bkz., Şekil.4.7.).

Şekil 4.7. 1920'de Güney Amerika'da(Guatemala) geleneksel kıyafetleriyle poz veren bir genç kız ve ekose eteği.

Kaynak: Gillow ve Sentance, 2004: 88.

5. AVRUPA KITASINDA EKOSE DESEN

5.1. Almanya’da Ekose Desen

Avrupa’nın merkezinde, özellikle İ.Ö. 500’lü yıllarda, oldukça zengin ve değişik geleneksel kumaşların üretilmeye başlandığı bilinmektedir. Bölgesel farklılıkların çokça olduğu ve kumaş çeşitlerinin birçoğunun, dokumadan yapıldığı Almanya’da; ince nakışlar, püsküller ve kareli desenlere sıkça rastlanmaktadır. İ.S. 200’e ait olduğu tahmin edilen, üç farklı tonda mavinin kullanıldığı genç kız kostümü, Almanya’nın Thorsberg şehrinde bulunmuştur ve dünya tekstil tarihinde çok önemli bir yer tutar(Bkz., Şekil.5.1.), (Harris, 2010: 67).

Şekil 5.1. Almanya’da bulunan Thorsberg kostümünün reproduksiyonu; ekose desenden yapılmış kostüm ve açık renk kenar bordürleri.

Kaynak: Harris, 2010: 67.

5.2. Hollanda’da Ekose Desen

Hollanda, yüzlerce yıldan beri, özellikle, tarım ve hayvancılıkta, Avrupa’nın en önemli ülkelerinden biri olmuştur. Bu konuda oldukça başarılı olan Hollanda’da, tarihsel kostümlere bakıldığında; önlük, şal gibi kıyafetin tamamlayıcı unsurlarında, diğer Avrupa ülkelerinden daha fazla ekose ve kareli desenleri görmek mümkündür (Bkz., Şekil.5.2., Şekil5.3).

Şekil 5.2. Hollanda'da kadın giyimi ve ekose desen.
Kaynak: Racinet, 2003: 524.

Şekil 5.3. Ekose desenden yapılmış şal ve önlükleriyle Hollandalı kadınlar.
Kaynak: Racinet, 2003: 525.

Bu desenlerin, Hollanda'da daha fazla görülmesi; Avrupa'da bu tarz desenlerin daha çok kırsal alanlarda yaşayanlar tarafından tercih edildiğini göstermektedir.

19.yy'ın ikinci yarısında İngiliz Kraliçesi Victoria'nın ekose tutkusu, tüm Avrupa'ya yayılmış ve Hollanda'da da ekose desen, esas giyimde kullanılmaya başlamıştır(Bkz.,Şekil.5.4.).

Şekil 5.4. Ekose elbisesiyle poz veren Hollandalı kadın 1863-1866.
Kaynak: [http://www.pinterest.com/pin/548946642058738395/\(15-04-2016\)](http://www.pinterest.com/pin/548946642058738395/(15-04-2016))

5.3. İtalya’da Ekose Desen

Ortaçağ’ın son dönemlerinde, kadife kumaş dokumalarıyla ünlenen İtalya’da, ekose desenler çok popüler olur. Bu desenler, sadece kadife kumaşlarda değil; diğer kumaş çeşitlerinde de görülmeye başlar(Bkz., Şekil.5.5.).

Şekil 5.5. Ortaçağ'da İtalyan soylu kadın giyimi ve ekose desen.
Kaynak: Racinet, 2003: 308-309.

İtalyanlar, özellikle Rönesans ve sonrasında gösterişli kumaşları tercih etmişler; ekose ve kareli desenleri 19. yy sonlarına kadar fazla kullanmamışlardır.

5.4. İspanya’da Ekose Desen

İspanya’da halk tarafından kullanılan geleneksel kıyafetlerde, ekose desene, kıyafetlerin tamamlayıcı unsuru olarak rastlamak mümkün olmaktadır(Bkz., Şekil.5.6.).

Şekil 5.6. İspanya ve kadın erkek giyiminde ekose desen.
Kaynak: Racinet, 2003: 590-591.

5.5. İngiltere’de Ekose Desen

İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Galler ile birlikte Büyük Britanya’yı oluşturur. Bu ülkelerden, İskoçya ve İngiltere tekstilde, her zaman daha ön planda olmuştur.

Günümüzde ekose desen denince, akla ilk gelen ülke olan İskoçya’nın yeri ise

başkadır. Ekose desene, Britanya'da en çok İskoçya'da rastlandığı görülmektedir. Bu konuda İskoçya'nın durumu çok etkileyicidir ve araştırmanın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. İrlanda'da da, geleneksel olarak ekoseye verilen önemin fazla olmasına rağmen; bu, pek çokları tarafından fazla bilinmez ve İskoçya kadar ön plana çıkarılamamıştır. Bunun yanı sıra, birçok kaynak İskoçya ile ilgili bilgileri, Büyük Britanya ile bağlantılı olarak göstermektedir. Mesela; kostüm tarihi ile ilgili önemli kaynaklardan biri olan Taschen yayınlarına ait kitapta(The Complete Costume History; Racinet, 2003) İskoç kostümleri, Britanya kostümü olarak genel çerçevede gösterilmektedir(Bkz., Şekil.5.7.).

Şekil 5.7. Britanya kostümlerine ait resim.

Kaynak: Racinet, 2003: 87.

Bunun yanı sıra, ekose desenin, İngilizler tarafından da çokça kullanılan bir desen olduğu bilinmektedir(Bkz., Şekil.5.8.).

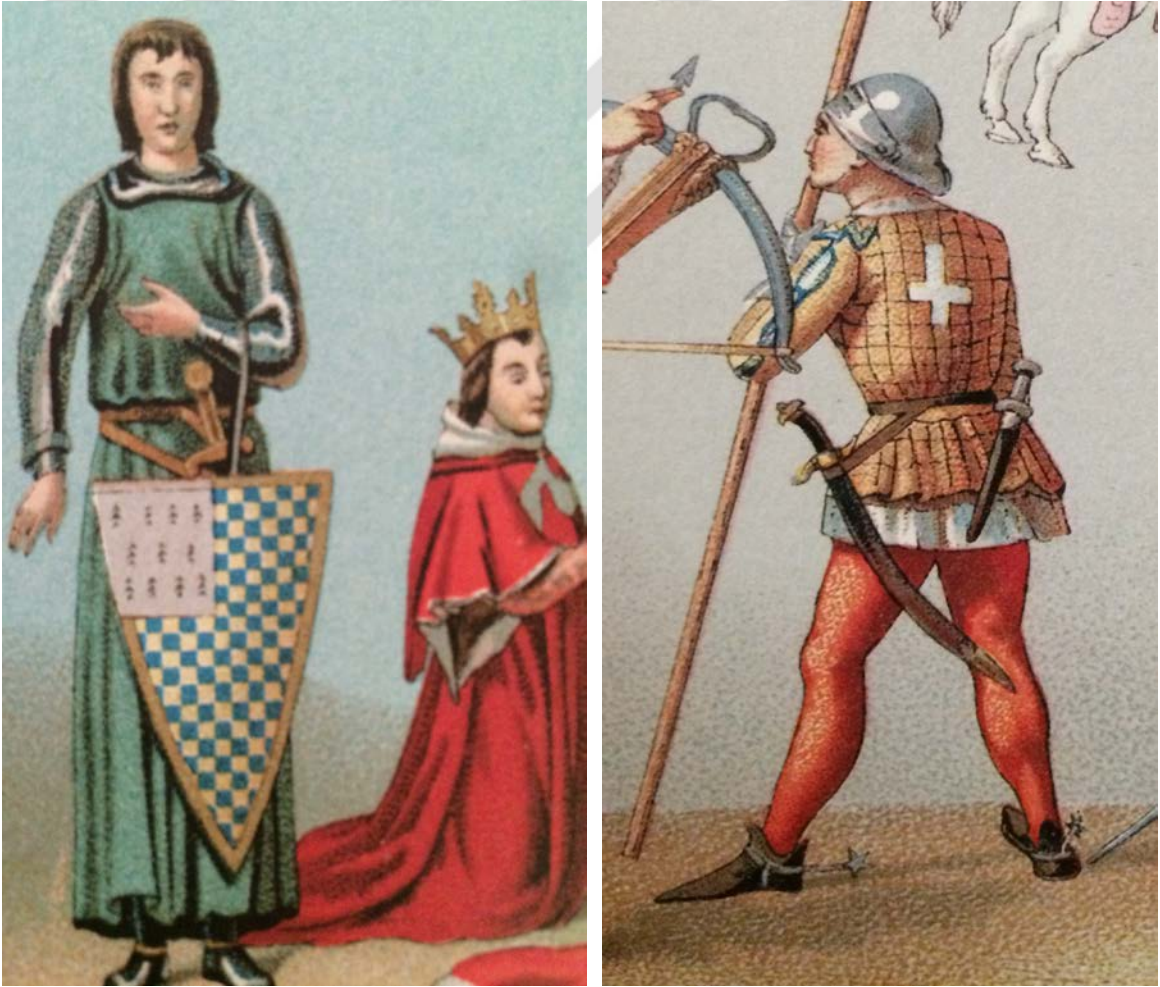
Şekil 5.8. Londra'da 1917'de Roger Fry tarafından yapılan resimde kadının üzerindeki ekose desenli elbise dikkat çekiyor.

Kaynak: Blackman, 2012: 50.

5.6. Fransa'da Ekose Desen

Fransız kıyafetlerinde daha çok; dantel, ipek, saten, kadife ve brokar kumaşlar kullanılmaktaydı. Çiçekler, oryantal ve egzotik desenler, bu kumaşlarda sıkça yer alıyordu. Kareli ve ekose desenler ise nadiren görülmekteydi.

Tarihsel sürece bakıldığında, bu desenlerin, ortaçağdan itibaren; özellikle kraliyet askerlerinin kıyafetlerinde ve zırhlarında görüldüğü anlaşılmaktadır(Bkz., Şekil.5.9.).

Şekil 5.9. Fransa'da ortaçağda soylu-giyimi-13-14.yy(solda) ve Kraliyet askerlerine ait giyim-15.yy.
Kaynak: Racinet, 2003: 268, 280.

Fransa'da giyim, 1789 Fransız İhtilali sonrası, sarayda ve halk arasında sadeleşmiştir. Gösterişli desenler de yerini, daha sade desenlere bırakmıştır((Bkz., Şekil.5.10.).

Şekil 5.10. Fransa'da 18.yy'da popüler giyim tarzı ve ekose.
Kaynak: Racinet, 2003: 461.

Fransız İhtilali, sadece hukuki, idari ve toplumu ilgilendiren birçok alanda kendisini göstermekle kalmamış; devrimin etkileri birçok farklı alanda da görülmüştür. Halkın kanunlar karşısında eşit olması ve esnaf sınıfının güçlenmesiyle; sınıfsal farklılıklar kalkmış ve bu da giyime çok hızlı bir şekilde yansımıştır. Özellikle kadın giyiminde kareli ve ekose desenler dikkat çekmektedir. Bu desenlerden yapılan kıyafetlerin ise Avrupa ülkelerinin çoğunda olduğu gibi, kıyafetlerin tamamlayıcı unsurlarında olduğu görülmektedir(Bkz., Şekil.5.11.).

Şekil 5.11. Fransız kadın giyiminden örnekler ve ekose desen- 19.yy başı.
Kaynak: Racinet, 2003: 604- 611.

19.yy'ın ikinci yarısında gerçekleşen endüstriyel devrim sayesinde; kumaşlar ve kıyafetler Avrupa'nın genelinde seri üretilmeye başlanmış ve bundan sonra, özellikle şehirlerde giyim; daha sadeleşmiş ve tekdüzeleşmiştir. Köylerde ve kasabalarda endüstriyel devrimin etkisi hemen görülmemiş, bu değişim biraz daha fazla zaman almıştır.

Bu ve bundan sonraki dönemlerde, kullanılan desenlerdeki çeşitlilik de sadeleşerek, 20. yy'daki yapılanmaya uygun olarak değişmiş ve sadeleşmiştir. Ekose

desen ise çoğu zaman birçok Fransız'ın tercih ettiği bir desen olmuştur(Bkz., Şekil.5.12.).

Şekil 5.12. Jacques Fath'a ait 1949 tarihli tasarım.

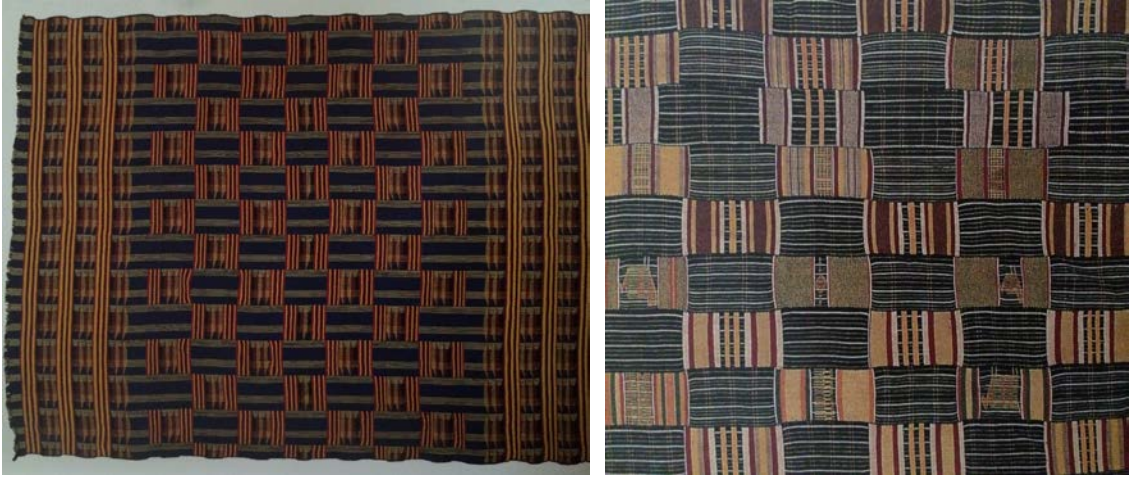
Kaynak: Faiers, 2008: 78.

6. AFRİKA KITASINDA EKOSE DESEN

Afrika kıtası, çok büyük bir kıtadır ve birçok farklı kültürü ve ırkı bir arada barındırır. Oldukça renkli ve çeşitli kültürün bulunduğu Afrika'da, hemen her kültürün, kendine özgü tekstil örnekleri mevcuttur.

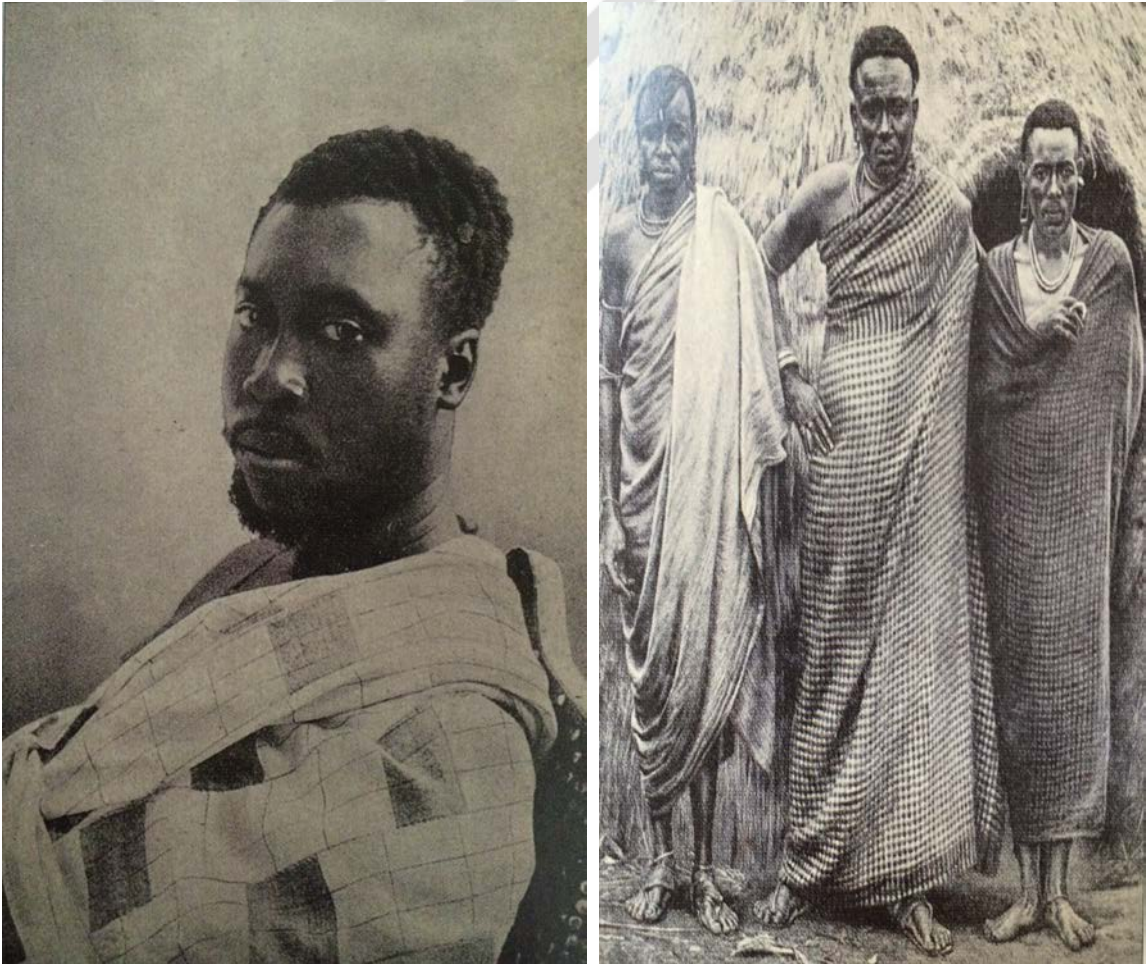
Birçok Afrika ülkesinde hala, ilkel sayılabilecek yöntemler kullanılmaktadır. Desenlere bakıldığında, stilize hayvan ve insan figürlerinin yanında; çizgisel ve kareli desenler ve bunların kombinasyonları çok sık kullanılmaktadır.

Kente kumaşları, Batı Afrika'ya ait el dokuması tekstil ürünlerinin en bilinen örneklerindedir. 18. ve 19. yüzyıllarda Gold Coast ve Slave Coast'ta (bugünkü Gana ve Togo) ortaya çıkmıştır ve geleneksel olarak, erkekler tarafından dokunup dikilmektedir. Kente kumaşları; bir kenardan diğerine, ince şeritlerden oluşur (Bkz., Şekil.6.1.) (Fogg, 2014: 134). Şeritlerin dokunup birbirlerine eklenmesi yöntemiyle, ekose ve kareli benzeri dokular elde edilir.

Şekil 6.1. Afrika'da Burkino Faso'da teğellenerek yapılan ve denimle boyanan geleneksel kente kumaşları.
Kaynak: Gillow ve Sentance, 2004: 92-93.

Dünyanın geri kalmış ülkelerinin fazlaca bulunduğu bir kıta olan Afrika'da, endüstri ve sanayi gelişmemiştir. Araştırmanın başında da belirtildiği üzere; tekstil ürünleri, ülkelerin refah durumları konusunda da bizi aydınlatır ve bilgilendirir. Avrupa ve Asya'nın gelişmiş ülkelerinde, kareli ve ekose desenler, halkın, sıradan insanların kullandığı desenler olurken; Afrika kıtasının gelişmemiş ülkelerinde, kralların, ülkenin önde gelen kişilerinin üzerinde görülmektedir(Bkz., Şekil.6.2.). Bu durum, oldukça düşündürücüdür.

Şekil 6.2. Ashanti Krallarının sonuncusu Prempeh ve kareli kente kumaşından kıyafeti(solda), Uganda'da(Kilema), kareli kumaş giyen kral ve beraberindekiler.

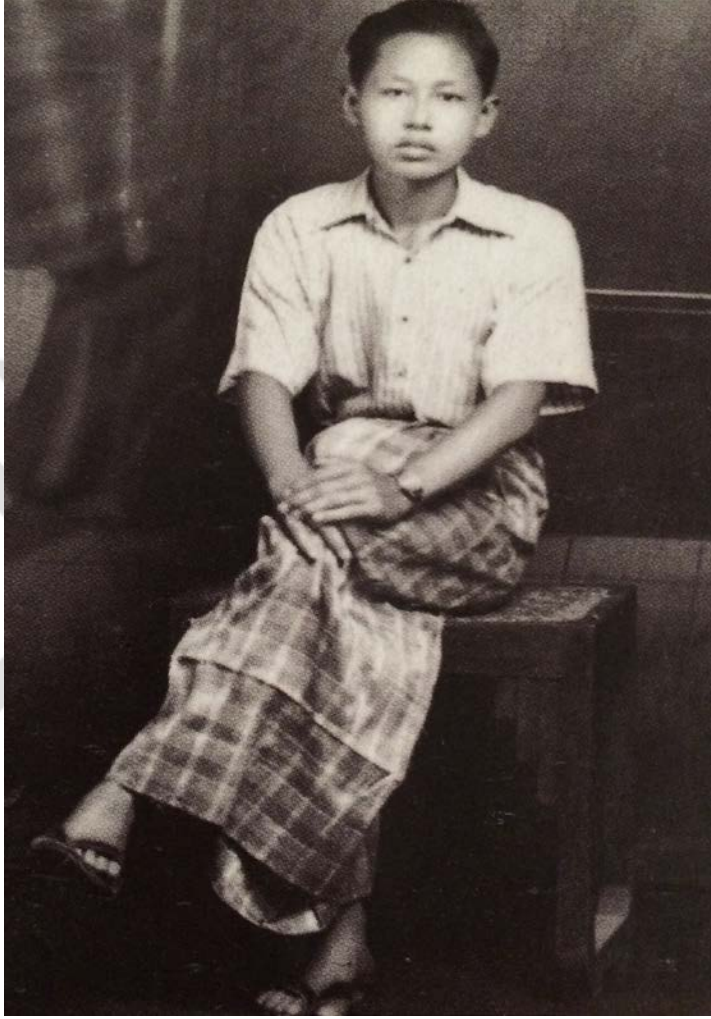
Kaynak: Gillow ve Sentance, 2004: 93- 71

7. UZAKDOĞU'DA EKOSE DESEN

Uzakdoğunun kendine has dokumaları, kumaşları bulunmaktadır. Bunların arasında, az da olsa, ekose desene rastlanmaktadır(Bkz. Şekil.7.1.).

Şekil 7.1. Birmanya Kraliyet Sarayı'ndan askeri saray kostümü(1878-1885).
Kaynak: Fogg, 2014: 170.

Şekil 7.2. Burma'dan bir genç ve ekose eteği.
Kaynak: Gillow ve Sentance, 2004: 71.

Şekil 7.3. Bali’de *saput polang* diye adlandırılan ve hindularca dini amaçla kullanılan ekose kumaş.
Kaynak: [http:// mysticalbali.blogspot.com.tr/2011/05/saput-polang.html](http://mysticalbali.blogspot.com.tr/2011/05/saput-polang.html)(21-05-2016).

8. AVUSTRALYA KITASI VE EKOSE DESEN

Dünya üzerinde birçok ülkenin, farklı kumaş örnekleri, kendilerine özgü desenleri bulunmaktadır. Bunun yanında, dünyanın neresine gidilirse gidilsin, hemen her yerde, kareli veya ekose desenlere rastlamak mümkün olmaktadır(Bkz., Şekil.8.1.).

Şekil 8.1. 1943'te Avustalya'da ekmeğ dağıtın genç kığ ve ekose gömleği.
Kaynak: Blackman, 2012: 167.

Kumaş yapımı için kullanılan öylesine ilginç yöntemler vardır ki; bunlar sadece belli halk toplulukları tarafından, değişik tekniklerle ve o bölgeye has malzemelerle

yapılır. Bunların içinde ise en çok dikkat çeken yöntemlerden biri, *tapa* kumaşının hazırlanması için kullanılandır. Tapa kumaşı Güney Pasifikte, Avustralya'nın doğusunda yer alan Samoa'ya(eski adıyla Tonga) özgü bir kumaş çeşididir. Bu kumaşı yapmak için; dut ağacının kabuğu iyice dövülür ve sert kağıda benzer bir yüzeye dönüştürülür. Daha sonra, bunun üzerine tropikal bitkilerin suyundan hazırlanan boya ile süslemeler yapılır ve deriye benzer bir kumaş ortaya çıkar. Bu süslemelerde geometrik desenler ve özellikle de kareli ve ekose desenlerin sıkça kullanıldığı görülür (Gillow ve Sentance, 2004: 19), (Bkz., Şekil.8.2.).

Şekil 8.2. Samoa'ya özgü tapa kumaşı(solda) ve Tapa kumaşından elbisesiyle genç kız.
Kaynak: Gillow ve Sentance, 2004: 19-32.

9. 20. YÜZYILDA EKOSENİN MODERN GİYİME ETKİLERİNİ TETİKLEYEN FAKTÖRLER

Giyimin gelişme ve yayılmasına, dünya üzerindeki birçok ülkenin katkıda bulunduğu bilinmektedir. Bu ülkelerden biri de Amerika'dır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, 20. yy'da dünyaya yön veren ülkelerin başında yer aldığı iddia edilir ve Amerika deyince de, birçoğunun aklına, ünlü yıldızlar ve Hollywood gelir. 20.yy'ın başında sessiz sinemayla başlayan Amerikan film endüstrisi, yüzyıl boyunca büyük bir hızla gelişmiştir. Bu alanda dünyanın en önemli çalışmaları da bu ülkede yapılmıştır. Bu da giyimi her zaman fazlaca etkilemiştir. Sessiz sinema döneminin en ünlü sanatçısı da kuşkusuz Charlie Chaplin'dir(Türkiye'de bilinen adıyla Şarlo). Chaplin'i 1918'lerde dünyada tanımayan neredeyse yok gibidir. Chaplin, bıyığı, şapkası, büyük ayakkabıları; pantolon, ceket ve ekose yelekten oluşan giyim tarzıyla birçok insanın kafasında çok özel bir imaj yaratmıştır(Bkz., Şekil.9.1.).

Şekil 9.1. Sessiz sinema döneminin en popüler ismi Charlie Chaplin ve ekose yelegeği .

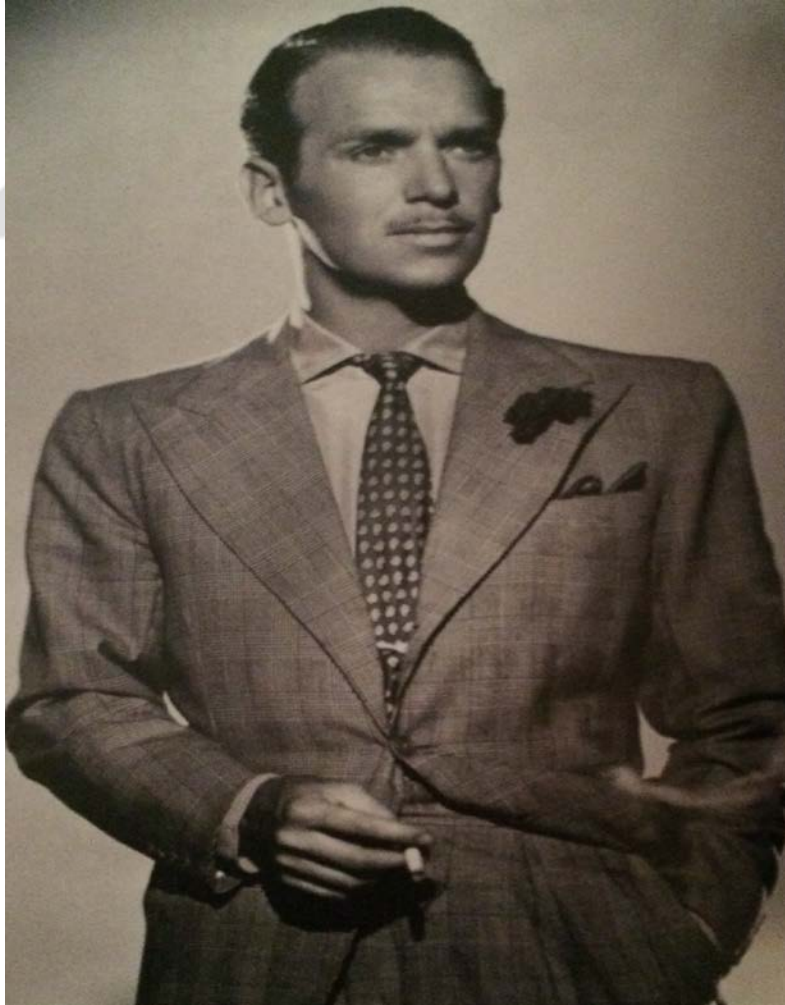
Kaynak: <http://wall.alphacoders.com/big.php?i=621971>(16-05-2016).

O dönem, Amerika ve Avrupa’da günlük giyimde imkanı olanlar, pahalı kumaşlardan dikilen ve kıyafetin bir yerinden görünen çizgili, kareli ya da ekose desenli parçaları tercih ediyorlardı. Chaplin’de bu imajı, uzun yıllar değiştirmeden kullanmıştır.

Hollywood, 1930’lu yıllarda moda üzerinde çok büyük bir etki sahibi olmaya başlar. Sinemaya gitmek insanların başlıca hobilerinden olur ve filmlerde giyilen albenili kostümler birçok insanın, Büyük Ekonomik Bunalım ve Avrupa’da süregelen savaşın

etkilerinden bir nebze olsun uzaklaşmasını sağlar(Orsborne ve diğ., 2013: 306).

Bununla birlikte, 1930'larda ünlü film yıldızları, Robert Mitchum, Clark Gable ve Douglas Fairbanks, bu döneme kadar moda olan askeri tarzda elbiseyi bir anda değiştirmeleriyle dikkat çekerler. Bol kesimli pantolon, omuzları ve göğüs kısmını geniş gösteren ceketten oluşan dökümlü kıyafet; onlar sayesinde çok popüler olur. Onların bu tarzı, dünya geneline çok kısa sürede yayılır; böylece bu giyim tarzı da, birçok erkeğin tercih ettiği giyim olarak, kabul görür (Fogg, 2014: 274). Bu takımlar için ise daha çok ekose kumaş kullanılmıştır(Bkz., Şekil.9.2.).

Şekil 9.2. Douglas Fairbanks, dökümlü ekose kumaştan Amerikan takımını ile-1930'lar.
Kaynak: Fogg, 2014: 274.

Hollywood, moda endüstrisi üzerinde çok büyük bir etkiye sahip olur. Filmlerde görülen kıyafetler hemen perakendeciler tarafından kopyalanıp satışa sunulur. Tasarım kavramının merkezi Paris'ten Hollywood'a kaymaya başlar(Orsborne ve diğ., 2013: 306).

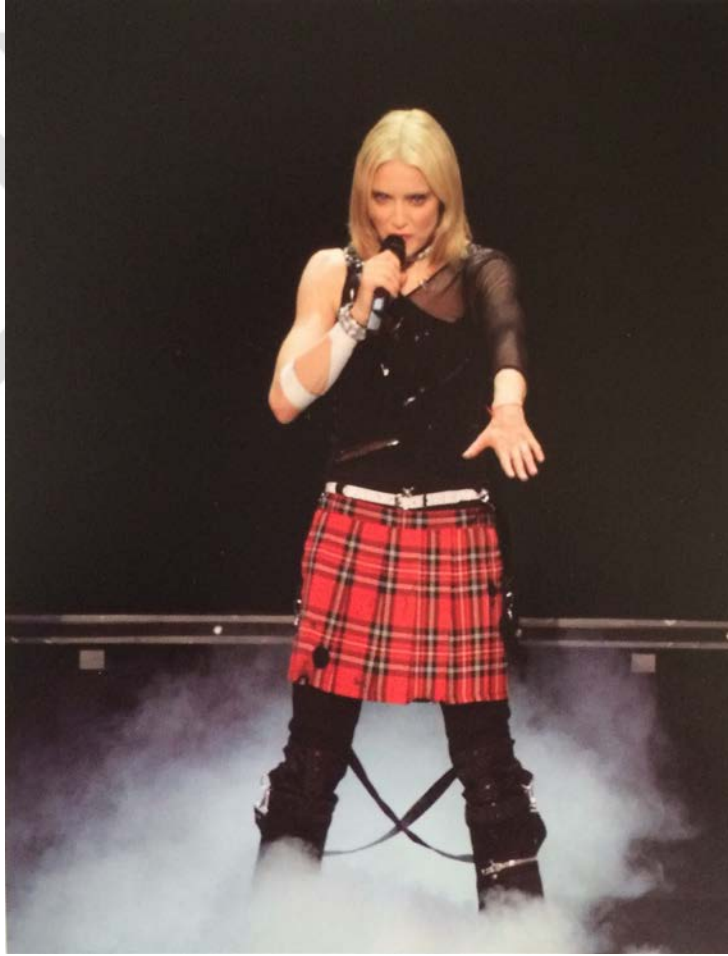
Amerika'nın, popüler kültürü icat ettiğini söylemek, hiç de yanlış olmaz. Bu ülkenin kendisinin de; özellikle 20. yy'ın ortalarından sonra, pop kültürün fazlasıyla etkisi altında kaldığı görülmüştür. Sadece film yıldızları değil, Amerikan'ın ileri gelenleri de, televizyon ve medya sayesinde, birçok insan tarafından ilgiyle takip edilmiştir. Onların yaşam ve giyim tarzları, merak konusu olmuş ve çok ilgi çekmiştir. Örneğin, Amerika'nın eski başkanlarından J. F. Kennedy'nin eşi Jackie Kennedy (Bkz., Şekil.9.3.), Amerikan modasının gelişimine çok büyük katkı sağlamış bir isimdir. Eşinin ilk başkanlık yıllarında, Fransız modacılarından giyinen Jackie Kennedy, sonraki yıllarda başta Oleg Cassini olmak üzere, Amerikan modacılarını tercih etmeye başlamış ve Amerikan modasının ve modacılarının dünya çapında tanınmalarını sağlamıştır.

Şekil 9.3. 1960'ların en iyi giyinenler listesinde yer alan Amerika'nın suikaste kurban giden başkanı J. F. Kennedy'nin eşi Jackie Kennedy.

Kaynak: [http://www.theentertaininghouse.com/2010/05/ga-ga-for-gingham.html\(09-05-2016\)](http://www.theentertaininghouse.com/2010/05/ga-ga-for-gingham.html(09-05-2016)).

20.yüzyıl, teknolojik gelişmelerin arttığı ve birçok icadın arka arkaya sıralandığı bir yüzyıldır. Teknolojideki bu gelişmeler arttıkça ve yayıldıkça, dünya üzerinde birçok insan, ünlülerin giyim tarzından etkilenmiş ve moda böylece daha hızlı değişmiş ve gelişmiştir. Günümüzde de, Madonna gibi ünlü starlar, her zaman ön planda olmaları ve giyim tarzları ile birçok insanı etkilemeye devam etmektedirler(Bkz., Şekil.9.4.).

Şekil 9.4. Pop kraliçesi Madonna ekose eteğiyle.
Kaynak: Wilton, 2007: 5.

Tüm bu örneklerden de anlaşıldığı üzere; dünyanın hemen her köşesinde kullanılan kareli ve ekose kumaşlar, ister gelişmiş ülkelerde, ister geri kalmış ülkelerde olsun; farklı amaç ve yöntemlerle, birçok insan tarafından günümüzde de

kullanılmaktadır.

Aslında burada esas olan; hangi kültürün ekose deseni ilk kez veya sıkça kullandığı konusundan çok, bu desene inanılmaz derecede sahip çıkan, hatta ulusal kültürlerinin bir parçası haline getiren İskoç halkının, bunu nasıl başardığını düşünmektir ve bu konu gerçekten de çok önemlidir(Bkz., Şekil.9.5.).

Şekil 9.5. Ekose, günümüze taşınmış İskoç değerlerinin en önemlilerinden.
Kaynak: Wilton, 2007: 91.

İskoçya örneği, çok güzel ve özel bir örnek olarak karşımıza çıkar. Dünya üzerinde bir tekstil desenine; en az ulusal bayrakları kadar önem veren böylesine başka bir ülke yoktur.

10. EKOSE VE İSKOÇYA

10.1. İskoç Tarihi ve Ekose

Büyük Britanya'nın bir parçası olan İskoçya'da, dokumaya yüzlerce yıldan beri çok önem verilmektedir. Burada dokunan kumaş çeşitlerine bakıldığında ise, özellikle yünlü ekoselerin, diğer kumaşlardan çok daha fazla olduğu görülür. Bu ekoselerde dikkat çeken en önemli özellik de renk ve çeşitliliğin çok fazla olmasıdır. Burada yüzlerce yıldır en çok kullanılan desen hep ekose olmuştur. Daha da önemlisi, kumaş deyince akla ilk gelen hemen her zaman ekose kumaşlardır(Bkz., Şekil.10.1.).

Şekil 10.1. İskoçya'da akla ilk gelen her zaman ekose kumaş olur.
Kaynak: İskoçya ziyareti-2014.

1934 yılında, İskoçya'nın **Falkirk** şehrinde yapılan kazı çalışmalarında; içinde gümüş paralar olan toprak bir çömlek bulunur. Çömleğin üstünü kapatmak için kullanılan

kumaş parçasının ise ekose olduğu anlaşılır. Açık ve koyu kahverengi boyanmamış doğal yünden olan bu kumaşın örgüsü de 2\2 dimi'dir(Bkz., Şekil.10.2.). Çömlekteki paralar ise İ.Ö 83 ve İ.S 230 tarihlerine aittir(Zaczec ve Philips, 2005: 14).

Şekil 10.2. Falkirk'te bulunan ve İ.S. 3.yy ait ekose kumaş parçası.
Kaynak: Fairers, 2008: 18

Bunun yanında, yakın zamanda Çin'in **Taklamakan** çölünde, İ.Ö 1000 yıllarına ait olduğu düşünülen oldukça iyi korunmuş bir grup mumya bulunur. **Tarım mumyaları** diye bilinen bu mumyaların üzerinde dimi örgülü ekoselerin bulunması, dünya genelinde büyük yankı uyandırır(Fairers, 2008: 19),(Bkz., Şekil.10.3., Şekil.10.4.).

Şekil 10.3. 1988’de Çin’de bulunan Tarim mumyaları.
Kaynak: <http://www.thamesandhudson.com>(17-12-2014).

Şekil 10.4. Taklamakan çölünde bulunan mumyaların üzerindeki ekose desen.
Kaynak: <http://clemencecreates.wordpress.com/2015/01/19/plaid-vs-tartan/>(17-12-2014)

Tarım mumyalarında bulunan ekose kumaş örnekleri, ilginç bir şekilde, dikkati İskoçya'ya çevirmiş ve tartışmanın boyutlarını değiştirmiştir. Çin ve Kelt(İskoçların atalarına verilen isim) kültürlerinin arasındaki bağlantı düşünölmeye başlanmıştır. 3000 yıllık bu mumyaların boylarının oldukça uzun, saçlarının da kızıl ve açık kahverengi olması, bu bölge halkının(xianjiang) origininin, Avrupa-Hint kökenli olma ihtimalini düşöndürmüş ve bu konu tartışmaya açılmıştır(Fairers, 2008:19).

Bu örnekler, ekose desenin yüzlerce yıldır birçok uygarlık tarafından kullanıldığına dair, önemli örneklerdir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, insanlığın dokuma yapmaya başlamasından kısa bir süre sonra, çizgisel, kareli ve ekose desenler oluşturduğu ve bunları hem giyim, hem dekorasyon, hem de birçok farklı alanda kullandığı; tarih boyunca görölmüştür.

En ilginç olan ise İskoçların bu desene verdiği büyük önem neticesinde, dünyanın neresinde olursa olsun binlerce yıl öncesinden kalmış dahi olsa, bulunan herhangi bir ekose örneği, günümüzde; İskoçya ve İskoçlara atfedilmektedir. Bu da gerçekten çok dikkate değer bir olaydır.

İskoç halkı, ulusal kimliklerini vurguladığını düşöndükleri ekose deseni, her zaman ve her yerde gururla taşımaktan duydukları mutluluğu, tüm dünyaya her fırsatta göstermiş ve bugün de göstermeye de devam etmektedirler(Bkz., Şekil.10.5.).

Şekil 10.5. Bir tören ve dünya çapında meşhur kıyafetleriyle İskoç askerleri.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 169.

10.2. İskoçya Coğrafi Yapısı ve Nüfus Yoğunluğu

İskoçya, Büyük Britanya'yı oluşturan dört ülkeden biridir(diğer üçü, İngiltere, Kuzey İrlanda ve Galler'dir), (Bkz., Şekil.10.6.). İskoçya İngiltere'nin kuzeyinde yeşilliği, su kaynakları çok bol olan, doğal güzelliği bozulmamış bir ülkedir. Dağları, gölleriyle meşhur bir coğrafyadadır.

Şekil 10.6: Büyük Britanya Haritası ve İskoçya

Kaynak: [http://www.studybritish.com/blog/birlesik-krallik-taniyalim\(20-04-2015\)](http://www.studybritish.com/blog/birlesik-krallik-taniyalim(20-04-2015)).

İskoçya, 77.900 km²'lik yüzölçümü ile Britanya adası'nın toplam yüzölçümünün yüzde 33'ünü kaplar ve bu adanın en kuzeyinde yer alır(Scotland, 2014). Güneyde İngiltere'ye komşu olan ülkenin doğusunda Kuzey Denizi, batısında ise Atlantik Okyanusu yer alır.

İskoçya, coğrafi olarak, kuzeyden güneye 3 farklı bölgeye ayrılmıştır. Bunlar, deniz seviyesine yakın olan alanlar, yukarı kısımdaki dağlık bölgeler ve tepelik araziden oluşan güney kesimlerdir. İskoçya nüfusunun büyük çoğunluğu Edinburg, Glasgow ve Stirling gibi çok önemli şehirlerin içinde yer aldığı, deniz seviyesine yakın bölgelerde bulunmaktadır. Bunun yanında İskoçya'ya bağlı 790 ada vardır ve bunların 130'u yerleşim bölgesidir(Scotland, 2014).

İskoçya bağımsız bir ülke olmasa da; başkenti, parlamentosu ve kendine ait bir bayrağı vardır. İskoçlar, kendi kültürlerine ve geleneklerine bağlı, geçmişlerini canlı tutmayı seven, tarihe önem veren oldukça renkli bir millettir.

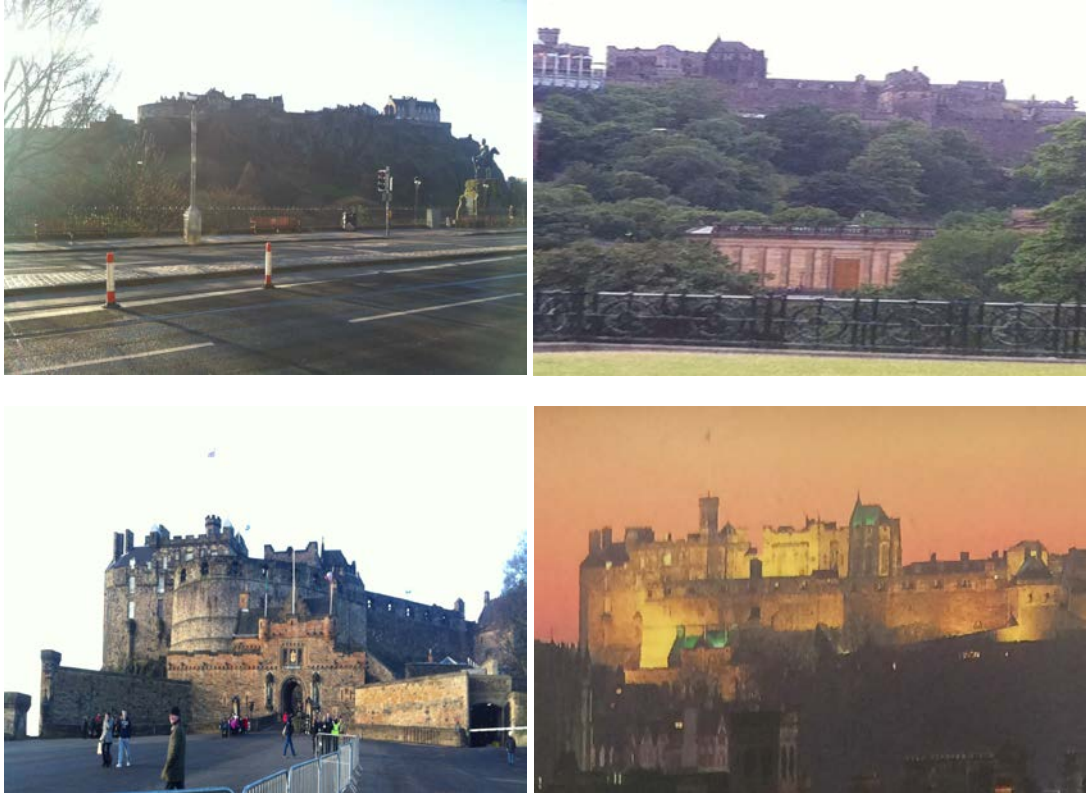
Başkent Edinburg çok tarihi bir şehirdir. Orta Çağ'dan kalma kaleleri, tarihi binaları ve doğal güzellikleriyle, yılın her mevsimi turist çeker(Bkz., Şekil.10.7.) .

Şekil 10.7. Edinburg çok tarihi ve önemli bir şehir.

Kaynak: 2014- İskoçya ziyareti.

Özellikle şehrin en yüksek noktasında yer alan kale, bütün turistlerin uğrak yeridir(Bkz., Şekil.10.8.). Çok eski bir geçmişe sahip olan kale; farklı dönemlerde yapılan eklemelerle bugünkü halini almıştır. Kale, İngilizlerle yapılan savaşlar sırasında defalarca kuşatılmış; İskoç mücadelesinin sembolü haline gelmiştir. Bu kale İskoçlar için her zaman çok önemli olmuştur.

Şekil 10.8. Şehrin en yüksek tepesinde yer alan Edinburg kalesinin farklı açılardan görünümü.

Kaynak: İskoçya ziyareti-2013-2014.

Üç tarafı denizlerle çevrili olan İskoçya'nın iklimi, diğer bölgelere göre, oldukça sert ve soğuktur. Özellikle kuzeyi, kış boyunca hemen her zaman karla kaplıdır. Doğal hayat ise hiç bozulmamıştır(Bkz., Şekil.10.9.).

Şekil 10.9. İskoçya'nın kışı çok sert geçer.

Kaynak: İskoçya ziyareti- Şubat-2013.

Günümüzde, modern bir Avrupa ülkesi olan İskoçya'nın dörtte üçü, güney kısımlarında yaşamaktadır. Şehirlerin ve iş alanlarının çok olduğu bu alanlarda; eskiden beri nüfus yoğunluğunun daha fazla olduğu görülür. Dağlık alanlarda ise daha sakin bir yerleşim söz konusudur.

Bundan iki yüzyıl kadar önce, İskoçların neredeyse yarısı dağlık alanlarda(*highlands* denen) yaşıyordu. O zamanlar, burada yaşayanlar, şehirlileri yabancı olarak görür; düzlük alanlarda yaşayanlar da onları ilkel, barbar olarak tanımlarlardı. Yani dağlık alanlarda yaşam düz alanlara göre çok farklıydı ve ülkenin kuzey ve güney kısımlarında insanlar arasında ayrımcılık vardı. Güney İskoçya daha çok İngiliz kültürünün etkisinde bulunuyordu.

Yüzlerce yıl boyunca, İskoçya'nın kuzeyini oluşturan dağlık alanlarda, bölgenin sosyal ve politik hayatı, *klan* adı verilen birbirine sıkı sıkıya bağlı büyük aileler tarafından organize edilirdi. Bu büyük ailelerin başlarında şef diye adlandırılan ailenin temsilcisi, bu ailelerin güvenlik de dahil birçok konudan sorumlu reisi sayılırdı. Bunun karşılığında ailelerin tüm fertleri ona bağlılıklarını göstermekle yükümlüydüler. Günümüzde bu kültürel gelenek artık düğünlerde ve özel günlerde toplanma şeklinde kendini göstermektedir.

Bu arada tarih boyunca İngiliz ve İskoçlar arasında birçok kez savaşlar olmuştur.

14.yy öncesine kadar İskoçya, İngiliz Kraliyeti tarafından idare edilmekteydi. 1707’de İskoçya da Galler gibi Büyük Britanya’nın bir parçası oldu(Broderick, 2011: 480).

10.2.1. İskoç Bayrağı ve Dili

Şekil 10.10. İskoç bayrağı

Kaynak: <http://www.scotland.org>(20-10-2014)

İskoç bayrağı(Bkz., Şekil10.10.), Avrupa’nın en eski bayrağı olarak bilinir. Geçmiş 13.yy’a kadar gider. İskoçların kahramanı Aziz Andrew’un(*St. Andrew*), X şeklinde bir çarmlı gerilmesi nedeniyle; önceleri bir sembol olarak önem kazanmış, daha sonra da bayrak haline gelmiştir. Bayrakta, mavi üzerine beyaz çapraz haç bulunmaktadır(Scotland, 2014).

İskoçya, Birleşik Krallığın bir parçasıdır ama özellikle sportif ve kültürel faaliyetlerde kendi bayrağını kullanmakta ve bu konularda bağımsız hareket etmektedir. İskoç halkı etnik olarak tek bir ırk olmasa da, İskoç kimliğini kuvvetli bir şekilde sahiplenmişlerdir. Eskiden dağlık alanlarda, Galce konuşulurken, aşağı kesimlerde

İngilizce'ye yakın ama ondan biraz farklı bir dil kullanılmaktaydı. Bugün bu dillerden sadece Galce, batıdaki adalarda varlığını sürdürmektedir. İskoçya'nın genelinde, İngilizce'nin ağır aksanlı versiyonu bir dil hakimdir. Bu da İskoçça olarak bilinir(Broderick, 2011: 480).

10.2.2. İskoçya'da Yerleşim

İskoçya'da yerleşimin, uçsuz bucaksız yeşilliklerin, dağların ve nehirlerin bulunduğu bölgelerde; geniş alanlara yayılmış olduğu görülür(Bkz. Şekil .10.11.).

Şekil 10.11. İskoçya'da yaşam geniş alanlara yayılmıştır.
Kaynak: Wilton, 2007: iç kapak resmi(solda), 62.

Klan diye adlandırılan birçok büyük aile, yüzlerce yıldır bu geniş alanlarda yerleşmiş, çiftlikler, kurmuşlar, kale benzeri yapılarda oturmuşlardır. Bu kalelerin çoğu oldukça iyi korunmuş, doğayla baş başa olan bu yerleşim alanları, günümüze kadar bozulmadan gelebilmişlerdir(Bkz., Şekil.10.12.).

Şekil 10.12. İverloçy Castle(solda), Murray ailesine ait Blair kalesi.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 20, Wilton, 2007: 102.

İskoçya'nın kuzeyi bugün de oldukça sakin ve muhteşem bir doğaya sahiptir(Bkz., Şekil.10.13., Şekil.10.14.). Highlands denen yüksek alanlarında yaşam şartları, iklim koşullarından ötürü diğer bölgelere göre daha zordur.

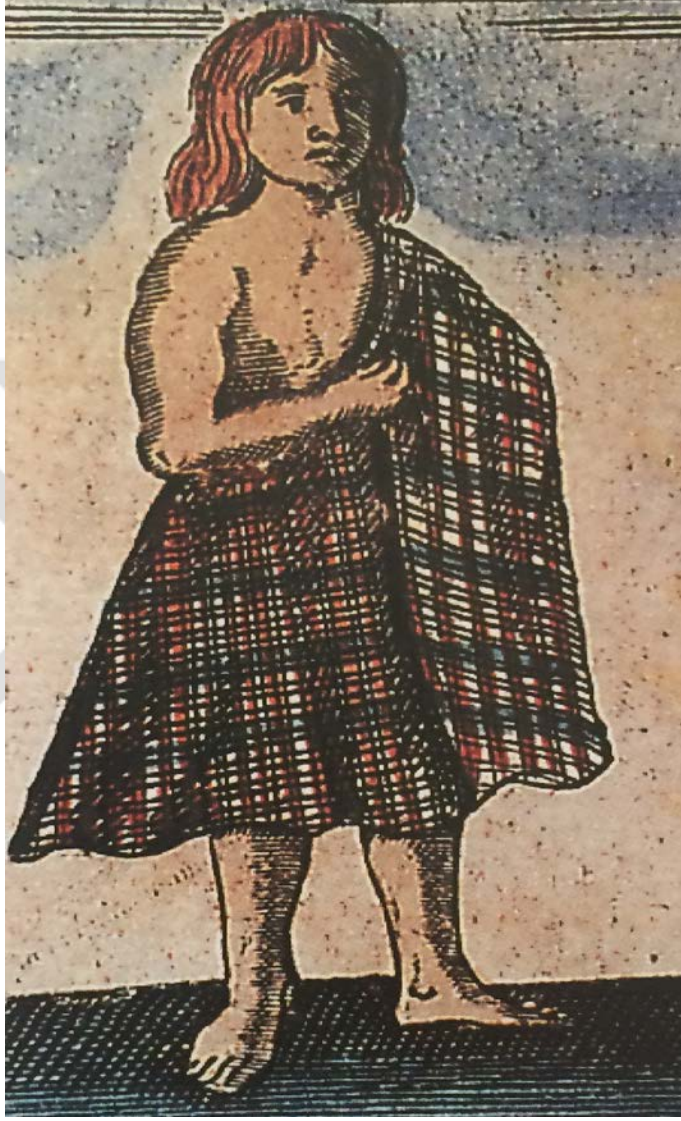

Şekil 10.13. İskoçya yeşilliği ve dağları bakımından çok zengin.
Kaynak: Wilton, 2007: 100-62.

Şekil 10.14. İskoçya'nın kuzeyi oldukça sakin ve doğası hemen hemen hiç bozulmamıştır.
Kaynak: İskoçya ziyareti-2013

Özellikle eski dönemlerde, burada yaşayan halk için, bu şartların daha da ağır olduğu bilinmektedir(Bkz., Şekil.10.15., Şekil.10.16.). O zamanlar, hemen hemen tüm aile fertleri, günlerinin çoğunu tarla ve hayvanlarla uğraşarak geçirmekteydi. Bunlar, gündelik yaşamın olmazsa olmazlarıydı (Zaczeck ve Phillips, 2005: 13).

Şekil 10.15. 1646 yılından bir kaynaktan; dağlı bir İskoçyalının zor durumunu gösteren tasvir.
Kaynak: Zaczeck ve Phillips, 2005: 13.

Şekil 10.16. Rosa Bonheur'a ait resim ve koyun güden dağlı İskoç.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 77.

Bölge halkı, hayatlarını bu zor şartlarda yaşamaya adanmış ve topraklarına büyük bir sevgiyle bağlanmışlardır. Bu zorluklardan olsa gerek, burada yaşayan halkın, savaşıçı kimliklerinin daha baskın olduğu bilinir(Bkz., Şekil.10.17.).

Şekil 10.17. Dağlık alanlarda yaşayan İskoçlar, eskiden beri savaşçı olarak tanınırdı.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 71.

Dağlık alanlarda yaşayan İskoçlar için kültürleri ve değerleri çok önemliydi. Bunlar arasında giyim başta olmak üzere; kelt dilini korumak ve gaydadan oluşan müzik kültürlerine sahip çıkmak her zaman ilk sıralardaydı(Zaczek ve Phillips, 2005: 69). Ayrıca avcılık, dağlık alanlarda çok popülerdi. Halkın büyük çoğunluğu için de avcılık, özellikle de geyik avı ayrı bir önem taşıyordu(Bkz., Şekil.10.18.).

Şekil 10.18. Edwin Landseer'den dağlık alanlarda geyik avı tasviri.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 69.

İskoçya, günümüzde, Avrupa ülkelerinin standardını yakalamış; refah seviyesi yüksek bir ülke olarak karşımıza çıkar(Bkz., Şekil.10.19). İskoçya, Büyük Britanya'nın bir parçası ve İngiliz Milletler Topluluğu'nun da bir üyesidir. Bu konu ile ilgili İskoç halkı farklı düşüncelere sahiptir. Halkın bir kısmı tam bağımsız bir İskoçya isterken; diğer kısmı da Britanya'dan ayrılmak istememektedir. Bu konu sık sık İskoçya'nın gündemini meşgul eder.

İskoç parlamentosunda zaman zaman İngiltere'den ayrılmak için oylamalar yapılırsa da, yakın zamanda (2014) yapılan oylamada, çoğunluk bunun aleyhinde oy kullanmıştır.

Şekil 10.19. İskoçya günümüzde geleneklerine bağlı ve refah seviyesi yüksek bir ülke-Edinburg kalesinden bir tören görüntüsü.

Kaynak: Wilton, 2007: 145.

Dünya üzerinde birçok ülkede, İskoç denince, asıl adı *kilt* olan ekose kumaşlardan oluşan kıyafetleri giyen erkekler akla gelmektedir. Yüzyıllar boyunca, bu kıyafet önce dağlık alanlarda; sonra da geniş ovalarda yaşayanların ortak kıyafeti olmuştur. Ekose desenden yapılmış dokumalardan oluşan bu kıyafetler, burada yaşayan İskoç'lar için çok önemlidir. İskoç erkeklerinin giydiği bu kıyafet, bazı kültürler tarafından eteğe benzetilse de, İskoçlar bundan pek hoşlanmazlar ve kıyafetin 'etek değil', '*kilt*' olduğunu vurgularlar. Bunu bilmeyenleri de çok yadırgarlar.

Kilt günümüzde, daha çok özel günlerde ve törenlerde giyilmekte olan bir kıyafettir. Günlük kıyafet olarak İskoçlar, modern giyimi benimsemişlerdir.

11. EKOSE DESENİN DÜNYA GENELİNDE İSKOÇ DESENİ OLARAK POPÜLER OLMASININ SEBEPLERİ

11.1. İskoçya ve Göçler

İskoçya'nın nüfusu 2011'de yapılan nüfus sayımında 5.3 milyon olarak tespit edilmiştir(Oxford University [OX], 2015). İskoçya, özellikle 19.yy ve sonrasında ülke dışına pek çok göç vermiş bir ülkedir. 19.yy'da yoksulluk ve artan toprak kiralalarıyla baş edemeyen İskoçlar için çare; çok uzaklara gitmekten başkası değildi. Yeni bir hayat kurma umuduyla birçok aile, çok uzaklara gitmeyi göze almış; yakınlarını ve topraklarını geride bırakmıştır. Bu konu İskoçlar için oldukça dramatiktir ve birçok sanatçıya da ilham kaynağı olmuştur(Bkz., Şekil.11.1., Şekil.11.2.).

Şekil 11.1. John Watson Nicol'ün göçü anlatan bir çalışması.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 53.

Şekil 11.2. Thomas Faed'in resminde(1865), göç eden yakınlarının arkasından hüzünle bakan aileler.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 57.

20.yy da İskoçya için, kolay olmamıştır. 1930'larda büyük bir işsizlik baş gösterir ve bunun sonucunda binlerce İskoç, başta Amerika olmak üzere Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi ülkelere göç etmek zorunda kalır. Kalifiye olanlar daha çok ABD ve Güney Afrika'ya; olmayanlar da diğer ülkelere göç etmiştir(Bkz., Şekil.11.3., Şekil.11.4.).

Şekil 11.3. 20.yy başında Kanada'ya göç eden İskoç'lardan hatıra fotoğrafı.
Kaynak:[http://collection.mccord.mcgill.ca/en/collection/artifacts//artifacts/CPR-NS.8454?Lang=1&accessnumber=CPR-NS.8454\(05-12-2014\)](http://collection.mccord.mcgill.ca/en/collection/artifacts//artifacts/CPR-NS.8454?Lang=1&accessnumber=CPR-NS.8454(05-12-2014))

Şekil 11.4. Kanada'ya göç eden İskoçlar.
Kaynak: [http://www.happyhaggis.co.uk/emigration.htm\(05-12-2014\)](http://www.happyhaggis.co.uk/emigration.htm(05-12-2014)).

Göç eden İskoçlar, İskoçya ile bağlarını koparmamaya büyük özen göstermişler ve kimliklerini koruma konusunda çok başarılı olmuşlardır. 2009'da ABD'de yapılan nüfus sayımında 9 milyondan fazla kişi; 2011'de Kanada'da yapılan sayımda da yaklaşık 5 milyon kişi kendilerini İskoç asıllı olarak tanımlamıştır(Oxford University[OX], 2015). Ünlü araştırma kuruluşu SİM'in 2011'de yaptığı araştırmaya göre dünya genelinde, 100 milyondan fazla kişinin İskoç asıllı olduğu tahmin edilmektedir(Oxford University, 2015).

1970'te Kuzey Denzinde petrol bulunmasıyla, bu göçlerde büyük azalma olur. Bunun etkisiyle, ülkeye bolluk ve zenginlik gelir(Broderick, 2011:483)

11.1.1. İskoçya ve İskoç Diasporası

Yaşanan göçlerle ülke dışına yaşamaya gidenler, sadece İskoçya ile bağlarını sağlamlaştırmakla kalmamışlardır. Dünyanın birçok ülkesine yerleşmiş İskoç asıllılar, her fırsatta kimliklerini vurgulamaya devam ederek ve anavatanlarına her türlü(kültürel, teknolojik, ekonomik) yardımı yaparak ülkelerine olan bağlılıklarını herkese göstermişlerdir.

Dünya üzerinde çok önemli, çok başarılı İskoç asıllı insanlar, kuruluşlar vardır. Bu kişi ve kuruluşların isimlerinde de daha çok 'Mac' yada 'MacDonald' eklerinin yer aldığı görülür. Bu soyadına sahip olanların İskoçya ile bağlantısının ise kesin olduğu düşünülür. İskoç asıllıların soyadlarında yer alan bu ekler ise Kelt dilinde '-nın oğlu' anlamına gelir(Faiers, 2008: 36).

Atalarının topraklarını görmek için yılda 800 binden fazla kişi, İskoçya'yı ziyaret eder. Bunların İskoç turizmine katkıları yıllık 400 milyon pound'dan fazladır(Oxford University[OX], 2015).

İskoçya, ülke dışında yaşayan İskoç diasporası ile çok iyi ilişkiler içindedir ve bunu ülke ekonomisini geliştirmek için birlikte çok güzel kullanmaktadırlar. Tecrübelerini, yeteneklerini; İskoçya'yı tanıtmak, her şekilde geliştirmek için değerlendirmektedirler.

Yani İskoçya dışında yaşayan İskoçlar'ın modern İskoçya'nın şekillenmesine katkıları çok büyüktür. Bunların Küresel İskoç Network'ü (Globalscot Network) adında büyük bir bilişim ağı bile bulunmaktadır(Oxford university[OX].(2015).

11.1.2. İskoçya ve İskoç Filmleri

Film dünyasında, çok büyük başarılarla imza atmış bir sürü isim vardır. James Bond filmlerinin unutulmaz ismi Sean Connery(Bkz., Şekil.11.5.) ve Mel Gibson, bunlara örnek olarak gösterilebilirler. Hatta Sean Connery İskoçlar tarafından *yaşayan en ünlü İskoç* diye tanımlanmıştır. O da önemli törenlerde ve özel günlerde giydiği geleneksel kıyafetiyle bu haklı gururu her zaman taşıdığını göstermekten çekinmez(Bkz., Şekil.11.6).

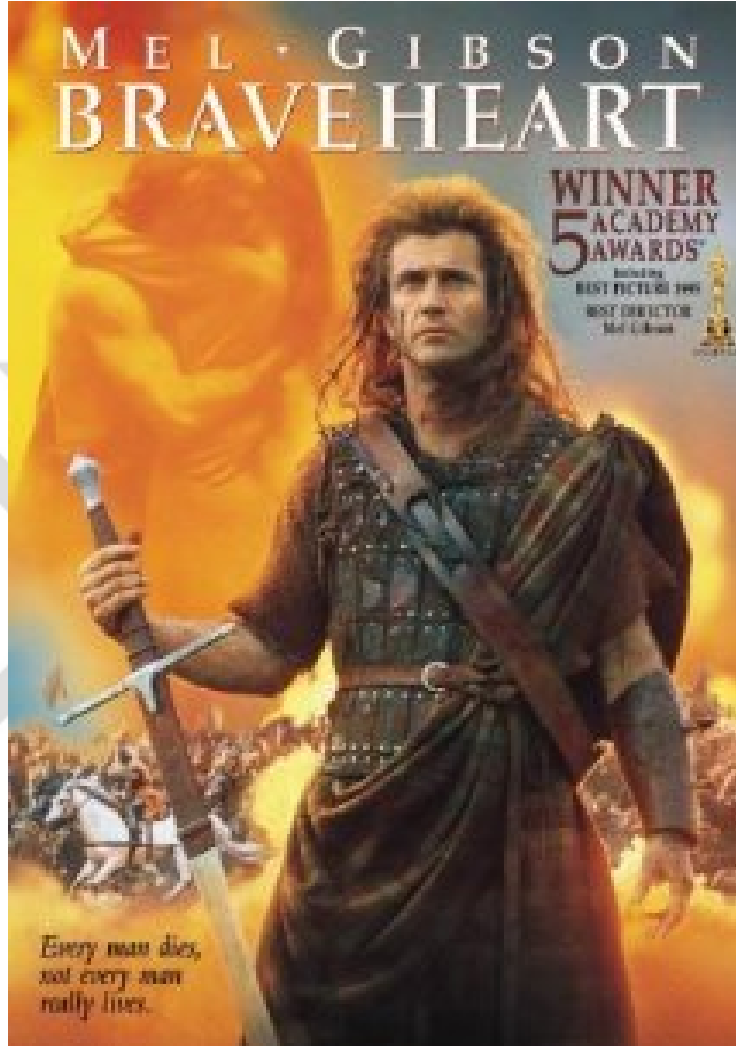

Şekil 11.5. James Bond filmlerinin unutulmaz ismi Sean Connery.
Kaynak: [http://seanconneryday.com/quotes/\(15-01-2014\).](http://seanconneryday.com/quotes/(15-01-2014).)

Şekil 11.6. Her fırsatta Kilt giyen Sean Connery.
Kaynak: <http://kiltmen.com/photogallery4.htm> (15-01-2014).

Cesur Yürek(Bkz., Şekil.11.7), İskoçyalı(Bkz., Şekil.11.8) gibi dünya genelinde milyonlarca insanın beğeniyle izlediği ve İskoç kahramanlıklarını anlatan filmler de, İskoçya dışında yaşayan İskoç asıllıların kimliklerine duydukları gururu artırmış ve kimliklerine olan bağlarının sağlamlaşmasına sebep olmuştur.

Şekil 11.7. Mel Gibson'ın oynadığı ve yönettiği, 5 Oscar ödüllü film; *Cesur Yürek*.
Kaynak: <http://cinema.theiapolis.com/movie-OSA8/braveheart/gallery/>(10-01-2014).

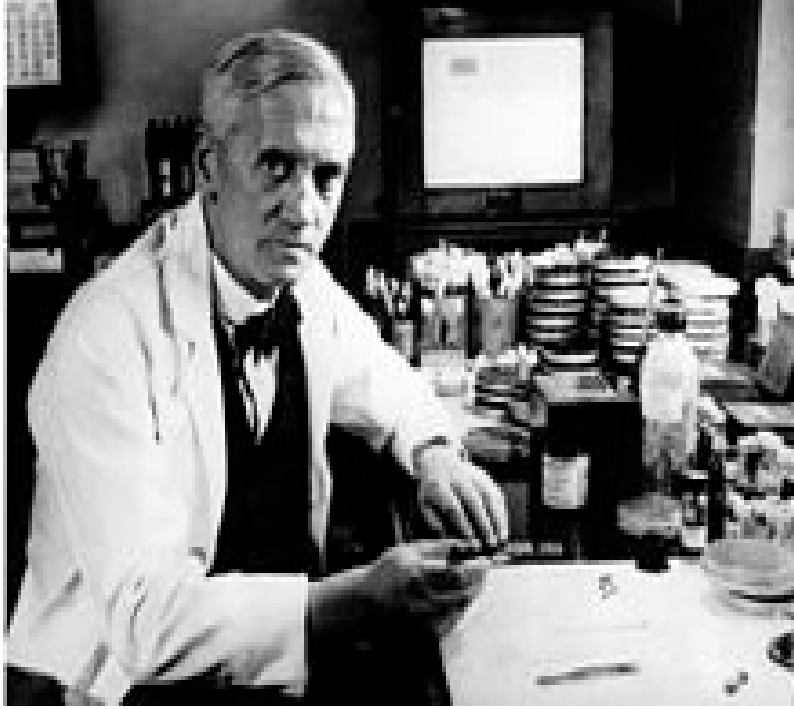

Şekil 11.8. İskoçyalı(Highlander) filminin afişi ve Christopher Lambert.
Kaynak: <http://eu.movieposter.com/poster/a70-10924/highlander.html>(10-01-2014).

Bazı tarihçilere göre; bu tarz abartılı kahramanlıkların filmlerde ele alınması, dünya genelinde İskoçya'ya olan ilgiyi ve sempatiyi artırmıştır. Bu filmlerin, özellikle dünya genelinde yaşayan İskoç asıllıların, kimliklerine duydukları gururu artırdığı ve kimliklerine olan bağlarının sağlamlaşmasına sebep olduğu kuşkusuzdur.

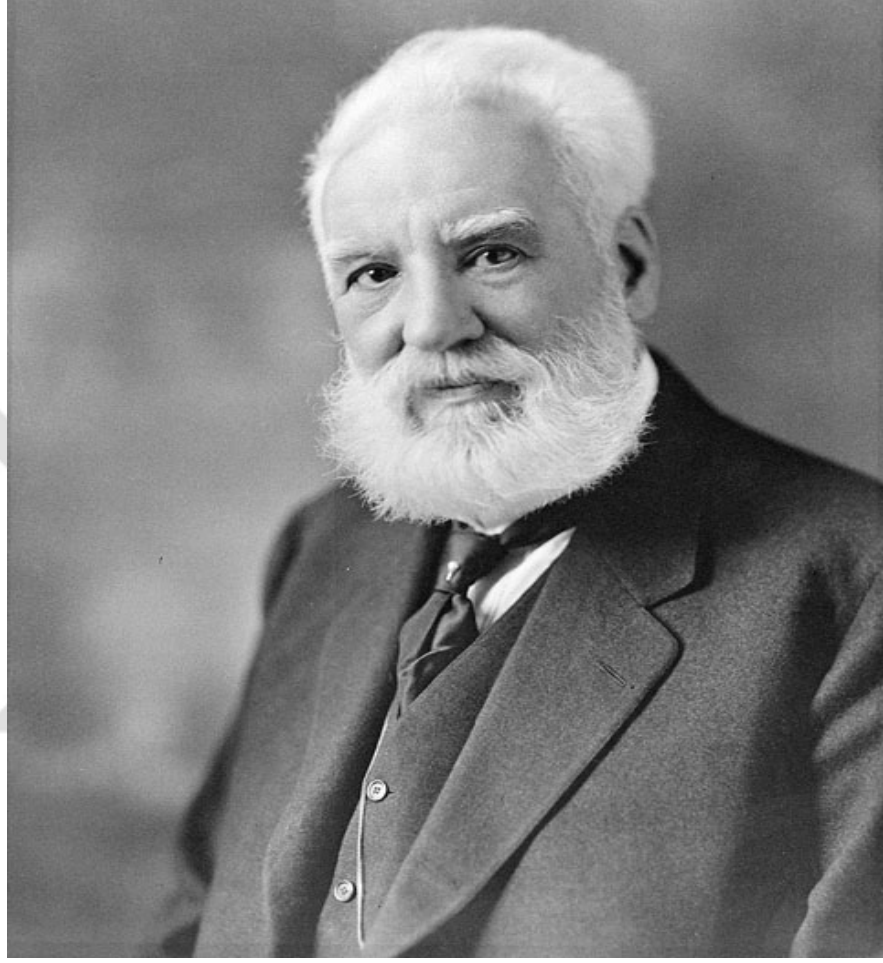
12. DÜNYAYI DEĞİŞTİREN İSKOÇLAR

Tüm bunların yanında, tarihte çok önemli icatlara imza atan, büyük başarılarla sahip birçok İskoç vardır. 19.yy'da, James Watt isimli İskoç, ilk buharlı makineyi icat ederek Avrupa'daki endüstriyel devrimin başlamasına sebep olmuştur. Alexander Bell telefonu, Alexander Fleming penisilini bulmuştur(Bkz., Şekil.12.1., Şekil.12.2.),(Broderick, 2001: 481). TV'yi, bisikleti hatta golfü(Bkz., Şekil.12.3), İskoçlar bulmuştur.

Şekil 12.1. Alexander Fleming 1928'de penisilini buldu.

Kaynak: http://bacteriainphotos.com/Alexander_Fleming_and_penicilin.html(21-02-2014)

Şekil 12.2. 1876'da telefonu icat eden Graham Bell.

Kaynak: [http://www.biography.com/people/alexander-graham-bell-9205497\(14-02-2014\)](http://www.biography.com/people/alexander-graham-bell-9205497(14-02-2014)).

Şekil 12.3. Golf sporu da bir İskoç icadı; 1749 yılı ve golf oynayan çocuklar.
Kaynak: Wilton, 2007: 68.

Bunun gibi birçok icada ve yeniliğe sahip olan İskoçlar; ekoseyi sahiplenme konusunda da çok büyük başarı göstermişlerdir. Mesela, tarihte ilk renkli fotoğraf, ekose bir kurdeleye aittir(Fairers, 2008: 210),(Bkz., Şekil.12.4.).

Şekil 12.4. Dünyada ilk renkli fotoğraf, İskoç bilim adamı James Clerk Maxwell tarafından 1861'de ekose bir kurdelenin fotoğrafı olarak tarihe geçmiştir.
Kaynak: Fairers, 2008, sayfa:210.

13. İSKOÇ SPORU VE EKOSE

İskoçlar, oldukça popüler bir spor dalı olan futbol konusunda çok iddialıdır. Futbol ligleri ise, dünya genelinde birçok futbolsever tarafından, ilgiyle takip edilmektedir(Bkz. Şekil.13.1.).

Şekil 13.1. İskoçya-Almanya maçında, İskoç taraftarlar(2003).
Kaynak: Faiers, 2008: 129.

Glasgow Rangers, Celtic gibi İskoç takımlarının dünya çapında büyük taraftar kitlesi vardır. Bu takımlara ait maçlar çok ilgi görür ve yüz binlerce kişi tarafından da takip edilir. Bu

takımların her türlü formalarında ve takım aksesuarlarında ekoseye bolca rastlamak mümkündür(Bkz., Şekil.13.2.).

Şekil 13.2. İki rakip İskoç takımı: Glasgow Rangers(solda), Celtic ve takımlara ait ekoseler.
Kaynak: Wilton, 2007: 150.

İskoç sporcuları ve taraftarları ülke içinde ve dışındaki müsabakalarda, oyunlarda(Olimpiyatlar da dahil); İskoç olduklarını hemen belli edecek giyim tarzlarıyla gittikleri her yerde, dikkatleri üzerlerine toplamaktadırlar (Bkz. Şekil. Şekil.13.3.).

Şekil 13.3. 2014 Commonwealth oyunlarına giden İskoç sporcular.

Kaynak: [http://www.dailymail.co.uk/sport/othersports/article-2682689/scotland-unveil-lurid-parade-uniforms-Commonwealth-Games-opening-ceremony.html\(06-05-2015\)](http://www.dailymail.co.uk/sport/othersports/article-2682689/scotland-unveil-lurid-parade-uniforms-Commonwealth-Games-opening-ceremony.html(06-05-2015))

İskoç taraftarların çok coşkulu ve heyecanlı oldukları bilinir. Bu taraftarların, maçlara giderken benimsedikleri tarz da, özellikle ülke dışındaki karşılaşmalarda gözleri, kendilerinin üzerine çekmeye fazlasıyla yetmektedir. Tribünlerde, kilt giymiş İskoçlar bütün dikkatleri toplar(Bkz., Şekil.13.4.).

Şekil 13.4. İskoç taraftarlar bir futbol maçında.

Kaynak: www.telegraph.co.uk/culture/3652660/we-Scots-just-canna-cheer-for-the-sassenachs.html (17-03-2015).

14. İSKOÇ MARKALARI EKOSE VE PROMOSYON FAALİYETLERİ

İskoçya, kaliteli ve tasarım özelliğiyle ön planda olabilmeyi başarmış birçok markaya, ev sahipliği yapan bir ülke olarak dikkat çeker(Bkz., Şekil.14.1., Şekil.14.2., Şekil.14.3.). Barbour, Pringle, Harris Tweed gibi dünya çapında çok önemli tekstil markaları İskoçlara aittir. Bunların yanında, Schuh ve Hunter gibi tekstil dışında, başka önemli markaları da bulunmaktadır.

Şekil 14.1. Harris Tweed, İskoçya'nın en önemli markalarının başında geliyor.
Kaynak: [http:// harristweed.org/haris-tweed/the-cloth.php\(08-01-2016\)](http://harristweed.org/haris-tweed/the-cloth.php(08-01-2016)).

Şekil 14.2. Dünya çapında meşhur Pringle markası.

Kaynak:[http://www.brandsoftheworld.com/serach/logo?search_api_views_fulltext=pringle%20of%20scotland\(08-01-2016\)](http://www.brandsoftheworld.com/serach/logo?search_api_views_fulltext=pringle%20of%20scotland(08-01-2016)).

Şekil 14.3. Hunter lastik çizmeleri de çok meşhur.

Kaynak : <http://www.mintarrow.com/2015/01/hunter-boots-deal.html>(13-01-2016).

Bu markaların hemen hepsi dünya üzerindeki birçok insan tarafından bilinir. Kalite ve tasarım özellikleriyle de uzun yıllardır aranan ve beğenilen markalar olarak yerlerini korumayı başarmış olmaları da, bu markalara ayrı bir değer katmaktadır.

14.1 İskoçya ve Barbour Markası

Barbour, John Barbour adında bir İskoç tarafından 1894'te kurulmuştur. Su geçirmez, wax kaplı pamukludan yapılan ceketleri, çok beğenilir ve meşhur olur; günümüze kadar da popülaritesini korumayı başarır.

Barbour firması, günümüzde farklı ürünleri yelpazesine katsa da, klasik wax ceketler yine en çok tutulan ürünlerindendir (Bkz., Şekil.14.4.). Bu ceketler, firmanın kuruluş yeri olan, South Shields'de ve elde üretilmektedir. Ceketlerin yıllık üretimi ise yaklaşık olarak 100.000 adettir(Barbour, 2016).

Şekil 14.4. Barbour'un ünlü wax ceketleri.

Kaynak: [http://www.staffordscatalog.com\(21-12-2014\)](http://www.staffordscatalog.com(21-12-2014)).

14.2. İskoçya ve Pringle Markası

İskoçya'nın yine dünya çapında meşhur bir diğer markası da Pringle'dır(Bkz., Şekil.14.5.). 1815'te İskoçya'da kurulan firma, ilk olarak lüks trikoları ile dünya genelinde tanınmıştır. 19 ve 20.yy'da Avrupa, Amerika ve Asya'da kalitesi ve tasarımları ile tercih edilen bir marka haline gelmiştir.

Triko yanında, kadın ve erkek hazır giyim sektöründe de başarılı atılımlar yapan firma, günümüzde de aranan markalar arasındadır. 150'den fazla ülkeye ihracat yapan ve 9000 kişinin çalıştığı Pringle'ın, ülke ekonomisine katkısı 756 milyon pound'dur(Scotland, 2014).

Şekil 14.5. İskoçya'nın en eski markalarından biri de Pringle'dır.

Kaynak: [http://www.jfkltd.co.uk/outdoor-exterior-signs\(17-11-2015\)](http://www.jfkltd.co.uk/outdoor-exterior-signs(17-11-2015)).

Pringle markası trikodan kumaşa ve hazır giyime kalitesiyle biliniyor. Kaşmir başta olmak üzere çeşitli yün kumaşları, Hermes, Louise Vuitton, Prada, YSL gibi büyük markalar tarafından tercih ediliyor(Scotland, 2014).

14.3. İskoçya ve Harris Tweed Markası

Yünlü kumaşlarıyla meşhur İskoçya'nın en önemli ve en çok tanınan yün kumaş markası Harris Tweed'dir(Bkz., Şekil.14.6.). İskoçya içinde ve dışında en çok bilinen markalarının başında gelir(Bu marka, Dokuma ve İskoçya kısmında detaylı olarak ele alınmıştır).

Şekil 14.6. Harris Tweed. Harris Tweed kumaşları ve aksesuarları dünya çapında meşhur.
Kaynak: <http://www.harristweedhebrides.com>(17-11-2015).

14.4. İskoç Viskileri

İskoç halkı, içkiye, özellikle de viskiye olan düşkünlükleriyle bilinirler. Oldukça fazla viski tüketen İskoçlar, aynı zamanda dünyanın en kaliteli viskilerini de üretmektedirler(Bkz., Şekil.14.7.). Ülkenin ticari olarak gelişmiş güney kısmında olan üretim alanlarında, viskinin yanında birçok farklı içki de üretilmektedir. Bu arada, dünyanın en çok satan ve en beğenilen viskilerinden olan Johny Walker viskileri de İskoçlara aittir.

Şekil 14.7. Dünyanın en ünlü viskileri İskoçlara aittir.

Kaynak: [http://www.gentlemansgazette.com/blended-scotch-whisky/\(10-11-2015\)](http://www.gentlemansgazette.com/blended-scotch-whisky/(10-11-2015)).

İskoç halkı içkiyi özellikle de viski içmeyi çok sever. Bu tutkuları oldukça fazla olan İskoçlar için, birçok firma farklı pazarlama taktikleri geliştirmektedir. Ekose desen, hemen her İskoç üründe bir şekilde yer alır. Viski gibi İskoçların büyük tutkusunun, promosyon etkinliklerinde yer alması, bu yüzden oldukça olağan görülmelidir.(Bkz., Şekil.14.8.).

Şekil 14.8. İskoç içkileri ve ekose.

Kaynak: [http://graphic-design.tjs-labs.com/show-picture?=1091462556\(20-12-2014\)](http://graphic-design.tjs-labs.com/show-picture?=1091462556(20-12-2014)).

Son yıllarda, İskoçya bağlantılı birçok ticari üründe, ekose kullanımı çok fazla artmıştır. Bu ticari ürün yelpazesi oldukça geniştir ve viskiden, bisküvi ambalajlarına kadar çok çeşitli alanı kapsamaktadır. Bazı firmalar da, değişik pazarlama taktikleri geliştirerek dikkat çekmeye çalışmaktadırlar. Bunlardan belki de en ilginç olanı, ünlü Harris Tweed kumaşları ile Johny Walker viski firmasının birlikte yaptığıdır. Jonny Walker markası, 2014 yılında, Harris Tweed'le ortak bir promosyona imza atar ve viski koku kumaş üretirler(Bkz., Şekil.14.9.).

Şekil 14.9. Viski kokulu kumaş.

Kaynak: [http://www.scotlandnow.dailyrecord.co.uk/news/Johnnie-walker-harris-tweed-launch-4732291\(07-03-2015\).](http://www.scotlandnow.dailyrecord.co.uk/news/Johnnie-walker-harris-tweed-launch-4732291(07-03-2015).)

Tekstille ilgili olsun olmasın, İskoç ürünlerinin özellikle promosyon faaliyetlerinde ekose bol bol kullanılmaktadır. Yani, ekosesiz İskoçya ve İskoç markası düşünmek neredeyse imkansız gibidir.

15. İSKOÇYA VE DOKUMA

İskoçya'ya adım atıldığı andan itibaren, farklı renk ve çeşitte, ekose desenlerin hemen her yerde boy gösterdiğine tanık olunur(Bkz., Şekil.15.1.). İskoçya, yünlü dokuma konusunda, dünya üzerinde oldukça başarılı bir yere sahiptir ve yün kumaşları da dünyanın en kaliteli kumaşlarındanıdır.

Şekil 15.1. İskoçya'da her yer ekose.

Kaynak: İskoçya ziyareti-2014.

Bunun sebebi olarak, İskoçların, yüzlerce yıldan beri dokuma geleneklerine sahip çıkmaları ve yünlerini elde ettikleri küçükbaş hayvancılığının, ülke ekonomisi içinde çok önemli bir yer tutması gösterilebilir. Dokuma, özellikle 'ekose dokuma', İskoç ekonomisi için çok önemlidir(Bkz., Şekil.15.2.).

Şekil 15.2. Ulusal İskoç Müzesinde yer alan dokuma tezgahları ve araç gereçleri.
Kaynak: İskoçya ziyareti- 2014.

Dokumada yüzlerce yıl, doğal kök boyalar kullanılmaktaydı(Bkz., Şekil.15.3.). Bu yüzden, denize yakın bölgelerde gri-bej tonlarında dokumalar yaygın iken, iç taraflarda daha canlı renkte dokumalar görülmekteydi. 19.yy'ın ortalarında kimyasal boyaların

keşfedilmesiyle, dokumada renk seçenekleri çoğaldı. Bu da özellikle ekose dokumaları, olumlu yönde etkiledi(Zaczec ve Phillips, 2005:19).

Şekil 15.3. Ekose dokumalar için çoğunlukla kök boyalar kullanılmaktadır.
Kaynak: Zaczec ve Phillips, 2005: 19.

Günümüzde ekose desenlerin renk seçenekleri çok fazla ve çeşitlidir. Aynı ekose desenini, farklı etki ve tonlarda görmek mümkündür. Bazen bir ekose çeşidinin daha açık tonlarını ifade etmek için *antik* terimi kullanılırken, kimyasal boyalarla yapılanlar için *modern*, soluk tonlarını ifade etmek için de *weathered* terimi kullanılır (Fairers, 2008:110),(Bkz., Şekil.15.4.).

Şekil 15.4. Black-watch ekosesi diye adlandırılan ekosenin; antik, modern ve weathered versiyonları(soldan sağa).
Kaynak: Fairers, 2008:110.

Yemyeşil bir doğaya sahip olan İskoçya, özellikle küçük-baş hayvancılıkta, çok iyi bir konuma sahiptir. Kara-surat koyunları(black face sheeps) diye anılan koyunlar bölgenin en bilinen hayvanlarından(Bkz., Şekil.15.5). Bunlar her yere kolayca adapte olabilen ve oldukça güçlü hayvanlardır. Kerry, Linton, İskoç dağ koyunu vs. gibi bir sürü farklı isimlerle de anılırlar(Scottish Blackface, 2014) .

Şekil 15.5. İskoçya'nın meşhur kara surat koyunları.
Kaynak: <http://www.scottish-blackface.co.uk>(11-10-2014).

İlginçtir ki, bu koyunun yünü bulunduğu bölgeye göre farklılık gösterir; İskoçya'nın merkezinde yetiştirilen koyunların kılları uzun ve kalın olmasına rağmen, güneybatı İskoçya'da yetiştirilenlerinki daha kısa ve incedir. Bununla birlikte; giyim, aksesuar(özellikle atkı ve şallarda) ve battaniyelerde, ince yünler tercih edilirken; döşemelik, halı gibi dekorasyon ürünlerinde kalın olanlar kullanılır. İskoçya'nın ünlü Harris Tweed dokuma markası için de bu koyundan elde edilen en ince yünler özenle seçilir.

15.1. İskoçya ve Harris Tweed Dokumaları

İskoçya ve ekoseden bahsederken; Harris Tweed markasını kısaca atlamak olmaz. Çünkü 'Harris Tweed', her yönüyle çok özel bir markadır. Harris Tweed, İskoçya'nın en kuzeyindeki adalardan biri olan Harris-Lewis adasında(Bkz., Şekil.15.6.), yüzlerce yıldır bölge halkı tarafından büyük bir ustalikle, tamamen saf yünden, elde dokunan çok özel bir kumaştır.

Şekil 15.6. Harris Lewis adası ve dokuma yüzlerce yıldır iç içe olmuştur.
Kaynak: [www.manuel.com/fashion/discussion-harris-tweed\(04-01-2015\)](http://www.manuel.com/fashion/discussion-harris-tweed(04-01-2015)).

Harris Tweed belli bir firmaya ait değildir; Harris Lewis adasında yaşayan halkın ortak malıdır. Yaklaşık olarak 250 dokumacı tarafından evlerinde, geleneksel olarak dokunan kumaşlar(Bkz., Şekil.15.7.), dünya üzerinde 150'den fazla ülkeye ihraç edilmektedir. 835 milyon pound yıllık cirosu olan firma, ayrıca İskoçya'daki 8400 kişiye de iş imkanı sağlıyor(Harristweed, 2015).

Şekil 15.7. Harris Tweed hala geleneksel yöntemlerle elde dokunuyor.

Kaynak: [http://www.port-magazine.com/fashion/wool-week-from-land-comes-the-cloth/\(20-03-2015\)](http://www.port-magazine.com/fashion/wool-week-from-land-comes-the-cloth/(20-03-2015))

Müşterileri arasında Chanel başta olmak üzere, Prada, Louis Vuitton, Burberry, Donna Karan gibi önemli markalar bulunuyor(Harris Tweed, 2015).

Kumaşın yapımında kullanılan yünler, iplik aşamasında değil, elyaf aşamasında boyanır(Bkz., Şekil.15.8.) ve tamamen geleneksel yöntemlerle dokunur.

Şekil 15.8. Harris Tweed kumaşını oluşturan elyafların boyanması.

Kaynak: [http://theweek.com/captured/446935/painstaking-beauty-scotland-harris-tweed\(01-02-2015\)](http://theweek.com/captured/446935/painstaking-beauty-scotland-harris-tweed(01-02-2015)).

Kalite, emek, dayanıklılık ve geleneksellik, uzmanlıkla birleşerek bu markayı oluşturmuştur. Yaklaşık yüz elli yıldan bu yana özenle hazırlanan ve ada ekonomisi için çok önemli olan, bu saf yün dokumalar; 1993'te bir kanun çıkarılarak koruma altına alınmıştır(Harris Tweed, 2015). .

Bu kanunla, Harris Tweed markası adına yapılan her ürünün, geleneksel yöntemlerle ve ada halkı tarafından elde dokunması şartı garanti altına alınarak; korunması sağlanmıştır.

Özellikle günümüzde birçok alanda teknolojik tekdüzeliğin yaşandığı düşünülürse; bu gibi özel değerlerin böyle korunduğunun görülmesi, oldukça önemli ve anlamlıdır.

15.1.1. Harris Tweed ve İlginç Hikayesi

Harris Tweed'in romantik sayılabilecek, güzel bir hikayesi vardır(Word Press, 2014):

Yüz elli yıl kadar önce, İskoçya'nın kuzey batısında bulunan Harris Lewis adasında çok güzel dokumalar yapan bir aile vardır. Ailenin büyüğü, bir gün kızlarının özenle dokuduğu kumaşlardan birini, adanın sahibi olan düke göndermeye karar verir.

Dükün kızı kumaşı görür ve hayran kalır. Kendisine bundan güzel bir elbise yaptırır ve kumaşı dokuyan kızları görmek için adaya gider, onlarla tanışır. Daha sonra da, bu adada dokunan kumaşları etrafındaki soylulara tanıtır. Zamanla kumaşlar; soylular, ünlüler ve zamanın film yıldızları tarafından tanınır ve tercih edilir.

Böylece kumaş dünya çapında meşhur olur ve 20. yy'ın ünlü moda tasarımcısı Chanel tarafından da kullanılınca, ünü iyiden iyiye artar(Bkz., Şekil.15.9.).

Şekil 15.9. Ekose tutkusuyla bilinen ünlü tasarımcı Chanel, özellikle Harris Tweed dokumalarını tercih ederdi.

Kaynak: <http://www.marieclarie.co.uk/blogs/547165/coco-chanel-s-25-snappiest-quotes.html>(06-01-2016).

Harris Tweed, en çok Milano, Paris, Londra, N.York ve Japonya'daki ünlü tasarımcıların ve markaların tercih ettiği kumaş olarak da dikkat çeker.

İskoçya'nın fahri elçisi olarak görev yapan bu marka, İskoçya'daki birçok tekstil içi ve dışı firmaya da iş olanağı sağlamasıyla, İskoç ekonomisi için ayrı bir önem taşımaktadır(Bkz., Şekil.15.10).

Lüksün, sadece estetik, kalite ve dokunuşla değil; onu üretenlerin her aşamasında gösterdikleri büyük özen ve dikkatin de değerlendirilmesiyle, böyle bir markayı oluşturması, Harris Tweed'i, Harris Tweed yapan en önemli özelliklerdendir.

Şekil 15.10. Harris Tweed markasına ait koleksiyon.

Kaynak: <http://www.harristweedshop.com>(05-10-2015).

16. İSKOÇYA'DA GİYİM TARİHSEL SÜREÇ

16.1. Plaid ve Kiltler

Çok eski dönemlerde, İskoç halkı yün battaniyeyi andıran ve *plaid* denen uzun dikdörtgen kumaşı tek omuzlarının üzerine atarak, vücutlarına sarar (antik Roma ve Antik Yunan uygarlıklarında olduğu gibi); bu şekilde doğa şartlarına karşı vücutlarını örtmeye, korumaya çalışırlardı. Bu dönemde dikiş teknikleri ve malzemeleri henüz çok yetersiz olduğundan, uzun ve dikişi olmayan bu kumaş, örtünmek için sade ve oldukça kullanışlıydı.

Plaid'i giyenler vücutlarına oturması için; belden kalın kemerle tutturarak ve alt kısmında pileler oluşturarak giyerlerdi(günümüzde ABD'de ekoseye hala Plaid denmektedir).

İskoç dağlık alanlarında 1600'lerden öncesine kadar giyimle alakalı pek fazla bilgi yoktur. Bu dönemde, genel olarak, dağlık alanlarda geleneksel giysi uzunca süre plaid iken; düz alanlarda da daha çok İngiltere'deki giyim tarzının hakim olduğu görülür. Giyimde değişikliklerin oldukça yavaş olduğu bu dönemlerde, dağlık alanlarda giyilen plaid de çok uzun yıllar değişmeden kalmıştır.

Tarihçi John Major, plaidi anlatırken, halkın battaniyeyi andıran örtüyü vücutlarına sardıklarını ve bazılarının safron rengi gömlek giydiğini söyler. Major ayrıca, bacakların diz üstünden itibaren açık bırakıldığı bu giyimde, ayakların da çoğu kez çıplak olduğunu söyler(Zakzek ve Phillips, 2005: 13). En eski plaid illüstrasyonu(Bkz., Şekil.16.1.), 17. yy 'ın ilk yarısında yapılmıştır. Bu yüzyıla ait bazı kitaplarda ve önemli kişilerin notlarında, plaid'lere atıflarda bulunulduğu bilinmektedir(Zaczek ve Philips, 2005 :82).

Şekil 16.1. 1631 –Mackay’ a ait İskoç Askerleri(ahşap oyma tekniği ile yapılmış çalışma).
Kaynak: Zaczek vePhillips, 2005: 82.

Günümüzde İskoçya dendiğinde akla gelen kıyafet yani *kilt*, ilk olarak dağlık alanlarda giyilmiş; zamanla tüm İskoçya’nın geleneksel kıyafeti haline gelmiştir. Plaid’lerin günümüzdeki kilt’lere dönüşmesi ise 18.yy başlarına rastlar ve bununda ilginç bir hikayesi vardır.

Faiers’in(2008: 79) ifadesine göre:

Bir İngiliz olan Thomas Rawlinson, İskoçya’nın dağlık alanlarında bulunan bir demir işletmesinin başına getirilir. Rowlinson, dağlık hayattaki yaşam ve giyim tarzına karşı oldukça meraklıdır. Burada, bölgenin yerel kıyafeti olan plaid’i giymeye başlayan Rawlinson, kıyafetin çok da rahat olmadığını fark eder.

Plaid, bazen hem çok sıcak tutuyor hem de tek parça olmasından dolayı fazlaca rahatsızlık veriyordu. Yağmur yağdığında, üst kısmı çok ıslanan plaidi çıkaramayan Rawlinson; bunun iki parça olarak daha kullanışlı olacağını düşünerek bir terziye gider ve kıyafeti iki parça yaptırır. Alt kısmındaki pileleri de sabitleştiren Rawlinson, kıyafeti bu şekilde giyer. Bunu gören eyaletin başkanı çok beğenir ve aynısını kendisi de yaptırır.

Bu şekilde kıyafet, diğer dağlık bölgelere de yayılır ve popüler olur.

16.2 İskoç Giyiminde Aksesuarlar

Plaid'lerin, kiltlere dönüşmesinden sonra, kiltler; omuza atılan ve plaid adı verilen şal, uygun çoraplar ve başa takılan bere gibi diğer aksesuarlarla tamamlanmaya başlanır(Zaczek ve Philips, 2005: 93), (Bkz., Şekil.16.2.)

Şekil 16.2. Kiltlerle beraber kullanılan aksesuarlardan bazıları(başlık, şapka çeşitleri ile kemer ve ayakkabılar).

Kaynak: [http://www.tartansauthority.com/higland-dress/ancient/\(15-04-2015\).](http://www.tartansauthority.com/higland-dress/ancient/(15-04-2015).)

Kiltlerde cep olmadığı için, aksesuar olarak farklı renk ve boyutlarda çantalar kullanılmaktadır. Bu çantalar daha çok kürk, deri gibi malzemelerden yapılmaktadır (Zaczek ve Philips, 2005: 102), (Bkz., Şekil.16.3.). Askerlere ait olan çantalar, ilk başta küçük olmalarına rağmen, sonraları daha büyük ve abartılı yapılmaya başlanmıştır.(Zaczek ve Philips, 2005: 93).

Şekil 16.3. Sporran adı verilen ve bele kemerle takılan çantalar.
Kaynak: Zaczek ve Philips, 2005 :93-102.

Birçok aksesuar aslında, ilk başta daha çok askerler tarafından kullanılmaktaydı(Bkz., Şekil.16.4.). Çoğu, sonraları kısmi değişikliğe uğratarak, siviller için kullanıma uygun hale getirildi.(Bkz., Şekil.16.5.).

Şekil 16.4. Klan Breadalbane'a ait askeri kilt ve aksesuarlar(solda) ile İngiliz birliklerinde gayda çalan bir İskoç askeri.

Kaynak: Wilton, 2007: 115(solda) ; Zaczek ve Phillips, 2005: 70

Şekil 16.5. Askerlerin kullandığı ve sonradan siviller için uyarlanan aksesuarlardan başlıcaları.
Kaynak: Zaczek ve Philips, 2005:102.

Kamalar ise İskoçlar için özel önem taşır, hatta onlar için, geleneksel olarak farklı bir değeri olduğu da gerçektir. Eski kamalar oldukça sadeyken, modern versiyonları daha abartılı yapılmaktadır(Zaczeck ve Philips, 2005: 103).

Broşlar, plaid'lerin giyimini kolaylaştıran; onların omuzda sabitlenmesine yarayan aksesuarlardır(Bkz., Şekil.16.6.). Broşlar, günümüzde daha çok kadınlar tarafından kullanılsa da, aslında orijinal olarak, erkek kıyafetlerinin aksesuarlarıydı.(Zaczek ve Philips, 2005, sayfa: 103).

Şekil 16.6. 17.(solda) ve 19.yy'a ait broşlar.
Kaynak: Zaczek ve Philips, 2005: 103.

16.3. İskoç Giyiminde Threws Denen Pantolonlar

İskoç giyiminde kilt'ler daha yoğun bir şekilde görülüyordu ama throws(Bkz., Şekil.16.7) denen ve çorap gibi bacaklara yapışan, dar pantolonların da çok eski dönemlerden beri giyildiği bilinmekteydi. Bunların giyilme amaçları hakkında çeşitli tartışmalar bulunsa da; özellikle at binenlerin bu kıyafeti daha çok tercih ettikleri görülmekteydi. Threwsler oldukça dikkatli ve özenli dikilirlerdi ve bunlar için kullanılan ekoseler daha küçük olurdu(Zaczek ve Philips, 2005: 16). Threws denen bu pantolonları giyebilmek için ise at sahibi olacak kadar zengin olmak gerekiyordu. Bu da; bu kıyafetlerin aynı zamanda statü simgesi olmasına sebebiyet vermiştir(Zaczek ve Philips, 2005: 17).

Şekil 16.7. Erkek giyiminde daha çok at binenlerin tercih ettiği throws denen dar pantolonlar.
Kaynak: Wilton, 2007: 112-83.

İskoç erkek giyiminde geleneksel giyim çeşitleri bunlardan ibaretti. Ama özellikle 'kilt'ten oluşan kıyafet tarzı günümüze kadar başarıyla taşındı ve belki de İskoçya'nın en güçlü, en etkileyici sembolü olarak, neredeyse tüm dünya tarafından benimsendi.

17. GÜNÜMÜZDE İSKOÇYA VE KİTLER

Bugün İskoçya’da kilt’ler, küçük veya büyük olsun, neredeyse tüm erkekler için önemli günlerin, vazgeçilmez kıyafetidir(Bkz., Şekil.17.1.).

Şekil 17.1. Kiltler, büyük küçük tüm İskoç erkekleri için çok önemli.

Kaynak: [http://www.scotweb.co.uk/kilts\(18-01-2016\)](http://www.scotweb.co.uk/kilts(18-01-2016)).

İskoçlar bu özel kıyafetlerini en güzel ve özel günlerinde büyük bir gururla giymek için tüm fırsatları değerlendirirler. Sadece kilt yapan terziler, mağazalar da İskoçlar için ayrı bir önem taşır. Günümüzde İskoçya’nın en önemli merkezlerinde bu tür mağazalar dikkat çeker. Kilt yapımı ve aksesuarları tekstil sektörünün önemli bir koludur.

18. İSKOÇYA'DA KADIN GİYİMİ

18.1 İskoç Kadın Giyiminin Tarihçesi

Kadın giyimiyle ilgili 17.yy'a kadar İskoç kaynaklarında(sanat eserleri de dahil), pek fazla çalışmaya rastlanmasa da; kadın giyimi genellikle İngiltere ve Avrupa ülkelerinde giyilenden pek farklı olmamıştır.

İngiliz yazar ve politikacı William Brereton'un, 1636 yılında İskoçya gezisinde tuttuğu notlar, kadın giyimine ait ilk önemli bilgileri vermektedir. Brereton, bu notlarda; kadınların üzerlerini tepeden tırnağa bir kumaşla örttüklerini ve bunları kollarının altına sıkıştırarak giydiklerini belirtir(Zaczek ve Phillips, 2005: 17).

Geniş anlamda bakıldığında, ilk başlarda soğuktan korunmak için ihtiyaçtan ötürü kullanıldığı anlaşılan battaniye tarzı bu örtü, sonraları arisaid olarak adlandırılmış ve kadın kıyafetinin tamamlayıcısı olmuştur.(Wilton,2007: 119).

Bu bilgiler ışığında; kadınların kıyafetleri üzerine erkeklerin de kullandığı plaid benzeri örtüleri, şal veya pelerin şeklinde kullandıkları anlaşılmaktadır.

Brereton'un gezisinden yaklaşık bir asır sonra, Martin Martin'in yazdığı kitapta da arisaidlerden bahsedilgi görülmektedir. Bu kitapta, arisaidler için kullanılan kumaşların, daha çok, açık renklere yapılmış oldukları belirtilmektedir. Çoğunlukla beyaz ve az da olsa; çizgili dokumalardan yapılmış olan bu arisaidlerin(Bkz., Şekil.18.1.), erkeklerin plaidinden çok daha sade oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca bunlar erkek plaidlerine göre daha ince dokunur ve çoğu zaman da onlardan daha büyük olurlardı. Giyilen kıyafetin üzerine atılır ve göğüs üzerinde gümüş veya pirinçten yapılan yuvarlak bir broşla tutturulurlardı(Zaczek ve Phillips, 2005: 17). Kadın giyiminin en önemli aksesuarı broştu.

Şekil 18.1. Çizgili arisaid giymiş bir İskoç kadını(klan Mathieson).

Kaynak: [http://www.caro/nemerick.com/the-archivists-corner/traditional-clothing-of-scottish-women\(20-04-2015\)](http://www.caro/nemerick.com/the-archivists-corner/traditional-clothing-of-scottish-women(20-04-2015)).

Arisaidler, sonraları ekoseden yapılmaya başlanmıştır(Bkz., Şekil.18.2.). Özellikle, 19.yy'da, klan ekoseleri konusunda yaşanan büyük gelişmeler, İskoç kadınlarını da heyecanlandırmış ve arisaidler de zamanla, klan ekoseleriyle aynı olacak şekilde çeşitlenmiş, çoğalmıştır.

Şekil 18.2. Dağlık alanlarda kadın giyimi.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 71-17.

18.yy'da, ekoseden yapılan elbiselerin, bazı dağlık alanlarda popüler olduğu görülür. Bu elbiselerin geniş kollu ve zamanın tarzına uygun şekilde yapıldıkları bilinmektedir. Ayrıca evli kadınların kimi zaman, **kertch** denen, başörtüsü gibi bir örtü kullandıkları da döneme ait kaynaklardan ve resimlerden anlaşılmaktadır(Tartans Authority, 2015), (Bkz.,18.3., Şekil.18.4.).

Şekil 18.3. Günlük hayat ve kadın giyiminden örnekler- 18.yy sonu.

Kaynak: [http://www.caro/nemerick.com/the-archivists-corner/traditional-clothing-of-scottish-women\(20-04-2015\).](http://www.caro/nemerick.com/the-archivists-corner/traditional-clothing-of-scottish-women(20-04-2015).)

Bu resimlerde 18.yy sonuna ait yaşam tarzları ve kıyafetleri konusunda oldukça güzel bilgiler vardır. Kadınlar daha çok ekose desenden yapılmış şal ve pelerinleri kullanırken, erkek çocukların kilt giydiği görülmektedir(Bkz., Şekil.18.4.). İskoçya'nın sert hava şartları, yünlü kumaşlardan yapılan bu şalların, tüm İskoçlar için olduğu gibi, kadınlar için de ideal olduğunu göstermektedir.

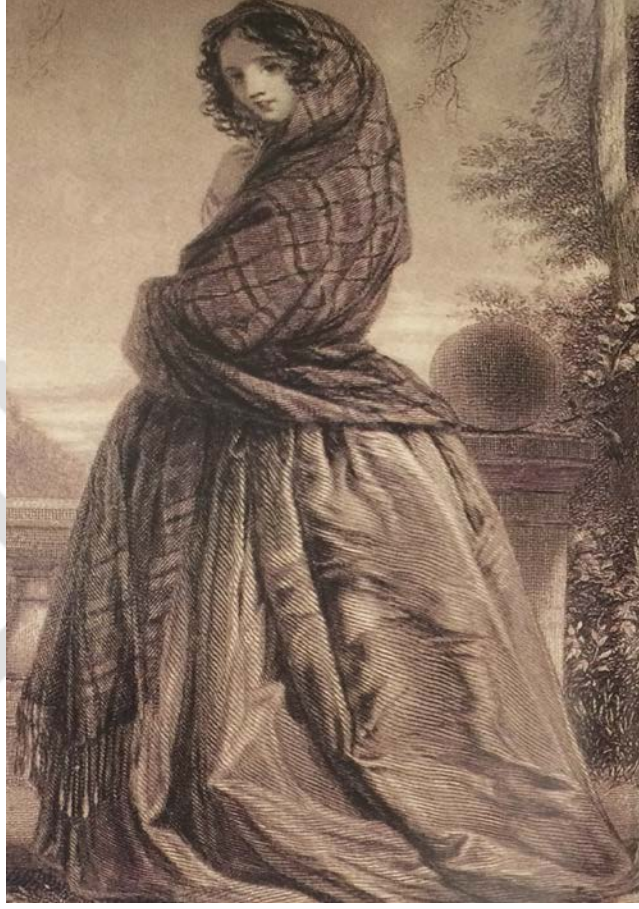
Şekil 18.4. Kadın ve çocuk giyimi .(Edwin Landseer'in resminden bir kesit).
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 69.

İskoç kadınları arasında ekose, erkek giyimiyle bağlantılı olarak oldukça popüler olmuştur. Bu konuda kadınlar da ekoseyi, ulusal kimliklerinin sembolü olarak benimsemişler ve her fırsatta giymeye özen göstermişlerdir(Bkz., Şekil.18.5., Şekil.18.6.).

Şekil 18.5. Klan Mc Nicol.

Kaynak: Wilton, 2007; 72.

Şekil 18.6. 1845'te Armytage tarafından yapılan resimde Arisaid'li bir kadın.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 58.

Zamanla değişen modanın etkisiyle, İskoç kadınlarının ekoseden yapılan farklı giyim tarzlarıyla, hayatın değişik alanlarında görüldüğü de bilinmektedir(Bkz., Şekil.18.7).

Şekil 18.7. Mac Kenzie ekosesini farklı bir şekilde taşıyan kadın tenisçi.
Kaynak: Wilton, 2007: 22.

Günümüze kadar gelebilen en eski arisaid ise, Christina Young'a aittir ve 1726 yılında yapıldığı bilinmektedir(Faiers, 2008: 36), (Bkz., Şekil.18.8.).

Şekil 18.8. 1726 yılından günümüze gelebilmiş en eski arisaid.
Kaynak:Faiers, 2008: 36.

Kiltlerin, erkeklerin esas giyimini oluşturduğu anlatılmıştı. Bununla birlikte erkek kilt'lerine benzer etekler, özellikle kadın dansçılar tarafından, giyilmektedir(Bkz., Şekil.18.9). Ama kadın giyimi denince her zaman, arisaid'ler akla gelir.

Şekil 18.9. Kilt benzeri etekler daha çok kadın dansçılar tarafından giyilmektedir.
Kaynak: Faiers, 2008: 80(solda); Zaczek ve Phillips, 2005:122.

Bugün arisaid'ler de aynı kilt'ler gibi daha çok özel günlerde giyilmektedir. Ekose desenden hazırlanan ve geleneksel giyimden uyarlanarak yapılan kıyafetler hala birçok İskoç kadınının; düğün, tören gibi özel günlerinde en çok tercih ettiği kıyafetlerdendir(Bkz., Şekil.18.10.).

Şekil 18.10. İskoçya'dan gelin ve damat.
Kaynak: Wilton, 2007: 1

19. EKOSE DESENİN İSKOÇYA'DA YÜKSELİŞİ

Ekose desenin İskoçya'daki hikayesi, zaman zaman çok hareketli dalgalanmalara sebep olmuştur. Özellikle, 17.yy sonu ve 18.yy'ın ilk dönemlerinde ekose desenin bölgesel kimliği vurgulayıcı özelliğinin varlığı konusunda farklı görüşler mevcuttur.

1695'te Martin Martin tarafından yazıldığı bilinen kitapta(Bkz., Şekil.19.1.); İskoçya'nın batısındaki adalardaki yaşamdan bahsedilir. Kitabın ismi 'İskoçya'nın Batısındaki Adalar'dır. Bu kitapta; ekose desenlerin, adadan adaya değiştiği, hatta adalarla, İskoçya'nın merkezindeki birçok bölgenin, kendine has desenleri ve renkleri olduğundan bahsedilir(Zaczek ve Phillips, 2005: 21).

Şekil 19.1. Martin Martin'in İskoçya'nın batı adalarındaki yaşamla ilgili kitabının ilk baskısı- 1703.

Kaynak:[http://openlibrary.org/works/OL15923448W/A_description_of_the_western_Islands-of_Scotland\(13-01-2016\)](http://openlibrary.org/works/OL15923448W/A_description_of_the_western_Islands-of_Scotland(13-01-2016)).

Yazar, ailelere ait desenlerden çok, bölgesel desenlerden bahseder ve bu desenlerin aslında bölge halklarının ayırt edilmesi için kullanılabilceği konusuna dikkat çeker.

Bu araştırmadan çıkan sonuca göre; bu dönemde, ailelerden çok bölgelerde kullanılan ekose desenlerinin varlığından bahsedilmesi daha mantıklı bir yaklaşım olur. Uzun yıllar boyunca, ekose dokumalar bölgesel olarak dokunmaktaydı. Ulaşımın, ticaretin oldukça zor olduğu bu dönemlerde, bölgenin coğrafî konumuna göre bulunan kök boyalar kullanılırdı. Burada, bölge halkının zevkleri dikkate alınarak dokumalar yapılması söz konusuydu. Ekosede kullanılan desenler ise daha çok dokuma yapanların tercihinine göre belirlenirdi(Zaczek ve Phillips, 2005: 104).

Belli ekose desenlerin belli ailelerce kullanımı, daha sonraki dönemlere rastlar ve bunun daha çok modern bir uygulama olduğu tahmin edilmektedir. Bu konu, tartışmaya açık bir konudur ve bununla ilgili farklı yorumlar vardır. Bazı ekoselerin belli ailelerce kullanımına ait kayıtların, 18.yy sonunda görölmeye başladığı da bilinen bir gerçektir (Zaczek ve Phillips, 2005: 70).

20. EKOSENİN İSKOÇYA'DA BÜYÜK ÖNEM KAZANMASININ SEBEPLERİ

Büyük Britanya'ya bağlı olan İskoçya'da, eskiden İngilizlere karşı başkaldırı ve ayaklanmaların görülmesi sıkça rastlanan bir durumdu.

20.1. İngilizlere Karşı İsyanlar

1689'da, İskoç Kralı II.James'in, İngiliz hükümeti tarafından görevine son verilmesiyle, isyanlar çoğalmaya başladı(Bkz., Şekil.20.1.). Özellikle, dağlık alanlarda, kralın yandaşlarının daha fazla olduğu görülüyor ve buralarda isyanlar daha sık yaşanıyordu(Zaczek ve Phillips, 2005: 44).

Şekil 20.1. İskoç tarihinin en önemli isyanlarından 'Culloden Battle', 1745.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 145.

Kralın yandaşlarına Jacobite'ler deniyordu. Jacobite ismi Latin Kral James (Jacobus Rex)'den geliyordu ve krala da bu şekilde hitap ediliyordu(Highland Clearances, 2016).

Jacobite'ler(Bkz., Şekil.20.3.), klan denen İskoç aile sisteminin ısrarcı destekleyicileriydi. Bu dönemde bu akımı destekleyen aileler özellikle ekose giiyorlardı. İsyancıların tercih ettiği ekose, turuncu ve yeşil ağırlıklıydı(Bkz., Şekil.20.2.). Böylece bu ekose desen, Jacobite denen akımın ve isyanın vurgulayıcı sembolü olarak görülmeye başlandı(Faiers, 2008, sayfa: 41).

Şekil 20.2. Jacobite'lara ait ekose desen.

Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 41.

Şekil 20.3. Jacobite'ler-1745.

Kaynak: http://www.britishbattles.com/battle_of_prestonpans.htm(03-01-2016).

20.2. Ekosenin İsyancıların Sembolü Haline Gelmesi

Ekoseden oluşan giyim; ulusal kimliklerini vurgulamak isteyen isyancılar için büyük önem kazandı. Sadece Jacobite ekosesi değil, diğer ekoseler de artık İskoç halkı için; sıradan bir desenden çok, ulusal kimliklerinin vurgulayıcısı olarak, çok şey ifade etmeye başladı(Faiers, 2008, sayfa: 44).

Dağlık bölgelerde yaşayan birçok büyük aile için, ekose sembolleşiyor ve ekosenin bu şekilde kullanımı, giderek İskoçya geneline hızla yayılıyordu.

20.3. Ekosenin İngilizler Tarafından Yasaklanması

Ekosenin, isyancılar arasındaki hızlı yükselişini gören İngilizler, bu durumdan endişe duymaya başladılar. Bunun üzerine, İngiliz Hükümeti tarafından düzenlenen bir kanun ile İskoçya genelinde ekose desenden yapılan kıyafetlerin giyilmesi, 1746 yılında

yasaklandı. Sadece İskoçya'daki İngiliz Askeri Birliklerinin, ekose kullanımı serbest kaldı(Zaczek ve Philips, 2005: 48). İngiliz birlikleri ise, mavi ve yeşil tonlarının ağırlıklı olduğu ve *black watch* ekosesi diye bilinen ekoseyi kullanıyorlardı(Bkz., Şekil.20.4.).

Şekil 20.4. İskoçya'daki İngiliz Birliklerine ait ekose desen- blackwatch ekosesi.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 84-85.

Bu uygulama ile İskoçya genelinde giderek yaygınlaşan; ailelerin özel ekose desenler belirlemesinin ve bunun da milliyetçi oluşumlara sebebiyet vermesinin önüne geçilmek istenmiştir.

20.4. Ekosenin Yasaklanmasından Sonra Büyüyen Ekose Tutkusu

İngilizlerin bu uygulaması hiç beklenmedik sonuçlar doğurmuştur. Hatta bazı tarihçilere göre; İngiliz hükümetinin bu kararı, ailelerin ekose tutkularının katlanarak artmasına sebep olmuştur.

Gerçekten de, zamanla ekose, eskisinden daha büyük bir değer görmeye başlamış ve geçen 30 yılı aşkın sürede de, farklı bir boyuta geçmiştir. Artık ekose, İskoç kimliğinin en önemli sembolü haline gelmiştir.

Beklemedikleri bu durum karşısında ise İngiliz hükümeti; yeni bir karar almak zorunda kalmış ve 1782'de aldığı bu kararla; yasağı yürürlükten kaldırmıştır(Zaczek ve

Philips, 2005: 56).

Kanunun yürürlükten kalkmasıyla, İskoçya genelinde büyük tepkiler, ulusal olaylar meydana gelmiştir. Bunların sonucunda ekoseden yapılan kıyafetler, artık sadece dağlık alanların değil tüm İskoçya'nın geleneksel kıyafeti haline gelmiştir. Ekosenin önemi ve değeri çok fazla artmıştır.

20.5. Ailelere Ait Klan Ekoseleri Kavramı

İskoçya'da klan diye de anılan büyük ailelere ait ekose kavramı, oldukça büyük önem taşımaktadır. Bugün İskoçların çoğundaki algı, bu ekoselerin çok eskilere hatta antik çağlara kadar dayandığına dair bir algıdır. Bu konu tartışmaya açık bir konu olmakla birlikte; geleneklerine bağlı birçok İskoç için, heyecan verici ve hoş giden bir durum olarak da düşünülebilir. Tarihsel sürece bakıldığında ise bunun; böyle olmadığı görülmektedir.

Ekosenin yasaklanması ve sonrasında gelişen olaylar, desenin önemini fazlasıyla arttırmış ve herkesin ilgisi bu doğrultuda çoğalmıştır. Kendilerine ait ekoselerin olduğu bazı klanlar olmakla birlikte; çoğu İskoç için böyle bir şey söz konusu olmamıştır. Bunların çoğu, bu dönemden sonra bir arayışa girmiş ve kendi ekoselerini oluşturmak için, dokumacılarla bağlantıya geçmiştir.

Bu tarihten önce, kendilerine ait ekoseleri olanların ise sadece tek bir ekoselerinin olmadığı bilinmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ailelerin genellikle, birden çok ekose desen tercih ettiği ve bunlarda kullanılan renklerin ise daha çok bölgede bulunan kök boyalar ve bölgenin imkanları dahilinde oluşturulduğudur. Yani o dönemde her ailenin kendilerine ait, tek bir ekose desen belirlediği ve giydiği yaklaşımı, çok da gerçekçi bir yaklaşım değildir.

Zaten eski dönemlerde, bu konuda en etkili olanlar, bölgelerin dokuma ustalarıydı. Onlar da, daha önce bahsettiğimiz gibi bölgenin mevcut imkanlarıyla ve daha çok kendi tercihleri doğrultusunda, desenleri hazırlamaktaydılar.

18.yy'a kadar dokumalar, daha çok küçük çapta dokuma atölyeleri tarafından

yapılmaktaydı. 1770'lerde bu işi ticari boyuta taşıyan William Wilson önemli bir çıkış yaptı ve İskoçya'nın endüstriyel anlamda ilk dokuma yapan firmasını kurdu(Faiers, 2008: 23), (Bkz., Şekil.20.5., Şekil.20.6.).

Şekil 20.5. Wilson'ın dokuma atölyesi Bonnockburn'da bulunmaktaydı.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 90.

Şekil 20.6. Wilson'ın ekose örnekleri(solda) ve arşivinden mektuplar.
Kaynak: Faiers, 2008, 197 ve 195.

İşletmeci William, *Wilson&Sons of Bannockburn* adını verdiği bu dokuma firmasıyla; 18.yy'ın ikinci yarısında, İskoçya'daki İngiliz askeri birliklerine, ekose üniformaları dokumaya başladı(Faiers, 2008: 154).

Wilson bu dönemde, İskoçya'nın birçok yerindeki dokuma atölyeleriyle bağlantıya geçmiş ve onlardan, buldukları bölgelere ait daha önce yapılmış ekose örneklerini istemiştir. Bundaki amacı, bu örnekleri dikkate alarak, İngiliz Birlikleri için farklı ekose deseni oluşturmaktır.

O'nun sayesinde, ilk standart, düzenli ekose dokumalar seri olarak üretilmeye başlandı. Sahip olduğu gelişmiş mekanik tezgahlarda dokumalar çok daha düzgün ve tekrar tekrar yapılabiliyordu. Özellikle 1782'de ekose desene getirilen yasağın kalkmasıyla, Wilson işlerini daha da ilerletti ve birçok farklı desen geliştirdi.

Önceleri bu desenlere numaralar veren Wilson, sonraları yaptığı desenleri kasaba isimleri, bölge isimleri yada "Robin Hood ekosesi" gibi bilinen ama aile isimleriyle alakalı olmayan isimlerle, tanımlamaya başladı.

Wilson, 18.yy'ın ikinci yarısında, desenlerine klan isimleri vermeye başladı. Wilson'ın bundaki amacı aslında tamamen ticari olmasına rağmen, insanların çok ilgisini çekti (Brown, 2012: 102).

O dönem İnsanların geçmişe, geleneklerine, atalarına olan ilgileri artmıştı. 19.yy'da bütün Avrupa'yı etkileyen Romantizm akımı, İskoçya'yı da etkisi altına almıştı. İnsanların eskiye olan özlemi sayesinde, bu gibi değerler yükselişe geçmiş, önem kazanmıştı(Faiers, 2008: 90).

William Wilson, 1810 ve 1820 yılları arasında topladığı ekoselerden oluşan bir katalog hazırladı. Referans olarak klan isimlerinin yer aldığı, yaklaşık 56 farklı ekose örneklerinden oluşan bu katalog, o dönem çok ilgi çekti(Zaczek ve Phillips, 2005: 104). Bundaki amacı, büyük olasılıkla ticari olan Wilson'ın bu yöntemi oldukça başarılı oldu(Brown, 2012: 102). Birçok insan kendisine gelip mensup olduğu klanın ekose desenini sormaya, olmayanlar da kendilerine ait desenler yapması için siparişlerde bulunmaya başladılar.

Wilson desenlerine klan isimleri vermekle büyük dikkat çekti. İskoçlar bu durumu

çok sevdi ve klanlara ait desen kavramı, artık İskoçya'nın geneline yayılan bir moda oldu(Wilton, 2007: 95).

Aslında klanlara ait ekose, bu döneme ait yeni bir kavram olmasına rağmen, insanlar arasında, sanki çok eski dönemlere, hatta antik çağlara kadar uzandığı ile ilgili bir algı, bir anlayış yayıldı. Bu konuyla ilgili birçok insan fikir yürüttü, konuyla ilgili kitaplar yazıldı. Her ne kadar bunların dayandığı sağlam kaynaklar olmasa da, bu durum, birçok insanın çok hoşuna gitti. Böylece klan ekoselerinin çeşitlenip günümüze kadar gelmesinin de temelleri atılmış oldu.

19.yy ortalarında yaşanan bu hareketli durum neticesinde, farklı renk ve desende birçok ekose desen geliştirilmiş ve İskoç tarihsel kültürüne ait gösterilmek amacıyla; İskoç ailelerine ve kurumlarına atfedilmiştir.

Günümüzde İskoçya'da, klan yanında birçok işletmenin, bölgenin, kurumun kendilerine ait desen oluşturma isteği bu şekilde başlamış oldu. Bunlardan bazıları 200, bazıları 2 yıllık geçmişe sahip olsalar da, bunlar İskoçlar için büyük önem taşımaya devam etmektedir.

21. İNGİLİZ KRALİYETİNİN EKOSEYE ETKİSİ

19.yy'da İngiliz Kraliyetinin, İskoçya'daki ekose desenin öneminin artmasına dolaylı da olsa katkılarının olduğu bilinir. Bunda belki de, kimliklerini bulma konusunda oldukça yol almış İskoç halkının sempatisini kazanmak, onları Birleşik Krallığın bir parçası olarak onurlandırmak ve isyanları bir şekilde engellemek gibi sebepler düşünülse de, İngiliz Kraliyetinin, bunda oldukça başarılı olduğu görülmektedir.

Ekosenin popülaritesini artıran çok önemli olay Kral IV.George'un, 1822'deki ziyareti olarak gösterilebilir. Uzun bir aradan sonra kraliyet ailesinden birinin İskoçya'yı ziyaret etmesi İskoçya'da çok önemsenmiştir. İngiliz kralı IV. George'un İskoçya ziyareti için, görkemli bir tören düzenlenmesine karar verilir ve bu tarihsel olay büyük bir şova dönüştürülür.

Töreni düzenleyen kişi, yeni kurulan(1820) Edinburg İskoç Kültür Derneği başkanı, Sir Walter Scott adında, İskoç halkının saygı duyduğu bir isimdi. Sir Walter Scott, törene katılacak herkesin, tören alanına gelirken, mutlaka ekose kıyafetler giymesi için, herkese çağrıda bulundu(Zaczek ve Philips, 2005: 62).

Törene katılan hemen hemen tüm İskoçlar, ekose desenden yapılan kıyafetler giymek için neredeyse birbirleriyle yarıştılar. Birçok dokuma atölyesi, kendilerine gelen talebi karşılayabilmek için gece –gündüz çalıştı ve o zamana kadar görülmemiş birçok farklı desen üretildi.

Burada dikkat çeken, sadece dağlık alanlardan ve adalardan gelenlerin değil; İskoçya'nın her tarafından gelen İskoçların, kendilerine has ekose desenden oluşan giysilerle bu törene, katılmış olmalarıydı. Ziyaret sonrasında, ailelere ait desenlerin oluşması ve çoğalması, büyük hız kazanmış oldu.

İngiliz kralı IV.George'un ziyareti çok önemliydi çünkü bu ziyaret, Kraliyet Ailesinin İskoçya'ya 171 yıl aradan sonra yaptığı bir ziyaretti(Zaczek ve Philips, 2005: 62). Kralın İskoçya ziyaretinden sonra yapılan tablosunda, İskoç geleneksel kıyafetiyle resmedilmesi oldukça düşündürücüdür(Bkz., Şekil.21.1.).

Şekil 21.1. İngiliz Kralı IV. George.
Kaynak: Faiers, 2008: 47.

Bu ziyareti düzenleyen İskoç entellektüel Walter Scott(Bkz., Şekil.21.2.), yazdığı romanlarla da İskoç kültürü ve ekose desenin popülaritesinin artmasına büyük katkıda bulunmuştur(Faiers, 2008:66). 1700'lerde yaşamış olan ve İngiliz birliklerine karşı verdiği mücadelelerle tanınan Rob Roy adındaki İskoç, O'nun romanları sayesinde büyük bir kahraman olarak anılmaya başlamış ve ölümsüzleşmiştir (Bkz., Şekil.21.3.).

Şekil 21.2. Sir Walter Scott.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005:64.

Şekil 21.3. Walter Scott'un ölümsüzleştirdiği Rob Roy, İngiliz Birliklerine karşı.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 43.

Sir Walter Scott, geleneklerine bağlı, değerlerine çok önem veren ve İskoçlar tarafından sevilen bir kişi ydi. Ziyaretin İskoç özgürlüğüne vurgu yapması gerektiğini düşünen Scott, bu töreni çok büyük bir özenle düzenledi. Belli başlı Klan liderleriyle konuşarak, törene katılacak olanların mutlaka geleneksel kıyafetlerle orada olmalarını istedi. Ayrıca, gayda eşliğinde özel bir sunumun da yapılması konusunda, onlarla işbirliği yaptı (Zaczek ve Phillips, 2005: 63).

Tren günü, güneşin doğuşundan batışına kadar gaydalar susmadı; binlerce İskoç gururla taşıdıkları geleneksel kıyafetleriyle tören alanında hazır bulundular. Tren İskoçlar için tek kelimeyle muhteşem geçti(Bkz., Şekil.21.4.). Bu tören için ‘‘Sir. Walter’ın görkemli Kelt töreni’’ diye bahsedilmesi(Zaczek ve Phillips, 2005: 64) ve ziyaretin, Kelt ırkını, bu kadar ihtişamlı bir Şekilde bir araya getirmesi, İskoç tarihi için çok önemlidir.

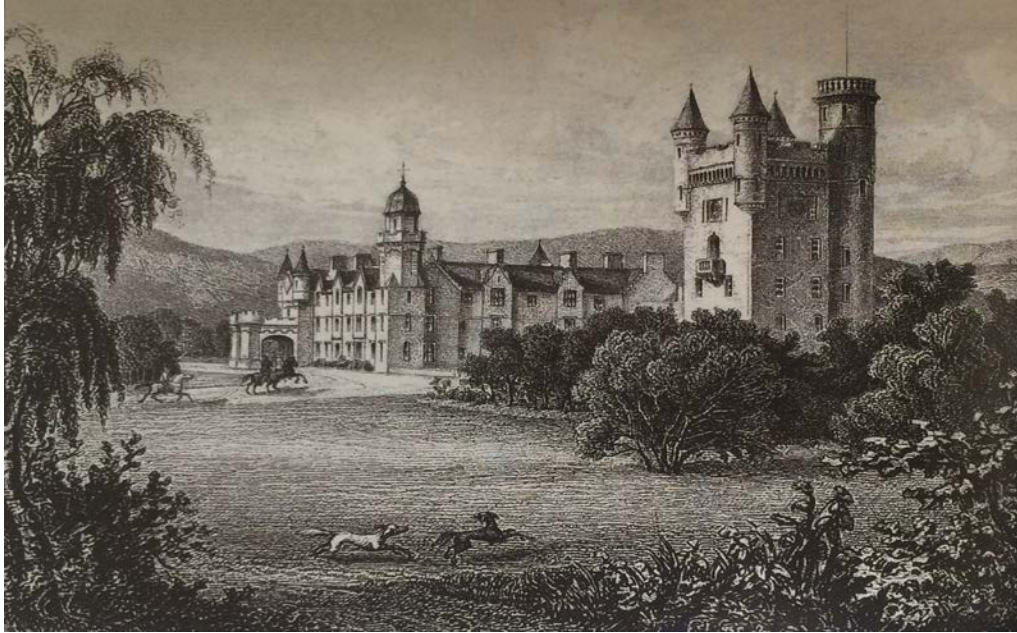
Şekil 21.4. 1822 yılında gerçekleşen ziyareti, İskoç Őlenine dönüştüren halkın, John Ewbank tarafından tasviri.

Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 63.

Aslında Sir Walter Scott, İskoç kültürü ve ekosenin bugünkü halini almasına ve bir anlamda moda olmasına sebep olan en önemli isimlerdendir.

Kralın ziyaretinden sonra, ekoselere ve özellikle klan ekoselerine ait bilgiler içeren kitaplar, kataloglar inanılmaz derecede arttı.

Amcası IV. George'un bu ziyaretinin ardından, kraliçe Victoria ve eşi Prens Albert da 1842'de İskoçya'ya gittiler. İskoçya'yı çok beğenen Kraliçe Victoria ve Prens Albert, buradan bir şato alarak, burayı İskoç tarzında dekore etmeye karar verdiler. Şato, Balmoral şatosuydu(Bkz., Şekil.21.5) ve kraliyet ailesinin İskoçya'da tatillerini geçirdikleri mekan olarak, bugüne kadar önemini yitirmedi.

Şekil 21.5. Meşhur Balmoral Şatosu
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 74.

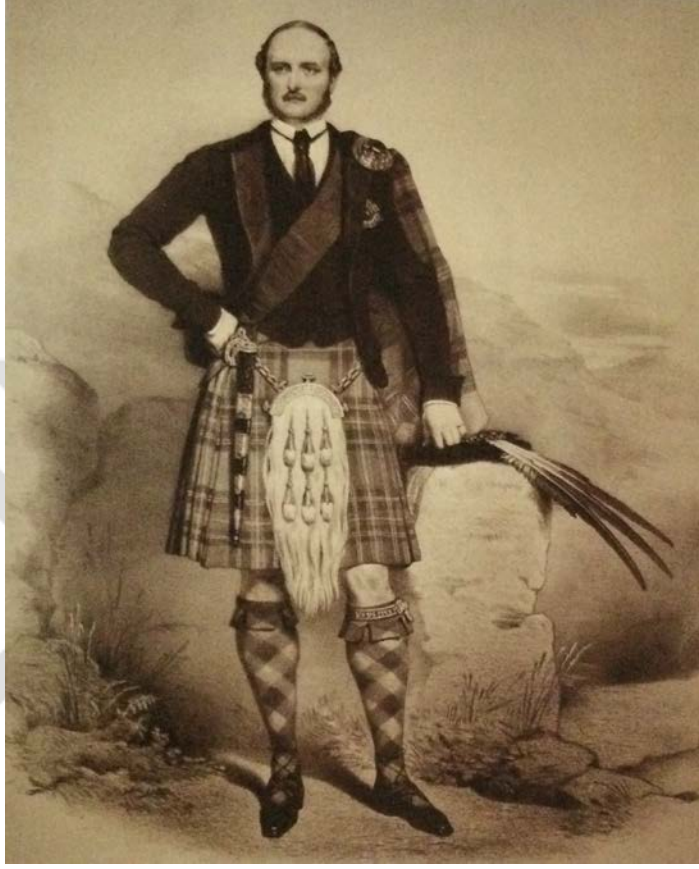
21.1. Kraliçe Victoria'nın Büyük ekose Tutkusu

İngiliz Kraliçesi Victoria(Bkz., Şekil.21.6.), ve eşi Prens Albert'ın(Bkz. Şekil.21.7.) da İskoçya'ya karşı özel bir ilgileri vardı ve ekose desene olan hayranlıklarını her zaman göstermeleriyle biliniyorlardı(Faiers, 2008:118).

Şekil 21.6. Kraliçe Victoria(1837-1901) ve ekose şalı.

Kaynak: <http://www.maggiemayfashions.com/belleepoque.html>(04-02-2015).

Şekil 21.7. Prens Albert İskoç geleneksel kıyafeti ile.
Kaynak: Faiers, 2008: 145.

Prens Albert, Balmoral şatosu için ekose bile tasarladı(Faiers, 2008: 122),(Bkz., Şekil.21.8). Şatonun iç dekorasyonunu kendisi ele alan Prens; bu ekoseye bolca yer vererek ve mekanı İskoç tarzına uygun bir şekilde yeniden düzenledi.

Şekil 21.8. Prens Albert'in tasarladığı Balmoral ekosesi.

Kaynak: http://www.estout.com/designthreads/archive/History-12_14-History_of_Tartan.asp(10-12-2014)

Balmoral ekosesi, Prens ve ailesi tarafından kıyafetlerde de kullanılmakla birlikte; perdeden döşemeliğe, halıya kadar sarayın birçok yerinde bolca kullanılmıştır(Bkz., Şekil.21.9., Şekil.21.10.).

Şekil 21.9. Kraliçe Victoria'nın Balmoral'daki oturma odası.

Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 75.

Kraliçe Victoria da, ekoseye çok düşküdü ve bunu her fırsatta her yerde, ailesiyle beraber gösteriyordu. Ekose, Kraliçe sayesinde Avrupa ve Amerika çok popüler oldu. Kravattan, şala, etekten elbiseye kadar ekoseden yapılmış kıyafetler birçok kişi tarafından, giyilmeye, kullanılmaya başlandı(Bkz., Şekil.21.11.).

Şekil 21.10. Victoria dönemi ve günlük kadın giyiminde ekose desen-1857.

Kaynak: Fogg, 2014: 152.

Bu dönemde ekose erkek kıyafetlerinde de görülmeye başlandı. Fransız şirketler ve Britanya markaları Aquascutum ile Burberry(Bkz.Şekil.11.), avcılık, balık tutma ve atış talimleri için su geçirmez fitilli kumaşlardan yapılan astarlı kıyafetler piyasaya sürdü. Ekose 1890'larda son derece popüler hale geldi(Orsborne ve diğ., 2013: 216), (Bkz., Şekil.21.12.)

Şekil 21.11. Burberry markasına ait ünlü ekose desen, 19. yy ortalarında kullanılmaya başlandı.
Kaynak: Burberry ceketten resim çekilmiştir.

Şekil 21.12. Ekose, 19. yy ortalarından sonra çok popüler oldu.

Kaynak: Orsborne ve diğ., 2013: 216

Kraliçe Victoria'nın, ekose ve İskoç kültürüne olan tutkusu o kadar fazlaydı ki, bu durum, dönemin dergileri tarafından alay konusu bile olmuştur(Bkz., Şekil.21.13.).

Şekil 21.13. Victoria döneminde, dergilerde yer alan bir karikatür.
Kaynak: Wilton, 2007: 156.

21.2. İngiliz Kraliyetinin Devam Eden Ekose Tutkusu

İskoçya ve ekose Kraliçe Victoria'dan sonra, çok fazla önem kazanmış ve bu dönemden sonra İngilizler için de özel bir yere sahip olmuştur. Kraliçe'den sonra oğlu Prens Edward'ın da ekoseye olan ilgisinin devam ettiği görülür.

Rahat ve kullanışlı kıyafetler giymesiyle ünlene Prens Edward için, İskoç tarzı kumaş ve giyim ideal olmuştur. Prens Edward, o zamanlar erkek giyiminde moda olan, abartılı kıyafetlerden uzak durmuş ve İskoç tarzını kendine göre harmanlamıştır(Bkz., Şekil.21.14.). Ayrıca, rahatlığın ön plana çıktığı resmi erkek giyimi; O'nun sayesinde popüler olmuştur(Fogg, 2014: 159).

Şekil 21.14. Prens Edward, İskoç tarzı giyimiyle.
Kaynak: Fogg, 2014: 159.

Kraliçe Victoria'nın torunu, Kral VIII. Edward(Bkz., Şekil.21.15.) da, kısa süren krallığı boyunca, ekoseye olan tutkusunu her fırsatta göstermiştir. O'nun erkek modası üzerindeki etkisi çağdaşlarının çok ötesinde olmuştur. Ekose takımları savaş sonrası Amerikan modasını da etkilemiş, ekose desenli palto ve gömleklerin yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür(Orsborne ve diğ., 2013: 286).

Şekil 21.15. Geleneksel İskoç kıyafetiyle 8.Edward.
Kaynak: [http://sites.psu.edu/okkrcl/\(03-01-2016\)](http://sites.psu.edu/okkrcl/(03-01-2016)).

19.yy'da, İngiliz Kraliyeti için önem kazanan ekose ve Balmoral Şatosu, daha sonra da İngiliz Kraliyet Ailesi için ayrı bir yer tutmaya devam etmiştir(Bkz., Şekil.21.16).

Şekil 21.16. Kraliçe II. Elizabeth ve ailesi Balmoral'da-Eylül 1960.
Kaynak: [http://www.people.com/people/package/article/0,,20395222_20955288,00.html\(25-10-2015\)](http://www.people.com/people/package/article/0,,20395222_20955288,00.html(25-10-2015))

22. EKOSENİN YÜKSELMESİNDE EDEBİYATIN ETKİSİ

James Logan(Bkz., Şekil.22.1.) adlı yazarın, biraz romantikçe sayılabilecek “İskoçlar ve Kelt Kültürü” adında, klanlara ait bilgi ve 72 tane elde hazırlanmış(Robert Ronald McIan tarafından yapılan), özel renkli baskılardan oluşan kitabı 1831’de basıldı(Zaczek ve Phillips, 2005: 71). Bundan sonra, bu alandaki hareket büyük bir hızla arttı ve İskoç ekose endüstrisi, yeni klan ekoseleri geliştirmeleri gerekliliğini düşünerek, çalışmalarını yoğunlaştırdı.

Kitap çok ilgi çekti, bunun en önemli sebebi de kitapta yer alan resimlerin, o zamana göre oldukça değişik hatta, tiyatral bir şekilde çizilmiş resimlerle dolu olmasındandı. Resimleri çizen Ronald Mc. Clan, aslında başarılı bir aktördü ve birçok önemli oyunda yer almıştı(Wilton, 2007: 20). Tiyatro geçmişinin de etkisiyle, böylesine güzel ve özel resimler yaptığı düşünülen R. Mc. Clan bu çalışmayla, resim yapma konusunda da ne kadar yetenekli olduğunu gösterdi, birçok yerde sergiler açtı.

James Logan’ın kitabı için yaptığı çalışmalardan sonra, aynı zamanda başarılı bir ressam olarak da adından söz ettiren Mc. Clan, daha sonraki yıllarda resim kariyerine devam etti ve ileriki zamanda, Kraliyet Sanat Akademisi üyesi oldu.

Şekil 22.1. James Logan.

Kaynak: [http://www.tartansauthority.com/research/researchers/James-grant/\(26-01-2016\)](http://www.tartansauthority.com/research/researchers/James-grant/(26-01-2016)).

Klanlara ait ekose örneklerini gösteren başka bir yayın da, 1842'de basılan Vestiarium Scoticum'dur(Bkz., Şekil.22.2.).

Şekil 22.2. 1842’de basılan Vestiarium Scotium.
Kaynak: Wilton, 2007: 7.

Bu çalışma iki kardeşe aitti. Kendilerini John Sobieski Stuart ve Charles Edward Stuart diye tanıtan bu iki kardeş(Bkz., Şekil.22.3.), 1822’de gündeme geldi. “Sobieski Stuarts” olarak da anılan bu kardeşler, yayınladıkları örnekleri; çok eski hatta milattan önceki dönemlere ait İskoç kaynağından elde ettiklerini iddia ettiler ama bu kaynağı bir türlü ortaya çıkaramadılar(Zaczek ve Philips, 2005: 73). Bu durum da oldukça dikkat çekicidir.

Şekil 22.3. Sobieski kardeşler.

Kaynak: Wilton, 2007: 6.

Yazar Logan ve Sobieski kardeşlerin, İskoç tarihi ile ilgili çok da objektif olmayan hatta biraz romantikçe sayılabilecek bu yayınlarından sonra, konu giderek daha da çok dikkat çekmeye başladı. İki yıl sonra, klanların tarihi ve kıyafetleri ile ilgili başka bir kitap daha yayınlandı(The Costume of the Clans) . Bu tarz kitaplar, bunları takip eden yıllarda, diğer başka yazarlara da esin kaynağı oldu. 19. ve 20.yy boyunca da ekose ile ilgili birbiri ardınca kitap yazılması, olağan hale geldi.

22.1. Edebiyatla Gelişen Klan Ekoseleri Merakı

James Logan'ın kitabı, aslında İskoçlar için yeni bir dönemin başlamasına sebep olmuştur. Ronald Mc. Clan'ın güzel çizimleri ile dolu klanlara ait resimlerin yer aldığı kitap, birçok İskoç'u etkilemiş ve kendi klanlarıyla alakalı meraklarını çoğaltmıştır.

Artık İskoçlar, kendi klanlarına ait ekose desenleri bulma ve sahiplenme yarışına girmişlerdir. Bunun neticesinde de bugün, İskoç kültürünün en önemli öğelerinden olan klan ekoseleri doğmuştur. Günümüzde, birçok İskoç ailesinin kendilerine ait ekoseleri bulunmaktadır.

Aşağıda James Logan'ın kitabından; Ronald Mc Clan'a ait resimler(Bkz., Şekil.22.4., Şekil.22.5)

Şekil 22.4. Klan Mac Bain(solda) ve Klan MacKay
Kaynak: Wilton, 2007: 38 ve 15.

Şekil 22.5. Munro(solda) ve Mac Leod klanları.
Kaynak: Wilton, 2007: 20-66.

Daha önce de vurguladığımız gibi, her ne kadar 19.yy başlarında icat edilmiş olsa da klan ekoseleri, İskoçya kültürü için çok önemlidir(Bkz., Şekil.22.6.) ve günümüze kadar değer kazanarak gelebilmeyi başarmıştır.

Şekil 22.6. 19.yy sonunda gururla kendilerine ait ekoselerini taşıyan klan mensupları.

Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005:206.

22.2. 20.yy'da Klan Ekoseleri

Önceleri, büyük bir tarihsel heyecan, geleneksel değerlere övgü ve highland kültürünün yansıması olarak görülen klan ekoseleri; 20.yy'da oluşan ticari gelişmelerle birlikte farklı boyutlara taşınmıştır. İskoç Highland kültürü ve tarihi tekrar keşfedilmiş ve klan ekoseleri de, popüler pazarın bir parçası olmaktan kaçamamıştır. Aslında ekosenin, İskoçya ve İskoç kültürel varlığının, Avrupa'da yükselmesine katkıları şüphesiz olmakla birlikte; İskoçya'nın sahip olduğu bu imaj, O'nu, ister istemez modern zamanlara ve modern ticaretin kurallarına uymaya zorlamıştır(Zaczek ve Phillips, 2005: 65).

20.yy'ın başlarında hazırlanmış klan ekoseleri ve klanlara ait hikayelerin yer aldığı kartlar da, hemen her dönem ilgi çekmiş ve günümüze kadar popülaritesini korumuştur. Birçok ürünün yanında verilen bu kartlarla, İskoç ürünleri ile klanlar arasındaki

bağlantının varlığına dikkat çekilmeye çalışıldığı, anlaşılmaktadır.(Bkz., Şekil.22.7). İskoç markaları bu tarz uygulamaları çok sık yapmaktadır.

Şekil 22.7. Klanlara ait bilgi kartları.
Kaynak: [http://www.pinterest.com/mcposen/celtic/\(14-03-2015\)](http://www.pinterest.com/mcposen/celtic/(14-03-2015)).

Klanlara ait haritalar düzenlenmiş, akla gelebilecek hemen her türlü hediyelik eşya yapılmıştır. Günümüzde, İskoçya’da klan ekoseleri, daha çok klan turizmine yönelik bir pazarlama taktiğine dönüşmüştür(Bkz., Şekil.22.8.).

Şekil 22.8. İskoçya'da turizm ve turistik eşya deyince, akla neredeyse sadece ekose gelmektedir.
Kaynak: İskoçya ziyareti, 2014.

22.3. Klan Ekoselerinin Kayıt Altına Alınması ve Kurumlara Ait Ekoseler

İskoçya'da, ekoseler, 19.yy'ın başından beri kayıt altına alınmaktadır.(Zaczek ve Phillips, 2005: 104). Günümüzde birçok kayıtlı ekose desen mevcuttur. Bunların yaklaşık 7 bine yakın olduğu bilinmektedir ve hemen hemen yılda 150 yeni ekose bunlara eklenmektedir(Green, 2010:117).

Günümüzde büyük ailelere özgü klan ekoseleri yanında, birçok kuruma, topluluğa ait ekose desenler vardır. Klan ekoseleri yanında, tüm bu ekoselerin de kayıt altına alınması ve korunması için 1960'larda, İskoç Toplumsal Örgütü, İskoç Ekose Derneği'ni kurar(Zaczek ve Philips, 2005, sayfa: 99).

Sonraları, Ekose Kayıt Merkezi(Scottish Register of Tartan-SRT) adıyla, başka bir dernek daha kurulur ve isteyen, kayıt altına almak istediği ekoseyi, bu derneklere giderek kaydettirebilme imkanına sahip olur. Kayıtlı ekoselerin kullanımı, özel şartlara bağlı olsa da, bu desenlerin, Birleşik Krallık dışında kullanımı konusunda herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Dünya üzerinde birçok önemli kurumun, kuruluşun kayıtlı ekoseleri vardır. İskoç diasporası, Amerika, Kanada, Avustralya gibi birçok ülkede önemli bir nüfusa ve güçlü bir potansiyele sahiptir. Bunlar, buldukları ülkelerde de ekose geleneğini sürdürmeye devam etmektedirler. İskoç asıllıların yoğun olarak yaşadığı bazı ülkelerde; birçok devlet kurum ve kuruluşlarına ait ekoselerin bulunduğu bilinmektedir.(Bkz., Şekil.22.9., Şekil.22.10.).

Şekil 22.9. Avustralya ve bazı şehirlerin ekoseleri.
Kaynak: Wilton, 2007:191.

Şekil 22.10. Kanada Kraliyet Hava Kuvvetlerine ait bando takımı ve gayda çalan Kanada askerleri.
Kaynak: Wilton, 2007: 49.

22.3.1. Ekose Desenin Polis Üniormalarında Kullanılması

İskoç askerlerinin yüzlerce yıl şapkalarının etrafı için kullandıkları siyah beyaz ekose desen; 1930 yılında İskoç polisi ile otobüs şoförlerinin üniformalarını ayırt edebilmek için kullanılmaya başlar. Üniformaların daha çok ceket kolları ve şapka kenarlarında yer alan desen, çok kısa zamanda benimsenir. Avrupa Birliği ülkelerinin polis teşkilatlarının da evrensel sembolü olarak kabul edilmesiyle, dünya geneline yayılır(Wilton, 2007: 134), (Bkz. Şekil.22.11.).

Şekil 22.11. 1930'da İskoçya'da ilk kez polis teşkilatının kullandığı ekose.

Kaynak: Wilton, 2007: 134.

23. 20.YÜZYIL MODASINDA VE TOPLUMSAL HAYATINDA EKOSE

Ekose günümüzde, oldukça popüler bir desendir. Çok uzun yıllar İskoç savaşçıları ve askerleriyle özdeşleşen bu desen; 19.yy'ın ilk yarısında Avrupa giyimini de etkisi altına almıştır. Sonraki yıllarda ise, moda dergilerinin yayına geçmesiyle; ekose desenli kıyafetler, bu dergilerde sık sık görülmeye başlar.

Dergilerin ilk sayılarında, daha çok klan ekoselerinin yer aldığı bilinmektedir. Kraliçe Victoria döneminde ise kraliçenin ekose kıyafetler ve aksesuarlarla bu dergilerde boy göstermesiyle, önce kadın giyiminde; sonra da kadın-erkek giyimi ile aksesuarlarında sıklıkla kullanılmaya başlandı ve giderek dünya geneline yayıldı(Bkz., Şekil.23.1.).

Şekil 23.1. 1826'da Fransız modasını gösteren bir çalışma.
Kaynak: Zaczek ve Phillips, 2005: 65.

Bu dönemde, İngiliz aristokrasinin ve askeriyenin ekose deseni çokça kullanması da desene ayrı bir değer ve popülerite katmıştır. O günden bugüne, ünlü olsun olmasın, birçok tasarımcı ekose desenden oluşan kumaşlarla bir şekilde çalışma yapmış veya tasarımlarında kullanmıştır.

23.1. 20. Yüzyıl Başlarında Değişen Moda ve Ekose Desen

20.yy'da, modayı etkileyen, dolaylı yada dolaysız birçok değişimin olduğu bilinmektedir. Şehirlerin çoğaldığı, teknolojinin geliştiği ve bir çok değişimin yaşandığı bu dönemde; insanların yaşam ve giyim tarzları da değişmiş, çeşitlenmiştir. İnsanların hayatına; sağlıklı yaşam, spor yapmak gibi birçok farklı kavram, girmiştir.

Bununla birlikte; bazı fiziksel aktiviteler için özel kıyafetler ortaya çıkmasına rağmen, 20.yy başlarında birçok kadın hala hareketlerini kısıtlayıcı kıyafetler giyiyor ve yeni moda akımlarına uymak için çaba gösteriyordu.

Kadın giyimi 1900 -1914ü yılları arasında, büyük bir değişim geçirmesine rağmen; belli özelliklerin değişimi son derece yavaştı. Kadınlar, 1910'ların sonunda özellikle de spor yaparken ya da günlük kıyafet olarak hırka ve tunikler giymeye başladılar.

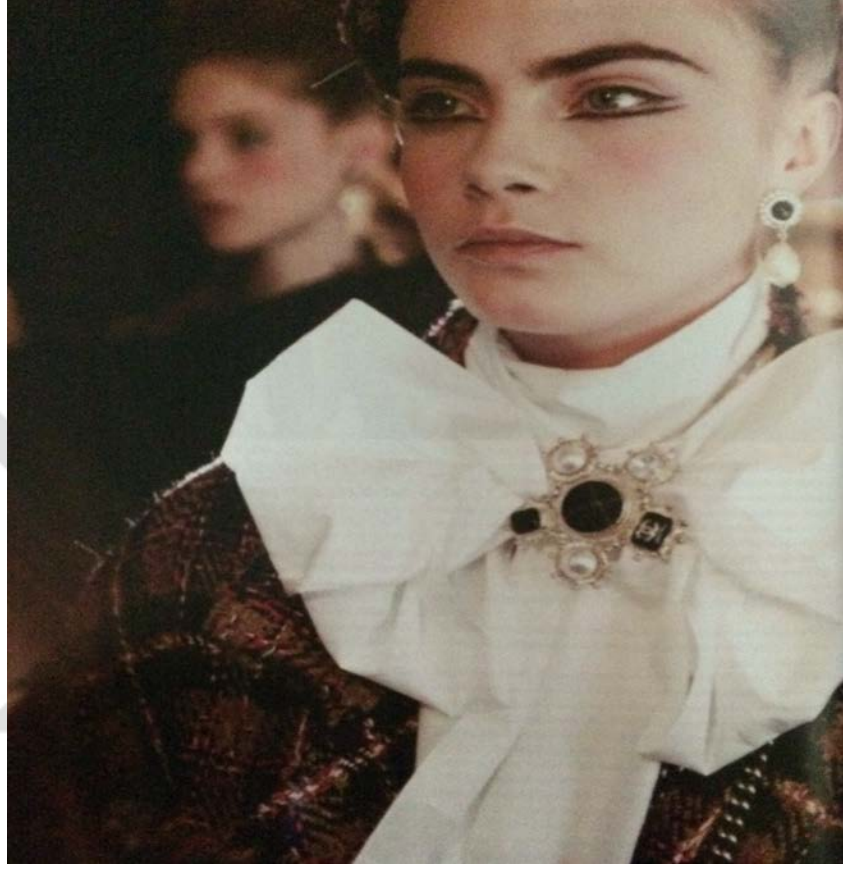
Coco Chanel'in 1913 yılının başında Normandiya sahilinde giydiği örgü kazak herkesin dikkatini çekti. Örgü, önceleri yalnızca iç çamaşırlarında kullanılıyordu fakat Chanel'in tasarladığı örgü palto ve takımlar son derece popüler oldu(Bkz., Şekil.23.2). Örgü kıyafetler artık, aktif ve modern kadınlar için vazgeçilmez hale geldi(Orsborne ve diğ., 2013: 250).

Şekil 23.2. Modacı Chanel ve örgü takımı.
Kaynak: Cosgrave, 2003: 223

23.1.1. Chanel'in Ekoseye Etkisi

20.yy.'ın başlarında ekose deseni, en çok ve oldukça etkileyici bir şekilde kullanan tasarımcının ünlü modacı Chanel olduğunu görürüz. Daha önce Harris Tweed dokumalarından bahsederken Chanel'in ekoseye olan ilgisini ele almıştık. Gerçekten de Chanel'in, o dönemlerde, tasarımlarında sık sık kullandığı ekose desen, Chanel markasının bugün de en belirgin özelliği olmaya devam etmektedir(Bkz., Şekil.23.3.).

Şekil 23.3. Chanel ve ekose ayrılmaz bir bütündür.

Kaynak: Harper's Bazaar dergisi, Ocak-2013, sayı:109, sayfa:162.

Coco Chanel, her zaman ekoseye olan tutkusuyla bilinirdi. Bu tutku, 1923'te tanıştığı erkek arkadaşıyla, İskoçya'da yaşadığı güzel günler ve onun tarzından etkilenmesiyle, iyice doruğa çıkmıştır.

İskoçya'nın uçsuz bucaksız yeşillikleri ve muhteşem doğası içinde geçirdiği uzun zaman sayesinde; İskoç hayatı ve ekose çeşitleri konusunda ilgisi ve bilgisi artan Chanel; ekoseden çok etkilenmiştir. Sonraları da, İskoçların rahat giyim tarzı ve ekose; O'nun en büyük ilham kaynağı olmuştur.

Kıyafetlerinde, erkek giyimini andıran ve rahatlığı ön plana çıkaran çizgileri kullanmasıyla tanınan Chanel'in, bunda, İskoçya tecrübesinin etkisi çok büyük olmuştur. 1950 ve 1960'larda hazırladığı koleksiyonlarda, kıyafetten aksesuara; ekoseye oldukça fazla yer vermiştir(Bkz., Şekil.23.4.).

Şekil 23.4. 1967 yılı ve Chanel mankenleri Moskova'da.

Kaynak: [http://marshallmatlock.com/2011/10/chanel-collections-and-creations/\(17-10-2015\).](http://marshallmatlock.com/2011/10/chanel-collections-and-creations/(17-10-2015).)

Ölümünün ardından modaevi varlığını sürdürdü ve 1978 yılında ilk(hazır giyim) mağazası açıldı. 1983'te Chanel'in başına geçen Karl Lagerfeld de, O'nun bu büyük tutkusunu devam ettirmeye özen göstermiştir(Bkz., Şekil.23.5). Ekose ve Chanel markası, birbirinden ayrılmaz ikili olarak, moda dünyasının en etkileyici unsurlarından olmuşlardır.

Şekil 23.5. Chanel'den sonra, modaevinin başına geçen Karl Lagerfeld.
Kaynak: L'officiel dergisi, Ocak-2013, sayı:5, sayfa: 93.

Chanel markasının, uzun yıllardır başında olan Karl Lagerfeld, bu özelliği her zaman vurgulamasıyla tanınır. Chanel'in 2013 sonbahar-kış koleksiyonunun tanıtımında yapılanlar, ekoseyi her yönüyle gözler önüne sermiş ve defileyi; muhteşem bir görsel şölene dönüştürmüştür. Ünlü İskoç kraliçesi Mary Stuart'ın doğduğu şato olan Linlithgow'da düzenlenen defilede, her şeyin en ince ayrıntısına kadar düşünülmesi (Bkz., Şekil.23.6.) oldukça etkileyici olmuştur. İskoçya ve ekose teması, büyüleyici bir şekilde davete, damgasını vurmuştur.

Şekil 23.6. Chanel'in, 2013 modasının tanıtımında davetiyelerden mekana; davetlilere verilen battaniyelere kadar her şey ekose olarak düşünülmüş.

Kaynak: L'official dergisi, Ocak-2013, sayı:5, sayfa: 92-94-95.

80'li yaşlarda hayata veda eden Chanel'in(1971) tasarımları, Lagerfeld sayesinde, herkes tarafından beğenilerek kullanılmaya devam etti. Chanel'i global ölçekte tanınan bir marka haline getiren Lagerfeld; Chanel'in tasarımlarına hayat vererek, onların zamanın ötesinde bir sadeliğe sahip olduğunu kanıtlamaktadır(Bkz., Şekil.23.7.), (Orsborne ve diğ., 2013: 249).

Şekil 23.7. Chanel'in 2013 sonbahar-kış modasına ait tasarımlarından bazıları.
Kaynak: L'officiel dergisi, Ocak-2013, sayı:5, sayfa: 97.

23.2. Okul Üniformalarında Ekose Desen

Sonraki yıllarda, modanın geçirdiği evreler ve değişimler; toplumsal olayların modaya etkisinin giderek artması, ekosenin kullanımında da ilginç değişikliklere sebep olmuştur.

İngiltere’de Kraliçe Victoria’nın başlattığı, ekose modası; 20.yy’ın başlarında İngilizlerin disipliniyle meşhur kız okullarında, görülmeye başlar ve böylece ekose farklı bir boyuta geçer. Daha sonraki yıllarda da Edinburg’taki özel okullar, 1969 yılında, bu uygulamayı benimser. Bundan kısa bir süre sonra da Avrupa, Amerika ve Japonya’da birçok okul(daha çok özel okullar), kıyafetlerinde ekoseye bolca yer verir(Bkz., Şekil.23.8.), (Brown, 2012, sayfa:177).

Bugün, dünyanın birçok yerinde, özel olsun olmasın, ekoseden yapılan üniformalar birçok okulun tercihi durumunda. Günümüzde, ülkemiz de dahil birçok ülkede, ekose desenli okul kıyafetleri oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

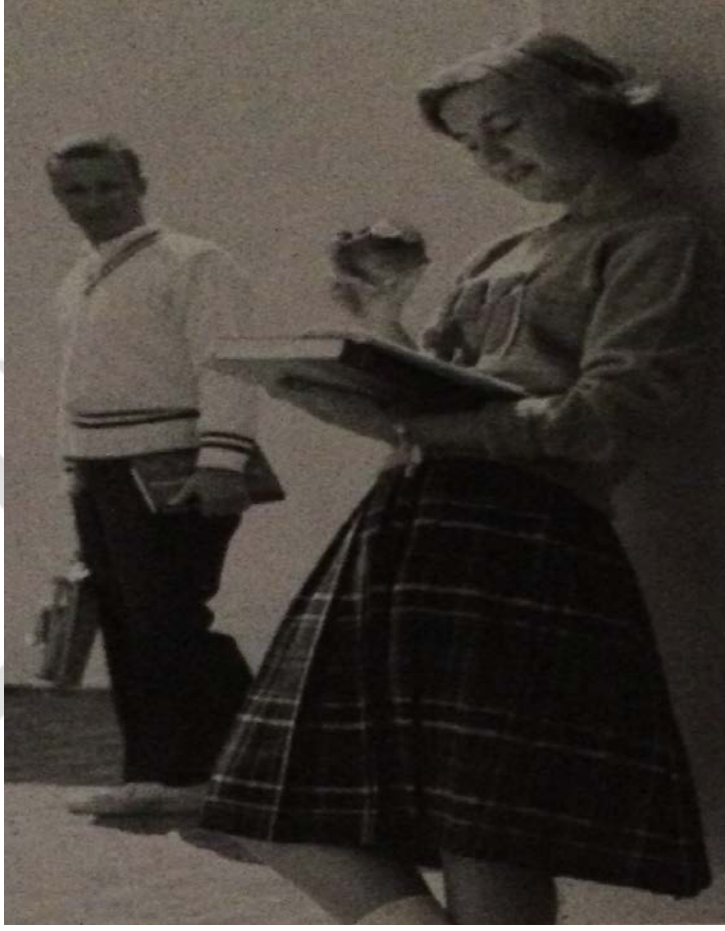
Şekil 23.8. Ekose günümüzde birçok okulun tercih ettiği bir desendir.
Kaynak: Wilton, 2007:130.

23.2.1. Ekose Okul Üniformalarından Çıkan Tarzlar

Amerika’da okul üniformaları, II. Dünya savaşından sonra, gençler arasında yeni bir tarzın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu dönemde gençler kendilerine ait bir tarz oluşturma çabasına girmişlerdi. Bu gençlerin, kendi tarzlarını oluşturmaya çalışması sonucu ise “preppy” denen bir tarz doğmuştur. Bu tarz; daha ılımlı, aile değerlerine önem veren, asi olmayan gençlerin tercih ettiği bir giyim tarzıydı ve Amerika’da çok tutulmuştu (Fogg, 2014: 309). Zamanın ünlü okullarının üniformalarından esinlenerek(Bkz., Şekil.23.9.), ortaya çıkan bu tarzda(Bkz., Şekil.23.10.) ekose desen, hep ön plandadır.

Şekil 23.9. Yale öğrencileri ve okul üniformaları.
Kaynak: Fogg,2014: 308.

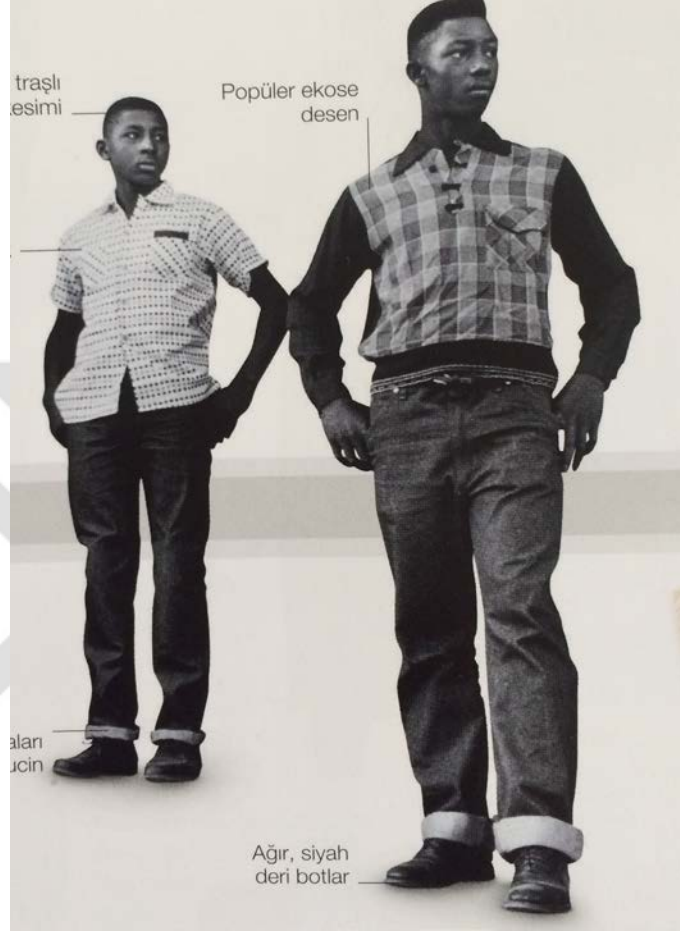
Şekil 23.10. Amerika’da ortaya çıkan ‘preppy tarzı’.
Kaynak: Fogg, 2014: 309.

1945 yılında Amerikan askerleri Paris’te *swing* dansını tanıttı ve Fransız gençleri, bu dansa karşı büyük hayranlık duydular. Swing tarzına, kendilerinden bir şeyler ekleyerek, yeni bir tarz oluşturdular(Bkz. Şekil.22.11.).

Şekil 23.11. Fransız gençleri ve *swing* dansı-1949.
Kaynak: Orsborne A. ve diğerleri., 2013: 345.

1940'lara kadar birçok genç 16 yaşına gelmeden okulu bırakıyor, çalışmaya başlıyor ya da orduya katılıyordu. 1950'lerde ailelerin maddi durumu iyileşmeye başladıkça gençler de bu kadar erken yaşta evden ayrılmak zorunda kalmadılar. Fakat bu kez de bağımsızlıklarını daha farklı yollardan göstermenin yollarını aradılar ve sıradan insanlardan daha farklı giyinmeye başladılar. Denim firmaları yeni çıkardıkları dar pantolonlarla gençleri hedef aldılar. Gençlerin benimsediği bu yeni giyim tarzı yetişkinler tarafından onaylanmıyordu. Birçok genç erkek de okulda yasak olan denim pantolonları ve ekose desenli gömleklere giyerek; rahat ve lakayıt görünmeye çalışıyordu. Bu davranış tarzı da o zamanlar tıpkı denim gibi çok popülerdi (Orsborne ve diğ., 2013: 344-345), (Bkz., Şekil.23.12.).

Şekil 23.12. Denim ve ekose gömlek-1958.
Kaynak: Orsborne A. ve diğerleri., 2013: 345.

24. DEĞİŞEN GENÇLİK VE EKOSE DESEN

1950’li yıllarla birlikte, artık gençlik için yeni bir dönem başlamıştı. Bu, birçokları tarafından ‘yeni nesil gençliğin doğuşu’ olarak nitelendirilmekteydi. Bu dönemden sonra çeşitli akımlar ve trendler, gençleri sık sık etkisi altına almaya devam etti.

24.1. Ekose ve Punk

1970’lerde dünya genelinde, toplumsal anlamda büyük değişiklikler olmaya başladı. Bu dönemde görülen Punk akımı ise dünyadaki birçok ülkede etkisini göstermiş ve toplumların özellikle genç kesimini, oldukça fazla etkisi altına almıştır.

24.1.1. Vivienne Westwood Ekose ve Punk

Bu sırada moda dünyasına adım atan Vivienne Westwood(Bkz., Şekil.24.1.) adlı tasarımcı, yaptığı çalışmalarla, bir anda dünya çapında meşhur olur. Aslında ilkokul öğretmeni olan Westwood, erkek arkadaşının sayesinde tanıştığı dönemin ünlü punk müzik grubu, Romanos için tasarladığı kıyafetlerle, bir anda büyük ün kazanır.

Şekil 24.1. Vivienne Westwood

Kaynak: <http://www.telegraph.co.uk/gardening/5983691/Me-and-my-garden-Vivienne-Westwood.html>(15-10-2015).

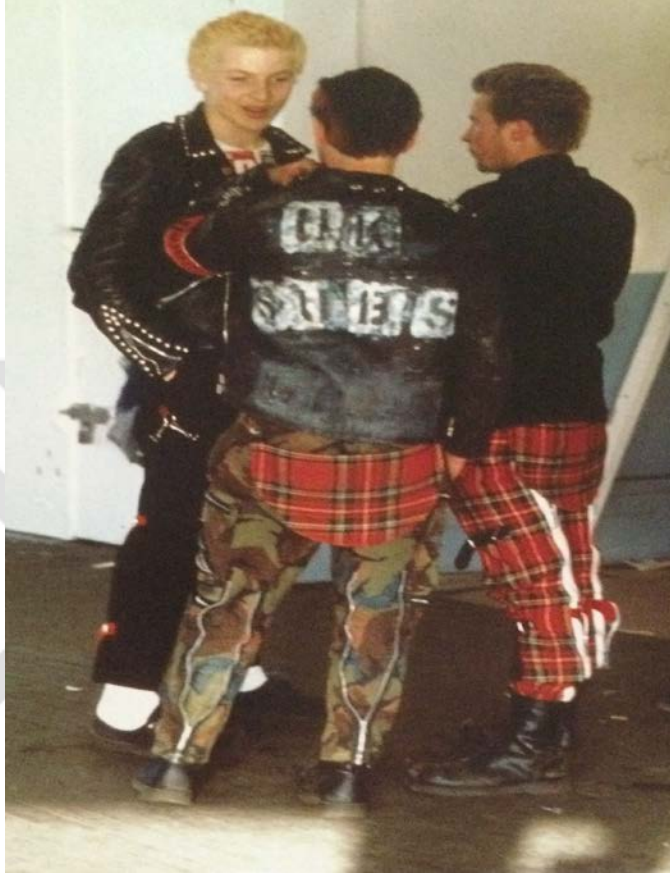
Westwood, grup için hazırladığı kıyafette; Kraliçe II.Elizabeth'e ait özel ekose olan Royal Stewart ekosesini kullanmış ve bu olay büyük yankı uyandırmıştı. Bu durum, özellikle punkların çok hoşuna gitti ve bundan sonra başta Royal Stewart ekosesi olmak üzere, ekose artık punkçuların en çok sevdiği desen haline geldi.

1831'de James Logan'ın kitabında ilk kez yayınlanan Kraliyete ait ekose desen(Bkz., Şekil.24.2.), Vivienne Westwood sayesinde, punkların en önemli sembolü oldu.

Şekil 24.2. Kraliçeye ait Royal Stewart ekosesi.
Kaynak: :Zacsek ve Phillips, 2005: 173.

Dünyanın birçok ülkesinde punklar kendilerini bu desenle ifade etmeye başladılar(Bkz., Şekil.24.3.). Punklar, hippie kültüründen, rock yıldızlarından çokça etkilenmekteydiler. Punk akımının ideolojileri arasında; anti-kapitalizm, anti-ırkçılık, çevrecilik, hayvan haklarını koruma vs. gibi konular ağırlıklıydı. Punklar genelde mevcut sisteme karşı başkaldırıya meyilliydiler, bu konuda biraz da anarşistçe sayılabilecek yaklaşım içindeydiler.

Şekil 24.3. 1970'ler ve punk gençler.
Kaynak: Faiers, 2008: 95.

Almanya'dan Japonya'ya kadar birçok punk, ekoseden yapılmış kıyafetler giymeye başladı(Bkz., Şekil.24.4., Şekil.24.5.). Onların, Royal Stewart denen ekoseyi, bu kadar benimsemelerindeki sebep, kendilerini yönetenlerle dalga geçmek, yapılanlardan memnun olmadıklarını göstermekti. Zaten punklar, bu ekoseyi daha çok yırtık, pırtık giyerek, bir şekilde bu düşüncelerini vurgulamaya çalışıyorlardı. Giyim onlar için, düşüncelerinin bir ifadesiydi.

Şekil 24.4 : Almanya’da bir protesto ve bir punk genç.

Kaynak: <http://popupblog.co.za/2014/04/02aw-14-tartan-revolution/> (28-04-2015).

Şekil 24.5. Japonya ve Tokyo’den genç punk gençler.

Kaynak: [http://itsalluk.com/tartan-scotland-fashion-punks/\(28-04-2015\)](http://itsalluk.com/tartan-scotland-fashion-punks/(28-04-2015))

Ekoseyi punk kültürüyle birleştiren ve böylelikle, punkın görsel kimliğine büyük katkıda bulunan Vivienne Westwood; o günden bu yana da *punk kraliçesi* olarak bilinmektedir. Birçok koleksiyonunda, punk ve ekoseyi çoğu zaman, beraber kullanmasıyla ünlüdür(Bkz., Şekil.24.6.).

Şekil 24.6. Vivienne Westwood Sonbahar-Kış 2004-2005.
Kaynak: Faiers, 2008: 60(solda) ve Wilton, 2007: 78.

En çok beğenilen İngiliz moda tasarımcılarından biri olan Vivienne Westwood, ekoseyi de en güzel kullanan tasarımcılardan biridir. Pop kültürü, tarih ve güçlü kadın imajı gibi temaları harmanlayarak oluşturduğu onlarca koleksiyonunda; bu desene sık sık yer vermiştir (Bkz., Şekil.24.7., Şekil.24.8.).

Şekil 24.7. Westwood, sonbahar-kış 1990-91 (solda) ve Westwood, sonbahar-kış 1991-92.
Kaynak: Faiers, 2008: 101,74.

Şekil 24.8. Westwood Sonbahar-kış 1991-92 (en solda) ve Westwood, sonbahar-kış 1993-94.
Kaynak: Faiers, 2008: 115-104-105.

24.1.2. Jean Paul Gaultier Ekose ve Punk

Vivienne Westwood'dan sonra punk ve ekoseyi en çok kullanan diğerk tasarımcı da, ünlü Fransız tasarımcı Jean Paul Gaultier'dir. Tasarımcı, gelenekselle, sokak trendlerini ve pop kültürünü çok güzel bir şekilde kullanma konusunda oldukça başarılı olmuştur.

Zihinlerdeki klasik Paris şıklığı kavramını değıştiren Gaultier, kendine has bir takım unsurların oluşmasını sağlamıştır. Kariyerine 1970 yılında, Pierre Cardin'in asistanı olarak başlayan Gaultier, kendi markasını 1976 yılında kurar. İlk koleksiyonunda, balerin eteğı ile kombinlenen zımbalı deri ceket bulunan Gaultier; film, müzik ve sokak kültürü gibi unsurlardan ilham alıyordu ve çok kültürlülüğe büyük saygı duyuyordu. Londra'yı, punk tarzını ve James Bond gibi ikonik figürleri etkileyici buluyordu(Orsborne ve diğ., 2013: 395).

Başarısını uzun yıllar devam ettiren tasarımcı, değışik tarzıyla; özellikle de ekoseyi kullanma konusundaki becerisiyle, göz doldurmuş ve 20.yy'ın önemli tasarımcılarından biri olmuştur(Bkz., Şekil.24.9.).

Şekil 24.9. Jean Paul Gaultier ve başarılı tasarımları.

Kaynak: [http://www.fashionplussmagazine.com/the-controversy-with-tartan/\(15-10-2015\)](http://www.fashionplussmagazine.com/the-controversy-with-tartan/(15-10-2015)).

25. 20. YÜZYIL MODASINDA EKOSE DESEN

Chanel, Vivienne Westwood ve Jean Paul Gaultier; ekose denince, akla ilk gelen tasarımcılardır. Onlar kadar olmasa da, diğer tasarımcıların da, ekoseye sık sık kreasyonlarında yer verdikleri görülmektedir.

25.1. Farklı Moda Arayışları ve Ekose

Yüzyıl başlarında, kıyafet; giyenin sosyal statüsünü belirten en önemli faktördü. Bu kadın, erkek herkes için böyleydi. Ayrıca bu dönemde, kadın kıyafetleri hiç kullanışlı değildi. Kadınlar korseli kıyafetler giyorlar ve bu giyilmesi zor kıyafetler için, mutlaka yardım almaları gerekiyordu.

Kadınların kıyafetlerinin daha kullanışlı ve estetik olması, modacıların 1850'lerden beri isteyip de başaramadıkları bir şeydi. Farklı ülkelerden sanatçılar ve tasarımcılar bu durumu değiştirmeye çalıştılar. Hüküm süren bu moda anlayışını reddeden Viyanalı tasarımcı Emilie Flöge, ressam Gustav Klimt tarafından tasarlanmış bol bir elbise ve Wiener Werkstatte tasarımı kolye ile 20.yy'ın başında, döneme damgasını vurur (Orsborne ve diğ., 2013: 236-237), (Bkz., Şekil.25.1.).

Şekil 25.1. Ekose yakası, fırfırlı kolları ve bol dökümü ile dönem modasına farklı bakış-1906.
Kaynak: Orsborne ve diğ., 2013: 237.

Yine bu dönemde, Amerika'nın ünlü bir mağazasında bulunan takım, çok dikkat çeker. Bu takım suya dayanıklı, kalın yün kumaştan yapılan ve ekose desenli etek ceketten oluşmaktadır. Takım, özellikle dönemin fiziksel aktiviteleri için çok uygundur.

Şekil 25.2. Bir Amerikan mağazasının fiziksel aktiviteler için hazırladığı yün ekose kıyafet.
Kaynak: Orsborne ve diğ., 2013: 231.

25.2. 20.Yüzyıl Başlarında Moda Tasarımcıları ve Ekose Desen

19. yy sonu ve 20.yy başlarında, moda ve tekstil endüstrisinde çok büyük gelişmeler olmuştur. Tasarım ve tasarımcının önemi artmış; bu konuda günümüze kadar sürecek olan büyük gelişmeler yaşanmıştır.

1910'larda ise, Poiret ve Fortuny adlı iki tasarımcı, korseleri kaldırarak, kadın giyiminde çok önemli değişikliğe sebep olacak bir oluşuma imza atarlar. Kadın giyimi hiç olmadığı kadar sade ve rahat bir hal alır(Bkz., Şekil.25.3.).

Şekil 25.3. 1918 yılının yaz modasını gösteren baskı ve ekose desen.
Kaynak: Blackman, 2012: 79.

1920'lerde ise çok kaliteli dikiş tekniği ve özenli kalıplarıyla adından söz ettiren ünlü tasarımcı Madeleine Vionnet, kadın silüetine zerafet getirir; ince ve sağlıklı görünüşün önemini vurgular. Yine aynı dönemde meşhur olan Elsa Schiaparelli de çılgın ve döneme göre oldukça cesur sayılabilecek tasarımlarıyla; bu yeni tarzı devam ettirir (Blackman, 2012: 127) (Bkz., Şekil.25.4.).

Şekil 25.4. 20.yy'ın başında, dönemin en ünlü tasarımcılarından Elsa Schiaparelli'ye ait tasarımlar.
Kaynak : Blackman, 2012: 127.

Chanel ise, tartışılmaz büyük adımlar atar ve kadın giyimi; 30'lu yılların başında oldukça kullanışlı ve rahat bir hal alır. Aslında Coco Chanel, bir moda devrimcisiydi. Tasarımları kolay giyilebilir, yalın ve yeni yüzyılda aktif olarak hayata katılan kadınların ihtiyaçlarına çok uygundu. O; rahat, özgürleşmiş modern kadınlar için tasarımlar yapıyordu. Hareket kolaylığı sağlayan örme kumaşlar ve trikolar O'nun sayesinde popüler oldu. Korseli kıyafetler gözden düştü ve daha çağdaş, daha sportif kadın silüeti ortaya çıktı(Fogg, 2014: 222). Artık kıyafetler kadınlara eziyet etmiyor; kadınlar kendi kıyafetlerini kolayca giyebiliyorlardı.

Bu dönemde ekose desen, genellikle spor ve rahat giyimle bağdaştırılıyor, ayrıca; şehir dışına gidilirken veya av partilerinde sıkça tercih ediliyordu.(Bkz., Şekil.25.5.).

Şekil 25.5. 1930'larda, Madeleine Vionnet'e ait; şehir dışı gezmeleri için hazırlanmış tasarımlar.
Kaynak: Blackman, 2012: 118.

25.2.1. Değişen Güzellik Anlayışı ve Ekose Desen

30'lu yıllarda, sağlıklı olmak, sağlıklı görünmek; kadın erkek birçok kişinin önem verdiği bir durumdu. Bu da spor yapmanın önem kazanmasına sebep oldu. Yüzme, tenis, golf en popüler sporlardandı. Bu aktiviteler için giyilen kıyafetlerin çoğunda ise, ekose desenin yaygın olduğu görülmekteydi(Bkz., Şekil.25.6.).

Şekil 25.6. 1935 yılına ait bu baskıda spor ve rahat giyime ait örnekler yer alıyor.
Kaynak: Blackman, 2012: 147.

Bu yıllarda, kadınlar yeni sporlarla ilgilenmelerine rağmen; spor modayı belirleme konusunda önemli bir rol oynamaya devam etmiştir. Fiziksel aktiviteler esnasında giyilen kıyafetlere kılavuzluk eden temel prensip ‘önce işlev sonra şekil’ di. Bu da her türlü süslemeden vazgeçilmesi, sade ve modern görünümlü spor kıyafetler üretilmesi anlamına geliyordu. Özellikle de Amerika’da spor giyim kavramı yalnızca tenis ya da golf gibi sporlar için giyilen kıyafetleri değil, aynı zamanda, seyahat ve boş zaman aktiviteleri esnasında ya da kırsal alanda hem rahat hem şık olmak için giyilen kıyafetleri tanımlamak için kullanılıyordu(Orsborne ve diğ., 2013: 280).

Ekose desen ise, rahatlık ve kırsal giyimle alakalı birçok aktivite için çok uygun bir desen olarak algılanıyordu. Bu anlamda yapılan birçok tasarımda görülmesi de ona, ayrı bir değer katmaktaydı.

Günlük giyimde de rahatlık ve sadelik ön planda olmaya başladı. Firmalar bu konuya dikkat çekmeye ve bununla ilgili reklam faaliyetlerinde bulunmaya başladılar(Bkz., Şekil.25.7.).

Şekil 25.7. İskoçya'dan bir triko firmasının reklamı-1930.
Kaynak: Fogg, 2014: 259.

1930'larda, kadın giyiminde benimsenen yeni silüet uzun ve inceydi. Kadınlar son derece keskin ve düz hatlara bürünmüştü. Yazlık kıyafetlerde çiçek desenleri çok sık kullanılmaktaydı. 1930'ların sonuna doğru, ekose desenler yoğun bir biçimde kullanılmaya başlandı. Bu dönemde birçok kadın, kıyafetlerini evde kendileri dikiyordu(Bkz., Şekil.25.8.), (Orsborne ve diğ., 2013: 273).

Şekil 25.8. Woman's Own dergisinin hediye ettiği, ekose elbise kalıbı- 1937.
Kaynak: Orsborne ve diğ., 2013: 273.

25.3. Savaş yılları ve Ekose

II. Dünya Savaşı, Avrupa’da gelişmekte olan moda endüstrini alt üst etti. Savaşın sebep olduğu yoksulluk, giyim için kullanılan kumaşların minimal düzeye inmesini ve kıyafetlerin büyük ölçüde fonksiyonel olmasını gerektirdi. Siviller için, önü fermuarlı, büyük cepli siren elbiseleri bunlardan sadece birkaçıydı(Bkz., Şekil.25.9.). Günlük giyilen kıyafetler bile, üniformaya benziyordu.

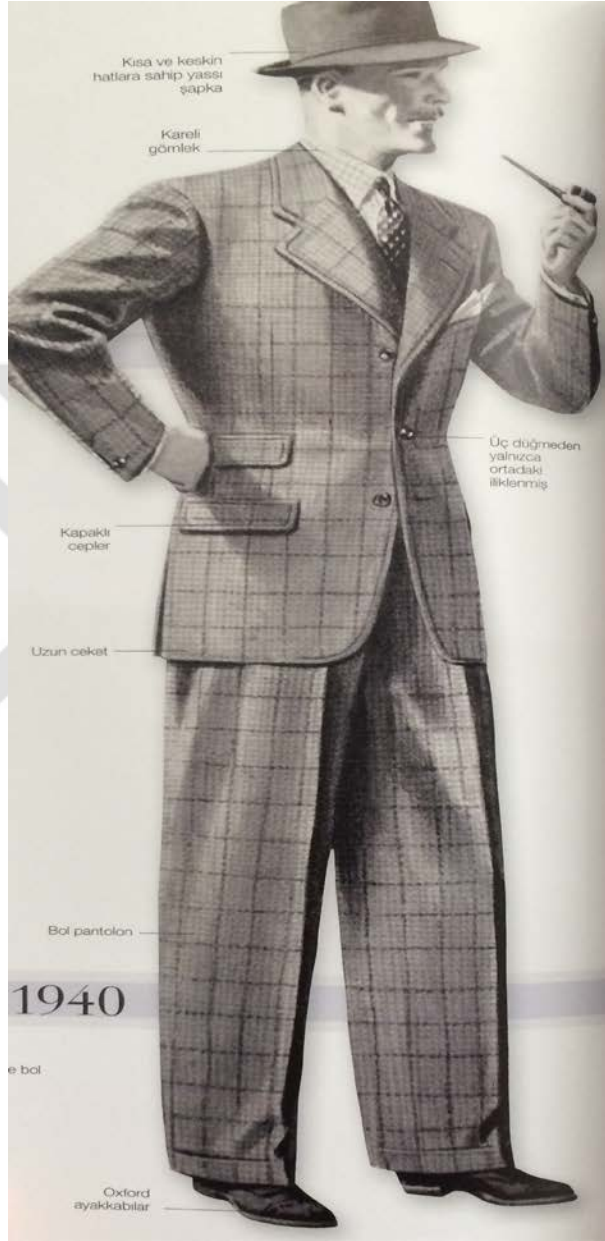

Şekil 25.9. II.Dünya Savaşı sırasında popüler olan siviller için siren elbiseleri; ekose desen dikkat çekmekte.

Kaynak: Fogg, 2014: 283.

Britanya tasarruf düzenlemeleri ve Amerikan Genel Tasarruf Tedbirleri uygulamaları, kadın modasından çok erkek modasını etkiledi. Yama ceplerden, pantolon paçalarından, kıyafetin arka kısım süslemelerinden ve yeleklerde bulunan tokalı kemerlerden vazgeçildi. Fakat bu durum, geniş pantolonlu ve uzun paltolu silüeti değiştirme konusunda pek etkili olmadı (Orsborne ve diğ., 2013: 302), (Bkz., Şekil.25.10.).

Şekil 25.10. Bu tek sıra düğmeli ekose kıyafet, gayriresmi durumlar için uygundu(İngiliz erkek dergisi Pall Mall Fashions'ın 1940 Sonbahar/Kış koleksiyonu).

Kaynak: Orsborne ve diğ., 2013: 302

26. MODADAKİ ÖNEMLİ GELİŞMELER VE EKOSE DESEN

26.1. Savaş Sonrası Moda ve Ekose Desen

Savaş sonrası yıllarda, Avrupa'da, kadınsı çizgiler tekrar popüler oldu. Bu dönemde yaptığı tasarımlarla 'New Look' dönemini başlatan Christian Dior, döneme damgasını vurdu. Moda dünyası hareketlendi. İtalya ve Fransa'da moda yeniden canlanmaya başladı. Avrupa'da, bu önemli gelişmeler olurken; Amerikan modası da hareketlenmeye; Amerikan modacıları da iddialı çıkışlarla kendilerini göstermeye devam etmişlerdir. Vogue, Harper's Bazaar gibi dergilerin ise Amerikan modasının gelişimine, katkıları büyük olmuştur. Bunun yanında, medyada birçok farklı yayın, dergi; her yaşta kadına hitap etmeye başlamış, modanın hedef kitlesi artarak büyümüştür.

Savaş sonrasında, Kuzey Amerikalı müşteriler Paris'e gelerek "Paris Modası" örneklerini ülkelerindeki başlıca mağazalara götürüyorlardı. Bazı Hollywoodlu kostüm tasarımcıları da, Paris'ten gelen kıyafetlerin tarzından etkilenerek kendi tasarımlarını ortaya koyuyorlardı. Amerikalı tasarımcılar, daha resmi bir tarza sahip Fransız ve İngiliz modacılarının aksine, hem şık hem de rahat kıyafetler tasarladılar(Bkz., Şekil.26.1.). Bu tarz, özellikle de genç kadınları çok heyecanlandırdı(Orsborne ve diğ., 2013: 314).

Şekil 26.1. 1949'da Amerikalı tasarımcı Pauline Trigere'e ait kaban tasarımı.
Kaynak: Blackman, 2012: 207.

Hollywood'un ilk dönemlerinde yıldızlar, kırmızı halı ayakkabı seçimlerini Salvatore Ferragamo, Andre Perugia ve Charles Jourdan gibi markalar arasından yapıyorlardı. Salvatore Ferragamo'nun, zamanın ilerisindeki tasarımları ise her zaman çok dikkat çekiciydi(Bkz., Şekil.26.2.).

Şekil 26.2. Salvatore Ferragamo ve ayakkabı tasarımları-1940'lar.
Kaynak: Blackman, 2012: 171.

27. HİPPİ AKIMI VE EKOSE DESEN

1970'ler hippilerin dönemidir. Geleneksel toplum değerlerinin dışında bir felsefeyle ortaya çıkan; sanattan modaaya birçok kültürel faaliyette, farklı alternatif arayışlarıyla kendini gösteren hippie akımı, anti materyalist bir dünya görüşünü benimsemekteydi.

Bu dönemde doğunun; etnik ve orijinal süslemeleri ile kumaşları oldukça sık kullanılmaktaydı. Giyimde basit, çiçek baskılı, bol dökümlü, uzun ve geniş hatlı kıyafetler; hem romantik, hem çılgın hem de oldukça rahat bir tarz oluşmasına imkan vermişti. Hippie akımının popüler olduğu bu dönemde bile, ekose deseni görmek mümkün olmuştur(Bkz., Şekil.27.1.).

Şekil 27.1. 1969'dan Ossie Klark'a ait bir hippie kıyafeti.
Kaynak: Fogg, 2014: 386.

İskoç tasarımcı Bill Gibb, kültürel ve tarihsel özelliklerini, romantik bir şekilde hippie modasına uyarlamış ve tasarımları büyük yankı uyandırmıştır. Gibb, sokak kültürünün fazlaca etkisi altında olan hippie tarzına; çok değişik dikiş teknikleri, orijinal süslemeler ve ekose desenli uygulamalarla; farklı bir anlayış getirmiş, Couture bir koleksiyon hazırlamıştır.

Gibb ayrıca, Amerikalı triko tasarımcısı Kaffe Fassett ile işbirliği yaparak çok renkli ekoselerle tüvidi, tartanla Fair Isle trikosunu ve Liberty çiçek desenlerini bir araya getirerek çok meşhur olan koleksiyonunu hazırlamıştır(Fogg, 2014: 387). Moda dünyasında bir ilk olarak bilinen zayıf manken dönemini başlatan Twiggy ile de çalışan Gibb, oldukça başarılı olmuş ve dünya çapında tanınmıştır(Bkz., Şekil.27.2.).

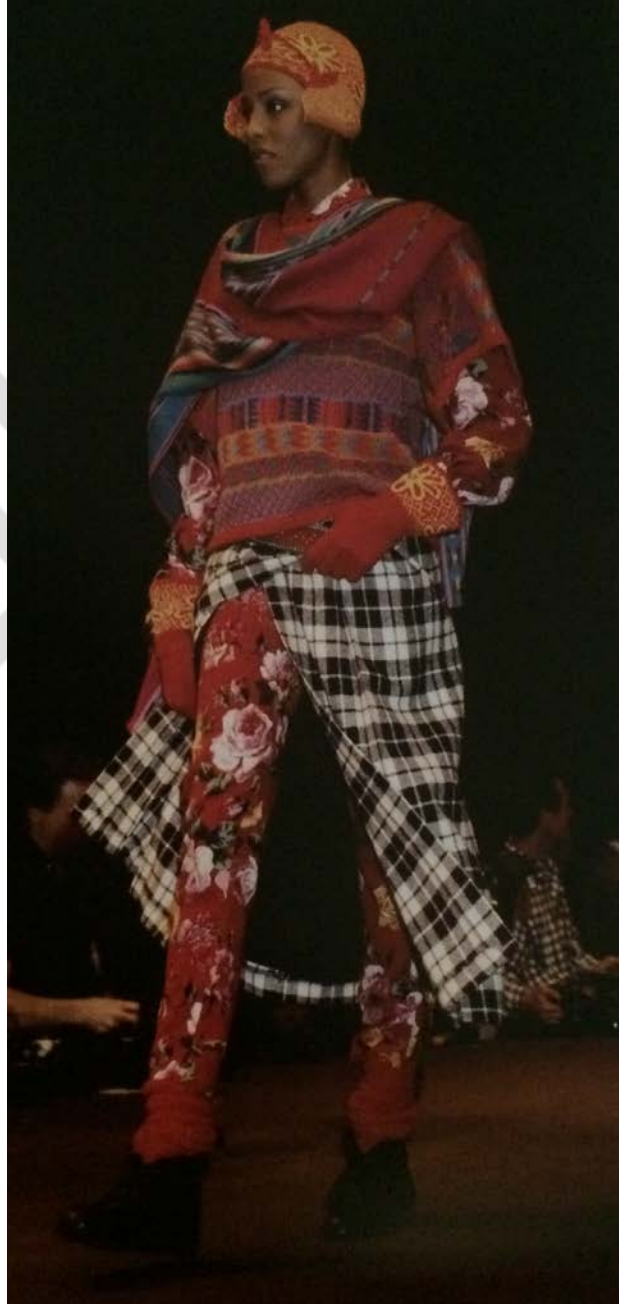
Şekil 27.2. 1970 ve Bill Gibb'in tasarımıyla dönemin ünlü modeli Twiggy.
Kaynak: Blackman, 2012: 255.

28. JAPON MODA TASARIMCILARININ ÇIKIŞI VE EKOSE DESEN

1980'lerde teknolojik gelişmelerin oldukça hız kazandığı görülür. Bu yıllar sadece teknolojik gelişmelerle sınırlı kalmamış; toplumsal olaylar, hareketler hızlanmıştır. İnsanlar daha çok seyahat eder olmuş, yaşam tarzları ve standartları değişmiştir. Bu dönemde, Kadın erkek, çalışan sayısı hızla artar. Dünya üzerindeki toplumlar arasındaki etkileşim, çoğalır. Küreselleşme denen kavram böylece büyük hız almış olur.

Bu arada, Avrupa'da moda konusunda sıradanlık yaşanmaktadır. Aranılan taze kan ise Japonya'dan gelir. Kenzo Takada adındaki genç tasarımcı, öylesine değişik bir koleksiyonla Avrupalıların karşısına çıkar ki; bu tam anlamıyla Avrupa modası için, doping etkisi yaratır.

Modada farklı arayışların yaşandığı bir dönemde, Fransa'ya yerleşen Kenzo adlı bu Japon tasarımcı, Avrupa'daki modaya, yeni bir soluk gelmesine sebep olur. Japon tasarımcının, kumaşlarda ve dokularda kullandığı yaratıcı ve orijinal teknikle, baskılar; renk kullanımındaki büyük ustalık(Bkz., Şekil.28.1.), O'nu biranda Avrupa modasının yıldızı yapar.

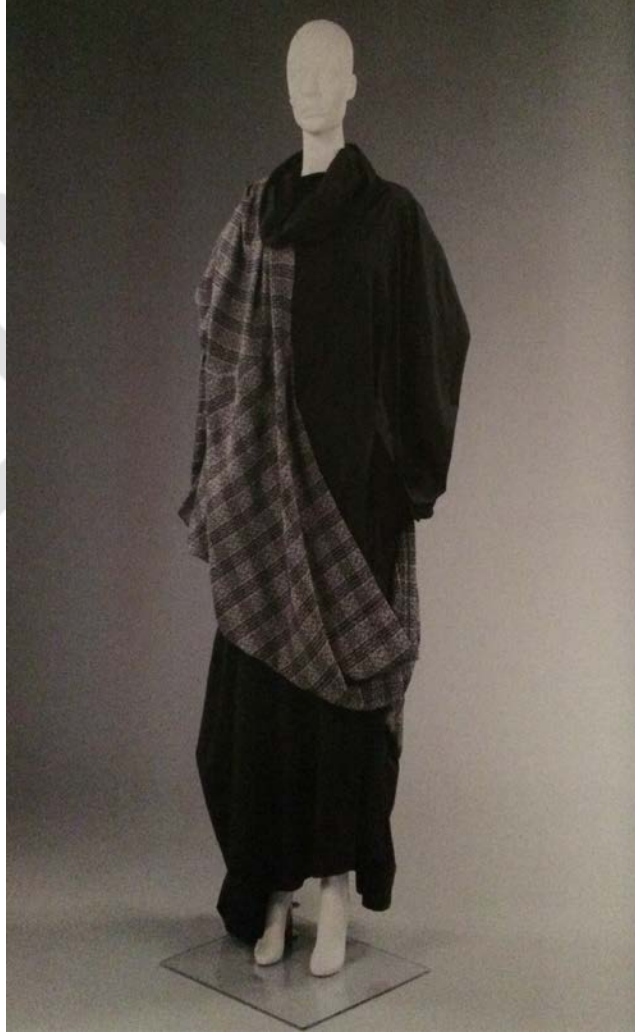

Şekil 28.1. Kenzo 1984.

Kaynak: Blackman, 2012: 321.

Kenzo'dan sonra, diğer Japon modacılar da Avrupa'da çok önemli başarılarla imza attılar; dünya çapında benimsendiler, tutuldular. 80'li yıllarda, Japon tasarımcılar başarılarını her geçen gün arttırdılar ve moda dünyasındaki yerlerini sağlamlaştırdılar.

Bunlardan en önemleri; İssey Miyake, Kenzo, Hanae Mori, Yohji Yamamoto ve Rei Kawakubo'dur(Bkz., Şekil.28.2.).

Şekil 28.2. Rei Kawakubo ve Comme des Garçons'dan ekoseli bir tasarım-1983.

Kaynak: Fogg, 2014: 404.

Japon modasının en önemli çıkışı 1982'de Paris'te düzenlenen defilelerde olmuştur. Japon tasarımcıların tercih ettiği monokrom tonlar; özellikle siyah renkle vurgulanan tasarımlar, moda dünyasını yerinden sallar. Kimonolar, ipek elbiseler, egzotik desenler ve değişik çiçek formları büyük beğeni toplar. Japon tasarımlarında görülen güç, zarafet ve sadelik, Avrupalı tasarımcılara ilham kaynağı olur. Avrupa, Japon modasıyla

tanışır ve Japon sadeliğine, yalınlığına hayran kalır.

Japon tasarımcılarının geleneksel kültürlerini modern etkileşimlerle ve trendlerle oldukça güzel harmanladığı bir gerçektir. Şov ve tasarımı bir bütün olarak değerlendirirler. Şovlarında ve defilelerindeki görsel bütünlük ve bu şovlarda kullandıkları tiyatral yaklaşım, her zaman Japon modasına artı değer katmıştır.

Rei Kawakubo'nun yalın ama bir o kadar da orijinal çalışmalarının yer aldığı Comme Des Garçons markasında da ekose deseni sıkça görmek mümkündür(Bkz., Şekil.28.3.).

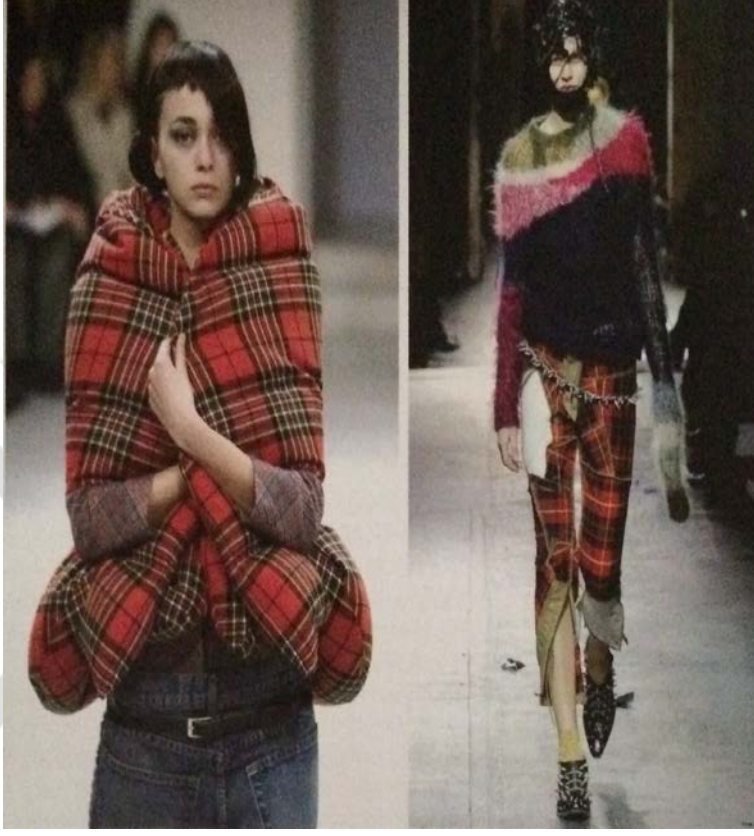
Şekil 28.3. Rei Kawakubo'nun Comme des Garçons'adlı markasından, İki farklı ekose yorumu.
Kaynak: Faiers, 2008:285.

Japon tasarımcıların çalışmalarında; renk kalitesi ve renklerle ustaca oynanması çok dikkat çekicidir. Bununla birlikte; değişik dokuların, çok farklı desenlerin beraberce ve cesurca kullanımı ise her zaman oldukça şaşırtıcıdır(Bkz., Şekil.28.4., Şekil.28.5.).

Şekil 28.4. Jun Takahashi Sonbahar-Kış koleksiyonu, 2000-2001.

Kaynak: Faiers,2008: 234.

Şekil 28.5. Junya Watanabe, sonbahar- kış 2004-05(solda) ve 2006-07.
Kaynak: Faiers, 2008: 288.

Japon modacılar sayesinde, Avrupa’da etnik kültürlere olan ilgi artar; modacılar farklı arayışlar içine girerler. Doğunun, uzak-doğunun giyim tarzı ve nakış işlemleri, bir anda popüler olur. Avrupalı tasarımcılar, ilham kaynağı olarak gözlerini etnik kültürlere dikerler.

29. 90'LARDA MODADA YAŞANAN BÜYÜK HAREKETLİLİK VE EKOSE DESEN

90'lı yıllar, artık hareketliliğin ve çeşitliliğin arttığı yıllardır. Modada, bambaşka bir döneme adım atılır. Kıyafetler, tekniklerle beraber silüetler de değişir. Moda son derecede özgür ve orijinal bir hal alır ve bambaşka bir dönem başlar.

29.1. Versace ve Ekose Desen

Bu dönemin önemli tasarımcılarından Versace, değişik baskıları, farklı kombinasyonları ile adından söz ettirir(Bkz., Şekil.29.1.).

Şekil 29.1. 90'ların başında büyük ses getiren tasarımlara imza atan Versace.
Kaynak: Fogg, 2014:466-467.

29.2. Galliano ve Ekose Desen

Değişimi tetikleyen ve bunda da oldukça başarılı olan, bir diğer isim de John Galliano'dur. Tasarımlarıyla 90'ların en önemli isimlerinden biri olan ve görselliği; adeta muhteşem şovlara dönüştürebilen Galliano için, birçokları 'modanın dahi çocuğu' der. Modern çağın en başarılı modacılarından biri olan Galliano da, tasarımlarında ekoseye yer vermiştir (Bkz., Şekil.29.2.).

Şekil 29.2. Galliano 2005-2006 (solda) ve Galliano, 2000-2001 Sonbahar-Kış koleksiyonlarından, iki farklı ekose tasarım.

Kaynak: Faiers,2008, 5-112.

30. 2000'Lİ YILLARDA MODA VE EKOSE DESEN

30.1. Modada Yeni Beklentiler ve Ekose Desen

21.yy'da moda, küresel bir endüstri haline gelir. 2000'li yıllar, modadaki çeşitliliğin büyük hızla arttığı, tüketici beklentilerinin de hiç olmadığı kadar çoğaldığı bir dönem olur. Geri dönüşümlü ürünler, ekolojik kumaşlar ve boyalar artık birçok tüketici için çok önemlidir. Beklentileri karşılamaya çalışan tasarımcılar ise, tüm bu oluşumu, değerlendirmek zorunda kalırlar.

30.1.1. Moda Tasarımcıları ve Farklı Arayışlar

Tasarımcıların bu gelişmeleri göz önünde bulundurmaları ve ona göre tasarımlarını yapmaları giderek daha önemli hale gelir. Başarmak için; hem değişen dünyanın beklentilerini karşılamak, hem de eskisinden çok daha fazla çaba göstermek zorunda kalırlar.

Hemen her çeşit desenin, tekniğin kullanıldığı yıllar olan 2000'lerde de ekose desen terk edilmemiş, hatta birçok tasarımcının en çok tercih ettiği desenlerden olmuştur(Bkz., Şekil.30.1., Şekil 3.2).

Şekil 30.1: 7 farklı modacı ve ekose tasarımları- 2013(YSL, Moschino, Celine, Stella Mc Cartney. Alberta Ferretti, Vivienne Westwood Red Label, Punk At Preen).

Kaynak:[http://starsignstyle.com/astrology-fashion-the-tartan-trend-2013\(16-11-2015\).](http://starsignstyle.com/astrology-fashion-the-tartan-trend-2013(16-11-2015).)

Şekil 30.2. 2015 yılında ekoseye yer veren tasarımcılar Marni(solda) ve Stella Mc Cartney.

Kaynak: [http://starsignstyle.com/astrology-fashion-the-tartan-trend-2013\(16-11-2015\).](http://starsignstyle.com/astrology-fashion-the-tartan-trend-2013(16-11-2015).)

Son yıllarda moda; tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak, bireyci ve farklı görünümeler ortaya çıkarmak için bir takım değişimler geçirmiştir. Artık Paris, Milano ve New York'un büyük markalarından memnun olmayan ve herkeste olan markaları ve logoları taşımaktan bıkan kadınlar, taze görünümelerin ve orijinal fikirlerin peşine düşmüşlerdir(Orsborne. Ve diğerleri., 2013: 420). Bu değişimi fark eden bazı firmalar da tüketici beklentilerine uygun olarak tasarımlarında değişik çizgilileri kullanmayı göze almıştır. Yılların klasik markası Louis Vuitton da bunlardan biridir. Vuitton'un özgür ama bir o kadar da dikkatli çizgileri ve yenilikçi yaklaşımı büyük dikkat çekmiştir(Bkz., Şekil.30.3.)

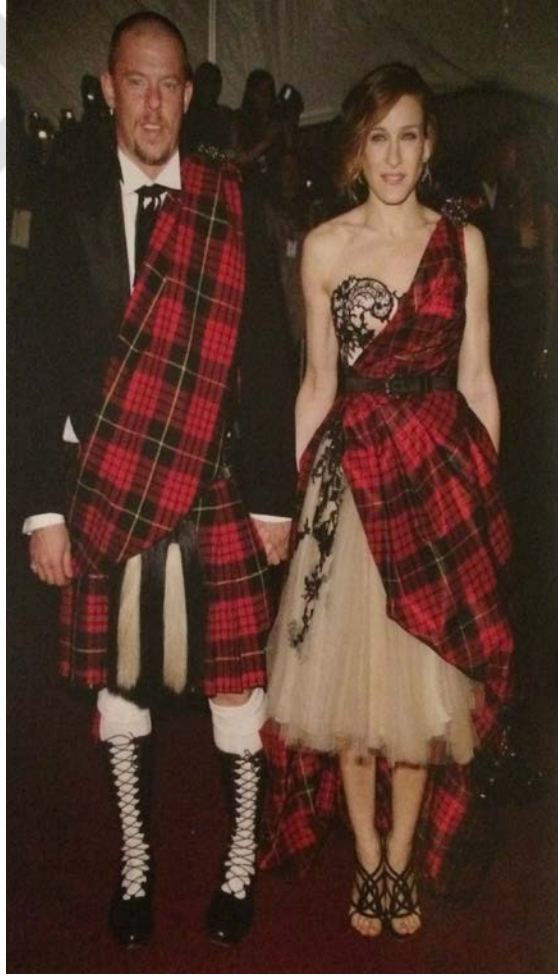

Şekil 30.3. Louis Vuitton – 2013.

Kaynak: [http://creativefashionlee.com/spring-trend-plaid-print-by-louis-vuitton\(06-01-2015\)](http://creativefashionlee.com/spring-trend-plaid-print-by-louis-vuitton(06-01-2015))

30.1.1.1 Alexander Mc Queen ve Başarılı Çıkışları

Son dönemin en önemli İngiliz tasarımcılarından olan Alexander Mc Queen, erken yaşta hayata veda etmesine rağmen; değişik fikirleri ile adından söz ettirmeyi başarmıştır. Keskin hatlara sahip takımları ve frakları yeniden moda kazandırmıştır. Tasarımla yeni teknolojiyi birleştiren Mc Queen, yaratıcılığı ile moda şovlarını da yeniden şekillendirmiştir. Tarihi seven, değişik fikirleriyle dikkat çeken Mc Queen, ekose desenli kumaşları da çok sık kullanmıştır(Bkz., Şekil.30.4.).

Şekil 30.4. Alexander McQueen ve ünlü film yıldız Sarah Jessica Parker, bir davette; McQueen tasarımlarıyla-2006

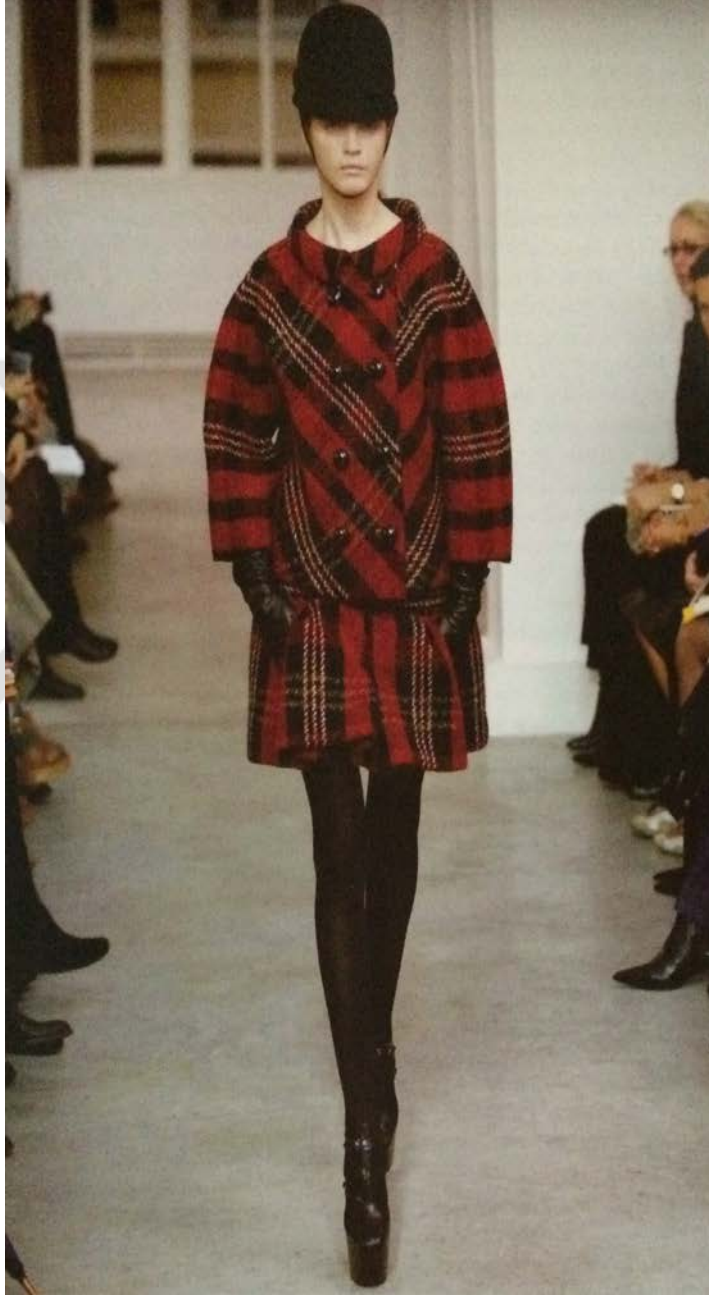
Kaynak: Faiers, 2008: 160.

30.1.1.2. Moda Tasarımcılarının Bitmeyen Arayışları ve Ekose Desen

Tasarımcıların, modadaki arayışları her zaman gündemdedir. Modadan soğumaya başlayan ve farklı beklentiler içine giren hedef kitlelerinin dikkatini çekmek isteyen tasarımcılar, sürekli bir çaba içindedirler. Eski yeni birçok şeyi deneyen tasarımcılar için bu arayışlar hiç bitmez. Ekose desen ise, bu arayışların içinde kaybolmamış, sık sık gündeme gelerek değerini korumuştur(Bkz.,Şekil.30.5., Şekil.30.6.)

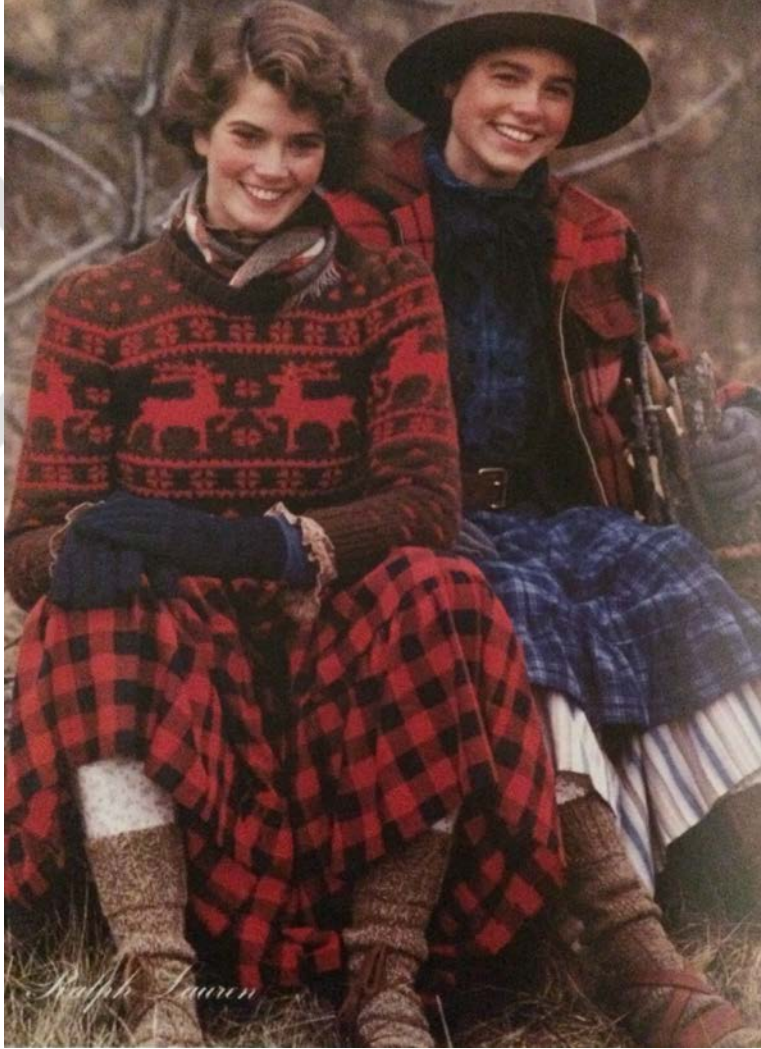

Şekil 30.5. Marc Jacobs 2009(solda) ve Louis Vuitton için yaptığı tasarım; Sonbahar-kış 2004-2005. .
Kaynak: Blackman, 2012: 301 ve Faiers, 2008: 147.

Şekil 30.6. Balenciaga'dan nostaljik bir çalışma, Sonbahar/kış 2006-07.
Kaynak: Faiers, 2008: 223

Ekose desen, bazı önemli tasarımcıların ve markaların, reklam kampanyalarının da, en önemli vurgulayıcısı olmuştur(Bkz., Şekil.30.7., Şekil.30.8.). Ekosenin, rahat giyim, spor giyim tarzında giyim için; geçmişte olduğu gibi, bugün de kullanılması ve bu konuda desenin güçlü sembollerden biri olması önemlidir.

Şekil 30.7. Ralph Lauren 1988 koleksiyonuna ait bir poster.
Kaynak: Fogg,2014: 414.

Şekil 30.8. Dolce & Gabbana'dan değişik bir reklam kampanyası, sonbahar/kış 2008-09.
Kaynak: [http://lisagallacher.wordpress.com/from-dg-to-dg/\(15-12-2015\).](http://lisagallacher.wordpress.com/from-dg-to-dg/(15-12-2015).)

31. GÜNLÜK HAYATTA EKOSE DESEN

Ekose desen, günümüzde çok farklı alanlarda kullanılmaktadır. Ev dekorasyonundan, tekstil ürünlerine; aksesuardan mutfak eşyasına kadar, hemen her üründe ekose deseni görmek mümkündür(Bkz., Şekil.31.1., Şekil.31.2., Şekil.31.3.).

Şekil 31.1. Ekose yastıklar.

Kaynak: <http://www.totallytartan.net/traditional-tartan-cushions/?page=3>(27-03-2015).

Şekil 31.2. Giyim kuşamda ekose desen, çok yaygın olarak kullanılmakta.
Kaynak: İskoçya ziyareti- 2014.

Şekil 31.3. Ekosenin kullanılmadığı yer yok gibidir.

Kaynak: <http://www.venetewaste.com/index.php/en/web-fashion-academy/item/734-moodboard-tartan> (27-03-2015).

Ekose desenin, bazen de akla pek gelmeyecek şekilde kullanıldığına tanık olunmuştur. Değişikliği, farklılığı sevenler için, kullanımın sınırları neredeyse yok gibidir(Bkz., Şekil.31.4., Şekil.31.5.).

Şekil 31.4. Meşhur Burberry ekose arabada-2014.
Kaynak: Faiers, 2008: 226.

Şekil 31.5. Volkswagen; halk arasındaki ismi ile 'Vos vos' ekose desene bürünmüş.
Kaynak: Wilton, 2007: kapak resmi.

32. SONUÇ

Ekose desen görüldüğü gibi birçok farklı uygarlığın kullandığı ve günümüzde de moda dünyasında, sık sık rastladığımız oldukça popüler bir desendir.

Ayrıca, tekstil desenlerine baktığımızda, tüm desenler içinde; birçok farklı kesime hitap eden böylesine başka bir desenin neredeyse olmadığını da görmekteyiz. Modadan, spora, danstan müziğe bir sürü farklı aktiviteyle ve tarzla örtüşebilen; zengin, fakir, sıradan, soylu, birçok kesime hitap edebilen bir desen olma özelliğiyle de, ayrı bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

İskoçya'ya yapılan iki ziyarette de, bir desene bayrakları kadar önem veren bir halkın; anlaşılmaya çalışılması, öncelikli olmuştur. Dünya üzerinde başka örneği olmayan, bu şaşırtıcı durum, anlatılmaya ve araştırmaların da bu doğrultuda yapılmasına özen gösterilmiştir.

Tüm bunların yanında; İskoçların desene verdiği değerin, tartışılmayacak kadar dikkat çekici olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, dünya genelindeki birçok ülke için; ekose ve İskoçya birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak görülmekte ve bu kavramların birbirlerini çağrıştırdıkları da bilinmektedir. Araştırmada, bunların sebeplerinin neler olabileceği ve İskoçların bunu nasıl başardıkları, örneklerle açıklanmaya ve anlatılmaya çalışılmıştır. Daha önce de bahsedildiği gibi, konuyla ilgili araştırma ve çalışmaların neredeyse tamamı, İskoçlar tarafından yapıldığından; konunun farklı bir bakış açısıyla araştırılması ve aktarılması önemlidir.

Ayrıca, İskoçya'da ekosenin, başlı başına bir sektör haline gelmiş olduğu anlaşılmıştır. Ekose desenin, birçok sektörü birebir etkileyen itici bir gücünün varlığı görülmüştür. Dokumadan, turizme, yiyecek içecek sektöründen hazır giyime, İskoçların ekoseyi, çok yaygın olarak kullandığına tanık olunmuştur.

İskoçların, bu konudaki başarıları, birçok kültür için olduğu kadar, ülkemiz için de, örnek teşkil edebilir. Ülkemiz kültürünün zengin dokusu içinde, neler yapılabileceğini göstermesi açısından bu çalışmalar gerçekten de önemli olabilir.

Günümüzde, etnik költürlere, nakış ve süslemelere moda dünyasında giderek artan bir rağbet olduğu görölmektedir. Belki bizlere fazla geleneksel gelen bazı uygulamalar ve örnekler, tarihsel sürecin dışına doğru taşınabilir; günümüz değerleri ve gerekleri doğrultusunda, güzel bir şekilde yorumlanır ve tanıtılabilirse çok faydalı olabilir. Türkiye için, toplumsal, kültürel ve ekonomik alanlar da dahil birçok konuda, önemli katkılar sağlayabilir.

İskoçya ve ekose örneği bizim gibi, onlarca hatta yüzlerce böyle örneği olan bir ülke için, gerçekten de çok önemlidir. Geçmişten gelen ve kültürel mirasımızın parçası olan örnekler arasından; böyle olguların dikkatle incelenerek tekrar ele alınmasının, çok çarpıcı katkıları olabilir. Ekose örneğinde olduğu gibi, var olan değerlerimizin kıymetini bilerek, günün şartlarına göre bunları tekrar ele almak ve değerlendirmek; ülkemizin kalkınmasına ve daha iyi tanıtılmasına, büyük katkı sağlayabilir.

33. KAYNAKLAR

Başer, G. (2004). *Dokuma ve Tekniği ve Sanatı*. (2.Baskı). İzmir: Punto Yayıncılık

Broederick, M. (2011). *Great Britain*.(15.Baskı). London: Dorling Kimberly Ltd.

Brown, I. (2010). *From Tartan to Tartanry*. (2. Baskı). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Cosgrave, B. (2000). *Costume and fashion: A Complete History*. (1. Baskı). Londra: Octopus Publishing Group Ltd.

Faiers, J. (2008). *Tartan*.(1. Baskı). Londra: Berg Publishing.

Fogg M. (2014). *Modanın Tüm Öyküsü*. E. Gözgülü(Çev). İstanbul: Hayalperest Yayınevi Dağ. San. Tic. Ltd. Sti.

Green, J.(2010). *Scottish Miscellany: Everything You Always Wanted To Know About Scotland The Brave*.(1.Baskı). New York: Sky Horse Publishing.

Gillow, J. ve Sentance, B. (2004). *World Textiles*. (2. Baskı). Londra. Thames and Hudson Ltd.

Harris, J. (2010). *5000 Years of Textiles*. (5. Baskı). Londra: The British Museum Press.

Maclean, J. (2012). *The Use of Tartan and Tweed within Contemporary Fashion*.(2012). USA: LAP Lambert Academic Publishing GmbH & Co.KG.

Nolen, C. (2001). *African American Sothherness in Slavery, Civil War and Reconstruction*. (1. Baskı). North Carolina: Mc Farland and Company Inc., Publishers.

Orsborne, A.,Fischel, A., Baggaley A.,O'Hara, S., Sturgeon A., Gersh, C., Khurana, A. (2013). *Moda: Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi*. D. Özen(Çev). İstanbul: Kaknüs.

Osman Hamdi Bey ve De Launay, M. (1873-1999) *Yılında Türkiye'de Halk Giysileri: Elbise-i Osmaniye*. (2. Baskı): İstanbul: Aksoy Matbaacılık A. Ş.

Peacock, J.(2000). *20th Century Fashion*. (2. Baskı). Londra: Thames and Hudson Ltd.

Racinet, A. (2003). *The Complete Costume History*.(2. Baskı). İtalya: Taschen.

Tartans-Map of Scotland.(2013). Collins.

Topkapı Sarayı Uzmanları. (1969). *Türk El sanatları*.(1. Baskı). İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Willett, F. (1997). *African Art*. (3.Baskı). New York: Thomas and Hudson.

Wilton, B. (2007). *Tartans*. (1.Baskı). Londra: Aurum Press Ltd.

Zaczek, I. and Phillips, C.(2005). *The Complete Book of Tartan*.(2. Baskı). Londra: Anness Publishing Ltd.

Şubat - 2013 İskoçya ziyareti(25 Ocak-10 Şubat)

Temmuz - 2014 İskoçya ziyareti(20 Haziran-28 Ağustos)

Dergiler:

Bir Chanel Masalı: Paris-Edinburg.(2013, Ocak 1). Harper's Bazaar, 162-168.

Edinburgh Çıkarması (2013, Ocak). L'officiel. 92-97.

İnternet:

Elektronik Makale ve Yayınlar

Tremain, C. G. (2014). Ancient Maya Clothing. Mexicolore. Erişim tarihi: 20 Ekim 2014, <http://www.mexicolore.co.uk/maya/teachers/what-did-the-ancient-maya-wear>

Yazarsız Alıntılar

Barbour. (2016). Erişim Tarihi : 13 Nisan 2016,

<http://www.barbour.com/barbour-history>

European Route of Industrial Heritage-ERİH. (2015). Erişim Tarihi: 27-02-2016,

<http://www.erih.net/industrial-history/the-netherlands.html>

European Route of Industrial Heritage-ERİH. (2015). Erişim Tarihi: 27-02-2016,

<http://www.erih.net/industrial-history/great-britain.html>

Harris Tweed Hebrides. (2015). Erişim Tarihi: 17 Aralık 2015,

<http://www.harristweedhebrides.com>

Highland Clearances. (2016). Erişim Tarihi: 13-04.2016,
www.highlandclearances.co.uk/clearances/preclearances_jacobites.htm

Oxford University[OX]. (2015). Erişim Tarihi: 17 Mart 2015,
<http://migrationobservatory.ox.ac.uk>

Pendleton-usa. (2014). Erişim Tarihi: 05-11-2014, <http://www.pendleton-usa.com/custserv.jsp?pageName=IndianTrading&parentName=Heritage>

Scotland. (2015). Erişim Tarihi: 11 Kasım 2015,
www.scotland.org/experience-scotland/fashion-and-textiles/

Scotland. (2015). Erişim Tarihi: 17 Aralık 2015,
<http://www.scotland.org/experience-scotland/fashion-and-textiles/>

Scottish Blackface. (2014). Erişim Tarihi: 08 Mart 2014,
www.scottish-blackface.co.uk

Study British. (2015). Erişim Tarihi: 20 Kasım 2015,
<http://www.studybritish.com/blog/birlesik-krallik-taniyalim>

Tartans Authority. (2015). Erişim Tarihi: 04-01-2015,
<http://www.tartansauthority.com/highland-dress/ancient/highland-dress-for-women/>

University College London[UCL]. (2015). Erişim Tarihi: 04 Ekim 2015,
<http://www.ucl.ac.uk/terracotta-army>

Word Press.(2015). Harris Tweed- a Romantic Story. Erişim Tarihi: 21 Aralık 2014,
<http://anaspiringgent.wordpress.com/2012/10/02/harris-tweed-a-romantic-story/>

34. EKLER

EK 1: Sevinç Çelikyay'a ait Ekose Desen (Dokuma 2/2 dimi örgü)

EK 2: Sevinç Çelikyay'a ait Ekose Desen(Dokuma 4/2 dimi örgü)

EK 3: Ekose Desenin Dijital Baskı ile Organze Kumaş Üzerine Baskısı

EK 4: Ekose Desenin Büyütülerek Dijital Baskı ile Organze Kumaş Üzerine Baskısı

EK 5: Ekose Desenin Büyütülerek Dijital Baskı ile Saten Kumaş Üzerine Baskısı

EK 6: Ekose Deseninin Küçültülerek Dijital Baskı ile Şifon Kumaş Üzerine Baskısı

EK 7: Ekose Deseninin Büyütülerek Dijital Baskı ile Koyu Renk Şifon Kumaş Üzerine Baskısı

Ek 8: Aynı Ekose Desenin Farklı Kumaşlar Üzerine ve Farklı Boyutlarda Basılmasıyla Ortaya Çıkan Etki

35. ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1989'da, Londra'da Waltham Forest College'de temel sanat ve tasarım eğitimini bitirdikten sonra girmeye hak kazandığı Middlesex Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Tasarımı bölümünden 1994'te mezun oldu. Burberry, Ted Baker, Windsmoor, Karen Millen gibi ünlü İngiliz markalarına üretim yapan bir şirkette çalıştı. 1997'de Winskill adı ile kendi markasını kurdu. 2003 yılında Middlesex Üniversitesinde Moda Pazarlama konusunda Master yaptı. 2004-2008 yıllarında, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümünde, öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2012-2015 yılları arasında da, İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümünde, öğretim görevlisi olarak çalışmaya devam etti. Sevinç Çelikyay, evlidir ve iki çocuğu vardır.